

UNIVERZITA KARLOVA PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

*Knížky Astrid Lindgrenové v českých
překladech*

Debora Hudcová 2006

Diplomová práce

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra české literatury

Knížky Astrid Lindgrenové v českých překladech

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Drahoslava Pechová

Autorka diplomové práce: Debora Hudcová

Adresa: Dr. Z. Wintra 15, Praha 6 – Bubeneč

Obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ, 5.ročník

Specializace: Hudební výchova

Typ studia: Magisterské prezenční

Rok dokončení DP: 2006

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

Alena ...

Praha 1.3.2006

Obsah:

Úvod	6
1. Doteky života a tvorby Astrid Lindgrenové	8
1.1 „Přírodní“ dítě	16
2. „Smålandské“ příběhy	
2.1 Charakteristika děl	18
2.1.1 Děti z Bullerbynu	18
2.1.2 Madynka	20
2.1.3 Lotta z rošťácké uličky	22
2.1.4 My z ostrova Saltkråken	23
2.1.5 Já chci taky do školy	25
2.1.6 Emil z Lönnebergu	26
2.2 Postavy „smålandských“ příběhů	32
3. „Malý - velký detektiv“	
3.1 Charakteristika děl	40
3.1.1 Kluci darebáci a pes	41
3.1.2 Detektiv Kalle	42
3.1.3 Rasmus tulákem	44
3.2 Postavy „detektivek“	50
4. Prostředí	53
5. Moderní autorská pohádka	
5.1 Šťastná anarchie	56
5.1.1 Pipi Dlouhá punčocha	57
5.1.2 Karkulín	65
5.2 Fantasie	67
5.2.1 Ronja dcera Loupežníka	68
5.2.2 Mio můj Mio	70
5.2.3 Bratři Lví srdce	72
5.3 Postavy v moderní autorské pohádce	76
6. Prostředí	81
7. Literární styl	
7.1 Vypravěč	84
7.2 Kompozice	85
Závěr	87

Resumé	89
Klíčová slova	90
Prameny	91
Literatura	92
Přílohy – Bibliografie Astrid Lindgrenové	93

Astrid Lindgrenová

Je těžké říct, proč je Astrid Lindgrenová stále tak významnou anglickou dětskou literaturou. Důvodů je velmi málo. Možná je to proto, že její knihy jsou tak jednoduché a přitom tak krásné. Možná je to proto, že její knihy jsou tak jednoduché a přitom tak krásné. Možná je to proto, že její knihy jsou tak jednoduché a přitom tak krásné.

Astrid Lindgrenová byla velmi úspěšná autorka. Její knihy byly přeloženy do mnoha jazyků a prodány v celém světě. Její knihy jsou tak jednoduché a přitom tak krásné.

V této knize se dozvíte, proč je Astrid Lindgrenová stále tak významnou anglickou dětskou literaturou. Důvodů je velmi málo. Možná je to proto, že její knihy jsou tak jednoduché a přitom tak krásné.

Její knihy jsou tak jednoduché a přitom tak krásné. Její knihy jsou tak jednoduché a přitom tak krásné. Její knihy jsou tak jednoduché a přitom tak krásné.

Její knihy jsou tak jednoduché a přitom tak krásné. Její knihy jsou tak jednoduché a přitom tak krásné. Její knihy jsou tak jednoduché a přitom tak krásné.

ÚVOD

*„Píši, abych potěšila dítě v sobě a mohu jen doufat,
že při tom potěším i jiné děti.“*

Astrid Lindgrenová

Z tohoto citátu lze porozumět, proč se Astrid Lindgrenová stala tak výjimečnou autorkou dětské literatury. Důležité je umět nahlédnout do dětských duší. Astrid Lindgrenová to dokázala. Měla v sobě dítě, které jí napovídalo, z čeho se mohou ostatní děti radovat. Svými knihami potěšila mnoho dětí a mezi nimi i mne. Čtu její knihy a stále znovu v nich objevuji něco nového, těší mě a hřejí u srdce. Ať se cítím jakkoli, najdu mezi jejími knihami vždycky tu, která odpovídá mému rozpoložení.

Astrid Lindgrenová napsala celou řadu žánrově odlišných knih. Je obdivuhodné, že jedna autorka ve své tvorbě obsáhla tolik druhů žánrů literatury pro děti.

V této práci se pokouším nahlédnout více do autorčina života a postihnout žánrovou a tematickou rozmanitost tvorby, v níž se odráží její životní zkušenosti.

Práce je rozdělena do deseti částí. První kapitola pojednává o životě spisovatelky, který byl velice zajímavý. Další kapitoly jsou rozděleny podle žánrů, které autorka ve svém díle obsáhla. Zaměřuji se na prostředí, kompozici, na vypravěče a postavy knížek.

Je těžké vymezit ostré hranice mezi jednotlivými žánry, protože se mísí často dohromady. Jako například příběhová próza ze života dětí a dětská detektivka nebo příběhová próza ze života dětí a příběhy s prvky fantasmie. Ve své práci se snažím poukázat na to, jak mistrně Lindgrenová dokázala vystihnout dětské prožitky. Je to bezpochyby proto, že své knihy psala s láskou a respektem k dětem a s hlubokým porozuměním pro dětské myšlení a prožívání. Autorka vtahuje čtenáře do nejrůznějších situací. Tak čtenář spolu s hrdiny knížek prožívá smutky, zklamání, sny a tužby, lásku a nenávisť. V působivých příbězích se snoubí humor a sentimentalita, pragmatismus a poezie, odvaha a soucit. Čtenáři prožívají pravou

svobodu a bezpečí, zkrátka vše, co Astrid Lindgrenová skutečně považuje za důležité pro každé dítě.

"Narodila jsem se v listopadu 1907 ve starém, červeném, domě obklopeném jabloněmi."

V malém, středním městěčku Vimmerby v království Švédsko je to starý dřevěný dům, místo, kde prožila Astrid Lindgrenová své dětství. Bylo to místo pro ni velice důležité, protože právě tady získala lásku a krásu, svobodu a bezpečí.

Je to místo, kde se její životní příběh začíná. Začíná se dětstvím, které bylo neobyčejně šťastné jejich láskou. Právě proto, že v tomto domě vyrůstala.

Astrid Ingrid Eriková Lindgrenová – rozená Ericsonová – se narodila jako první dítě ze čtyř. Její sourozenci se jmenovali Gunlar, Sören a Ingemar. Rodiče Sören a August Ericson a matka Hanna byli farmáři v městěčku Smålandu. Život na farmě Astrid velmi ovlivnil. Rodinná farma, ze které nyní zbyl už jen strom, má dlouhou historii. Do roku 1414 byl tento pozemek vlastnictvím pánů. V roce 1695 byl dědicem Astrid Sörenův vybraný nástupní dědic, aby spravoval tuto půdu. On a jeho manželka sestra byla Sörenova Augusta a ten zanechal svého jména, které Astrid. Tedy byla Astrid vybraná dědičkou své rodiny a majitelkou velkého majetku. Byla v ní posilována víra a sebevědomí, které ji pomáhalo v těžkých chvílích života. Tady je také poletek, že její autorství vliv v životě, kterou má šlechtu a opožděna ve svých knihách.

Značí, když v životě přežívá ve Švédsku, se stala její práce na rozdíl od života ve Švédsku, kam se přesídlila ve svých devatenácti letech v roce 1926. Astrid jako se vracela se stala do druhé poloviny 20. století, ve svých vzpomínkách se vrací zpět do dětství, kdy ještě neexistovaly děti, které a jiné vzpomínky na dětství. Astrid o sobě: že má o děti, které jsou šťastné, kdy objevily své příběhy na dětských stránkách byla velmi šťastná a šťastná, že měla.

1. Astrid Lindgrenová: Astrid Lindgrenová, New York 1973, překlad J. Hájek.
2. Astrid Lindgrenová: Astrid Lindgrenová, New York 1973, překlad J. Hájek.
3. Astrid Lindgrenová: Astrid Lindgrenová, New York 1973, překlad J. Hájek.

1. DOTEKY ŽIVOTA A TVORBY ASTRID LINDGRENOVÉ

http://www.rozhlas.cz/svet/portal/_zprava/173746

„Narodila jsem se v listopadu 1907 ve starém červeném domě obklopeném jabloněmi.“¹

V malém švédském městečku Vimmerby v kraji Smålandu stojí starý červený dům, místo, kde prožila Astrid Lindgrenová své dětství. Bylo to místo pro ni velice důležité, protože právě tady zakusila lásku, krásu, svobodu a bezpečí, to nejdůležitější pro šťastné dětství. Zážitky z dětství jsou nedílnou součástí jejích knížek. Psala pro dítě a o dítěti uvnitř sebe.

Astrid Anna Emilia Lindgrenová – rozená Ericssonová - se narodila jako druhé dítě ze čtyř. Její sourozenci se jmenovali Gunnar, Stina a Ingegerd. Rodiče Samuel August Ericsson a matka Hanna byli farmáři v městečku Smålandu. Život na farmě Astrid velmi ovlivnil. Rodinná farma, ze které nyní zbyl už jen dům, má dlouhou historii. Do roku 1411 byl tento pozemek vlastnictvím církve. V roce 1895 byl dědeček Astrid Samuel vybrán místním farářem, aby spravoval tuto půdu. On určil za nástupce svého syna Samuela Augusta a ten zase svého syna Gunnara, bratra Astrid. Tady byla Astrid vychovávána, v prostředí lásky své rodiny a stabilního venkovského společenství. Byla v ní pěstována síla a sebedůvěra, která jí pomáhala v těžkých chvílích života. Tady je také položen základ autorčiny víry v život, kterou ona předává čtenářům ve svých knihách.

Život, který v dětství prožívala ve Smålandu, se zdál být věčný na rozdíl od života ve Stockholmu, kam se přestěhovala ve svých devatenácti letech v roce 1926. Ačkoli jako spisovatelka se řadí do druhé poloviny 20. století, ve svých vzpomínkách se vrací zpět do období, kdy ještě neexistovala elektřina, telefon a jiné vymoženosti moderního života. Říká o sobě, že píše o době koňských kočárů, kdy objevení automobilu na blátivých cestách bylo neobyčejným a tajemným zážitkem.

¹ Metcalf, Eva-Maria: Astrid Lindgren, Twayne Publisher, New York 1995 citované z Lindgren, Astrid: Talks about Herself – speciální brožura připravená pro nakladatelství Rabén and Sjörgen, Stockholm 1987

Své dospívání popisuje Lindgrenová ve svém krátkém eseji nazvaném „I Remember...“. Tehdy byl Småland se svou neúrodností a kamennou půdou jedním z nejhudších krajů Švédska, proto lidé museli velmi tvrdě pracovat. Letný pohled na těžkosti každodenního života je zachycen v úsměvných knihách o Emilovi:

„Než se člověk dočká Vánoc, musí se nejdřív prokousat sychravým a pošmourným, deštivým podzimem, a ten zřejmě nikde není zvláště příjemný. Nebyl ani na Katthultu. Alfred kráčel v hustém mrholení za voly a oral kamenitá políčka a v brázdě za ním klopýtal Emil. Pomáhal Alfredovi halekat na volky, protože ti byli strašně těžkopádní, hloupi a vůbec nechápali, k čemu je dobré orat.“²

„Lina a Maja Brusinka klečely na zledovatělé lávce u Katthulského potoka a máchaly prádlo a Lina plakala a foukala si na prsty a nehty popraskané mrazem.“³

O svých začátcích Lindgrenová vypráví v knize „Lindgren Talks“:

„V roce 1941 moje sedmiletá dcera Karin onemocněla záparem plic. Každou noc, když jsem seděla u její postýlky, prosila mě, abych jí vyprávěla příběhy. Jeden večer, kdy byla úplně vyčerpaná, jsem se jí zeptala, co by ráda slyšela, a ona odpověděla: „Vyprávěj mi o Pipi Dlouhé punčoše!“⁴

A tak Astrid Lindgrenová začala vyprávět o Pipi. Pro její „legrační“ jméno, které jí Karin dala, se stala malou, pihovatou, zrzavou a copatou dívkou. Pipi měla veliký úspěch, byla to Karinina nová přítelkyně a Lindgrenová měla dlouho o čem vyprávět. V zimě v roce 1944 si Lindgrenová vymkla kotník na kluzkém ledu, a tak když musela sedět doma, došlo k tomu, že začala sepisovat příběhy o Pipi. Psala je těsnopisem jako všechny své knihy. Těsnopis znala z dob, kdy byla sekretářkou.

Lindgrenová nikdy neunaví čtenáře vyprávěním o svém šťastném dětství ve Smålandu, které se obráží v knize Děti z Bullerbynu. V této knize se vyhýbá nudným a těžkým chvílím a místo toho se soustředí na zábavné prázdninové letní dny.

Smutek a těžkosti života se objevují v pozdějších knihách, které Lindgrenová zasazuje do světa fantazie – Mio můj Mio, Bratři Lví Srdce. Tam se objevují temné

² Lindgrenová, A.: Nové rošťárny Emila z Lönnebergu, INA Bratislava 1996, str. 98

³ Lindgrenová A.: Nové rošťárny Emila z Lönnebergu, INA Bratislava 1998, str. 107

⁴ Metcalf, Eva-Maria: Astrid Lindgren, Twayne Publishers New York 1995, str. 13

stránky života v podobách tyranů, bídy, chudoby a nebezpečí. Lindgrenová si uvědomuje, že je třeba i s dětmi mluvit i o těžkostech života, neboť jejich překonáváním se děti učí důležitým hodnotám: Např. uvědomit si, co znamená někomu mít rád, mít v životě přátelé, být někomu přítelem, dokázat druhému pomoci a podpořit ho v obtížných situacích, jak je těžké překonávat strach a co znamená být statečný. O velikém přátelství, statečnosti a lásce se můžeme dočíst hned v několika knihách: Bratři Lví Srdce, Mio můj Mio, Ronja, dcera loupežníka. Ale ve všech těchto knihách se mísí všechny stránky života: melancholie, smutky a na druhé straně hravost a dovádivost dětství.

Jistě dětství Astrid Lindgrenové nebylo zcela bezstarostné a šťastné. V jejím životě můžeme nalézt štěstí i smutek, obojí je spisovatelce vlastní. Dětství popisuje jako čas, který jí umožnil žít naplno. Přesto prožila i temnější chvíle, které k životu patří a jsou také obsaženy v jejím literárním díle.

Puberta pro Lindgrenovou znamenala konec dětství a byla pro Astrid Ericssonovou překvapením. Chtěla vše vrátit zpět. Později v životě popisuje své dospívání jako období, kdy měla jen „bláznivé“ nápady. Byl to čas revolty proti jakékoli poslušnosti, která od ní byla očekávána. Byla extravagantní, odlišovala se od ostatních, nechala si ostříhat vlasy na krátko, což v té době bylo pro farmářovu dceru neslýchané. Lindgrenová říká, že dospívání byl pouze stav existence bez zvuku a bez života, kdy byla často smutná a melancholická.

Když pracovala na svých prvních dětských knihách, objevila, že psaní je asi jedinou cestou, jak získat nazpět své dětství. Psaní pro ni bylo tak příjemné a zábavné jako dřívější čtení dětských knih. Psaní pro děti a o dětech bylo pro Lindgrenovou něco jako „strčprstkrcké pilulky“ pro Pipi, Tomyho a Aniku.

„Tohle není hrách. To jsou strčprstkrcké pilulky. Dostala jsem je kdysi dávno v Rio de Janairu od jednoho starého indiánského náčelníka, když jsem se mu náhodou zmínila, že o to nijak zvlášť nestojím, abych vyrostla a byla dospělá.“ ... Musíš je sníst ve tmě a říct při tom:

*Strčprstkrcká pilulko,
nechci vyrůst, čárymáryfulko ...*

To bylo krásné pomýšlení. Uplynou léta, ale Pipi, Tomy a Anika nebudou nikdy dospět. Pokud ovšem ze strčprstkrckých pililulek nevyprchala všechna síla. Přijdou další jara, léta, další podzimy a další zimy, ale hrám nebude nikdy konec.“⁵

Psaní dávalo Lindgrenové možnost vcítit se do dětského života a znovu prožít dětské sny. Ponořila se do svého fiktivního světa a tvořila. Do světa, v němž trvá věčné mládí, zatímco ve skutečném světě, ve kterém rosteme a dospíváme, si nemůžeme stále hrát a bavit se. Navzdory „pililulkám“, které vyjadřují fiktivní dětství a opravdové autorčino přání zůstat navždy dítětem, na konci příběhů o Pipi Lindgrenová jasně zobrazuje loučení a dává sbohem dětství.

„Ale do vily Vilekuly se budou vždycky vracet. A nejlepší ze všeho je, že ve vile Vilekule vždycky bude Pipi a že tam navždycky zůstane. „Kdyby se sem podívala, tak bychom jí zamávali,“ řekl Tomy. Ale Pipi se dívala zasněnými očima upřeně před sebe. Pak zhasla svíčku.“⁶

V tomto loučení, pro Lindgrenovou tak typickém, je utěšující ujištění, že dětství může žít v přeměněné podobě. Dobrodružný, bouřlivý a nekultivovaný duch dětství, který vidíme v Pipi, pomůže vždycky Tomymu a Anice přenést se do světa fikce. A tam je místo, kde se obyčejný hrášek může stát „strčprstkrckou pililulkou“. Tahle „pililulka“ nemusí ztratit své kouzlo. Další generace mladých čtenářů budou následovat Pipi do fantastického světa.

V roce 1923, když Astrid Ericssonová skončila školu s výbornými výsledky a skvělou znalostí tří cizích jazyků (němčiny, angličtiny a francouzštiny), dostala práci v místních novinách Wimerby Tidningen, protože měla talent na psaní. Tam psala zprávy a články o místních zajímavostech a také trochu pronikla do světa politiky. Četla Charlese Dickense, Augusta Strindberga, Knuta Hamsuma a Ericha Maria Remarqua, a tak se přiblížila ještě více k dospělosti. Poznala totiž, že svět není takový, jaký si představovala a jaký by měl být.

V devatenácti byla nucena pod tlakem okolí opustit domov, protože otěhotněla s ženatým kolegou. V Kodani 4. prosince 1926 porodila syna Larse. Byl

⁵ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1976, str. 264 a 268

⁶ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1976, str. 269

to velmi odvážný krok do života. Protože nebylo z počátku možné uživit sebe a syna, jakkoli se Astrid snažila, musela dát svého syna v prvních letech jeho života k dánské pěstounské matce. Poté odjela do Stockholmu. První léta byla velmi těžká. Astrid si udělala kurzy stenografie a brzy našla místo sekretářky, ale roční plat zajistil pouze obživu pro ni. Velmi dlouhou dobu se cítila zničená a opuštěná. Peníze, které vydělala, sotva pokryly jídlo, nájem a dlouhé cesty do Copenhagenu za synem. Často se stávalo, že na konci období, kdy dostávala plat, trpěla hladem. Právě báječná novela Knuta Hamsuma, která se jmenuje „Hunger“, jí v tomto období dodávala sílu. Mohla se upřímně ztotožnit s vypravěčem, který si všimá, jaká veselost a jaké světlo vyzařuje z lidí, se kterými se setkal. Nejsou ustaraní ani nemají pokleslá ramena, snad nemají ani chmurné myšlenky, a přitom nemalé těžkosti jsou skryty v jejich šťastných duších.

V roce 1930 si Astrid Ericssonová zkusila vzít Larse zpět k sobě do Stockholmu. Tvrdě a dlouho každý den pracovala, ale zjistila, že je příliš obtížné ještě se věnovat dítěti. Proto si ho vzali její rodiče, u kterých zůstal ještě další rok.

V roce 1931 se Astrid vdala, vzala si Stura Lindgrena, vedoucího pracovníka švédského automobilového klubu, v němž pracovala. To jí umožnilo vzít si zpět syna Larse. 21. května 1934 se jí narodila dcera Karin, a protože byla Lindgrenová přesvědčená, že malé děti potřebují velkou péči rodičů, stala se ženou v domácnosti. Od roku 1937 začala znovu pracovat jako stenografka (všechny rukopisy psala těsnopisem) pro švédského profesora kriminalistiky Harry Södermana. Tato práce ji inspirovala k románům o Kalle Blomquistovi.

V roce 1944 začala psát příběhy o Pipi, které byly populární u vlastních dětí i u jejich přátel. Všechny příběhy sepsala a poslala rukopis do Bonniers, což byl velký vydavatelský dům ve Stockholmu, ale byla tam odmítnuta. Nenechala se odradit. Ten samý rok se přihlásila s knihou pro dívky do soutěže, kterou sponzorovalo malé stockholmské nakladatelství Rabén a Sjögren. Do této soutěže přihlásila příběh nazvaný Confidence of Britt-Mari (Brit Mari se svěřuje). S tímto příběhem získala druhou cenu. Lindgrenová byla zklamaná, ale Hans Rabén v ní poznal schopného spisovatele, který potřebuje pomoci se prosadit. V roce 1945 se v upravené podobě objevila Pipi Dlouhá punčocha, která sklídila bezprostřední úspěch; brzy po ní následovaly další knihy: Pipi se nalodí (1946) a Pipi v Tichomoří (1948). Tyto knihy měly nejen pro Lindgrenovou obrovský význam, ale pro celé

Švédsko; prodej dosáhl obrovských rozměrů, prodáno bylo milion výtisků a práva byla prodána nakladatelům v padesáti zemích.

V roce 1946 nakladatelství Rabín a Sjögren vyhlásilo další soutěž v detektivních příbězích pro mladé čtenáře. V ní získala Lindgrenová první cenu s knihou Bill Bergson Master Detektive – Detektiv Kalle má podezření. Bylo to naposledy, co vstoupila Lindgrenová do soutěže, více podnětů už pro psaní nepotřebovala. Od konce 40. do 70. let napsala každý rok alespoň jednu knihu, všechny byly vydané ve vydavatelství Rabén a Sjögren, které se stalo největším vydavatelstvím knih pro děti ve Švédsku. Není žádným tajemstvím, že Lindgrenová měla největší zásluhu na tomto úspěchu.

S Pipi okamžitě Lindgrenová proslula doma a brzy i za hranicemi. A nezůstalo jen u Pipi, po ní následovaly další knihy, série detektivních příběhů s Kalle Blomkvistem, Děti z Bullerbynu, pohádkový a fantastický příběh Karkulín ze střechy, dlouhý pohádkový příběh Mio můj Mio. S každou úspěšnou knihou upevňovala Lindgrenová svou pozici zasloužené popularity. Byla už velmi známá spisovatelka, když v roce 1958 obdržela cenu Hanse Christiana Andersena, nejvýznamnější mezinárodní uznání, které mohou získat autoři knih pro děti. Při převzetí této ceny zaznělo v její promluvě především ocenění dětské fantazie. Za své úspěchy byla vděčná dětem, ne sobě, to ony jí pomohly překonat mnohé těžkosti v životě. Vzpomínky na dětství Lindgrenové znovuotevřely dětský svět, plný fantazie a představitosti, který jí pomohl vytvořit tyto skvělé knihy.

Popularita knih Astrid Lindgrenové svědčí o tom, že příběhy zasáhly a zaujaly představivost čtenářů. V nich jsou zakotveny každodenní vztahy, otevřeně nebo nepřímě vyslovují etické otázky a učí nacházet zásadní hodnoty v životě. Proto Lindgrenová získala kromě ceny Hanse Christiana Andersena ještě mnoho dalších cen. V roce 1971 to byla zlatá medaile Švédské akademie, v roce 1975 holandské vyznamenání „Silver Pen“, v roce 1985 dánské vyznamenání „Karin Blixen“, v roce 1986 švédské vyznamenání „Selma Lagerlöf“ a v roce 1987 zlatou medaili „Lva Tolstého“ - mezinárodní vyznamenání. Získala ještě další ceny, které ale byly hlavně vyznamenáním za humanitární angažovanost, ne za literární úspěchy. Byla to např. Cena míru od německé čtenářské asociace v roce 1978, polská cena „Janusz Korczak“ v roce 1979, švédská cena „Dag Hammarskjöld“ v roce 1984 a také v roce 1989 americká medaile Alberta Schweitzera.

V roce 1958 zemřel Lindgrenové manžel. Nikdy už se znovu neprovdala, zůstala v rodinném bytě sama, děti vyrostly a odstěhovaly se.

Astrid Lindgrenová si získala během svého života veliký respekt švédské společnosti, otevřely se jí dveře i do světa politiky. Když v roce 1972 odešla do důchodu, začala se politicky angažovat. Ovšem už za 2. světové války se angažovala v humanitární politice. Po mnoho let pracovala pro organizaci, která tajně pomáhala německým židovským emigrantům. Lindgrenová svěřila pobouření z krutého nacistického režimu deníku, který si psala během války. Všechny tyto příběhy odsuzují násilí, týrání a útlak. Lindgrenová používala různé strategie, odsouzení fašistického režimu se objevuje nejen v jejích protestech, ale i v knížkách pro děti.

Astrid Lindgrenová proslula i řadou dalších politických aktivit. Protestovala proti neúměrně vysokému daňovému zatížení svých spoluobčanů, angažovala se v hnutích na ochranu zvířat, vystupovala proti atomovým elektrárnám a zároveň se ostře zasazovala o to, aby Švédsko nevstupovalo do Evropské unie.

Také od počátku podporovala činnost Nadace Charty 77 každoročními finančními příspěvky. Nadace Charty 77 mohla tak rozeslat množství letáčků s jejím poselstvím:

“Charta 77 bojuje pouze o základní lidská práva ve vlastní zemi. Kdekoliv na světě jsou ohrožována lidská práva, je naše povinnost zaujmout stanovisko. Začněte s podporou sbírky Nadace Charty 77.”⁷

V posledních deseti letech už Astrid Lindgrenová nepsala. Poslední kniha, kterou napsala, se jmenuje *Moje kravička se chce mít dobře* (ve Stockholmu vyšla 1990). O autorství se dělí se zvěrolékařkou Kristinou Forslundovou. Je to kniha složená z úvah, článků a rozhovorů. Není míněna pro děti. Lindgrenová v ní poukazuje na nadutost a lhostejnost lidstva, které chová zvířata ve velkokravínech a velkodrůbežárnách a zapomíná, že jde také o živé tvory.

Knížky pro děti Astrid Lindgrenové zůstávají velmi výmluvným svědectvím jejího osobního života. Vyjadřuje v nich hluboké obavy o blaho každého života na této planetě.

---

⁷ Julio Medem, <http://www.volny.cz/aligace/Aligace05/Lingren.htm>

Astrid Lindgrenová zemřela
28.1.2002.

http://www.als.h.se/bilder/astrid/astrid_lindgren_300.jpg

„Po dlouhé nemoci zemřela dne 28. ledna Astrid Lindgrenová, jedna z největších postav dětské literatury uplynulého století. Narodila se před 94 lety v jihošvédském kraji Småland, poklidné úrodné zemědělské provincii...“⁸

K této smutné události se vyjádřila řada lidí. Z toho lze usuzovat, co pro ně znamenají její knížky a kolik lidí nejen svou tvorbou ovlivnila. Mnoho novinářů si v článcích o Astrid Lindgrenové pokládalo otázku, proč byla tak oblíbená, proč její knihy četlo tolik lidí.

„Protože každá obyčejná všednodenní událost se pod jejím perem proměnila v dobrodružství a protože psala pro děti, ne o dětech, ale pro ně. A psala tak, že jí rozuměly a věřily jí každé slovo.“⁹

Smrt Astrid Lindgrenové zasáhla nejen celou Skandinávii, ale i čtenáře na celém světě. Také švédský král Carl Gustaf se k této události vyjádřil:

„Pro mě a moji rodinu představovala setkání s Astrid Lindgrenovou - jak ta skutečná, tak v jejích příbězích - slavnostní chvíle... Bude nám všem chybět, ale bude v nás nadále žít v Pipi, Madynce, Bratrech Lvího Srdce a v dalších hrdinech.“¹⁰

Dánská spisovatelka Hanne-Vibeke Holstová oceňovala zejména Lindgrenové umění ukázat, jak nádherné může být dětství. Doslova uvedla:

„Naučila nás, že nemáme věřit autoritám, a to, myslím si, byla důležitá škola pro skandinávské děti.“¹¹

⁸ Julio Medem, <http://www.volny.cz/aligace/Aligace05/Lindgren.htm>

⁹ Julio Medem, <http://www.volny.cz/aligace/Aligace05/Lindgren.htm>

¹⁰ Julio Medem, <http://www.volny.cz/aligace/Aligace05/Lindgren.htm>

¹¹ Julio Medem, <http://www.volny.cz/aligace/Aligace05/Lindgren.htm>

Autorka se nevěnovala pouze tvorbě pro děti, ale napsala i několik románů, povídek, dramát a básní, dokonce vydala i několik zpěvníků. Knihy Astrid Lindgrenové se staly předlohou přibližně čtyř desítek filmů a televizních seriálů. Například prvním pokusem o převedení příhod neposedné holčičky Pipi na filmové plátno je ještě černobílý film z roku 1949 a poslední, animovaná varianta, vznikla padesát let poté, v roce 1999. Dvorním režisérem filmových adaptací příběhů Astrid Lindgrenové byl Olle Hellbom a na vzniku většiny z těchto filmů se Astrid Lindgrenová podílela jako spoluautorka scénáře.

Roku 2002 byla švédskou vládou založena každoročně udělovaná mezinárodní cena za dětskou literaturu: „Na paměť Astrid Lindgrenové“.

1.1 „Přírodní“ dítě

Krása přírody se objevuje ve všech knihách Astrid Lindgrenové. Přírodu popisuje s hlubokým citem a vnímavostí. Proto popisy přírody patří mezi jedny z nejpůsobivějších a velmi poetických částí knih. Jsou nedílnou součástí příběhů pro vyjádření a posílení hloubky citů hlavních hrdinů.

Autorka se netajila tím, že se celý život cítila být venkovským děvčetem. Zvláště v loupežnickém příběhu Ronja, dcera loupežníka (Albatros 1987) poznáváme, že autorka přírodu chápe jako nedílnou součást lidského života – ve středověku pak přímo neodmyslitelnou. V příběhu o Ronje není příroda jen kulisou a atraktivním doplňkem, ale životodárnou a přitom ovšem i ničivou silou. Barbarsky krutá a nelítostná, ale i shovívavá a štedrá – stejně jako lidé, jež ji obývají.

Bystrá a nebojácná mladá Astrid Ericssonová žila v souladu s přírodou a přírodním hospodářstvím. Farma, obklopená poli a lesy, jí přinášela radostné dětství, při němž mohla zažívat opravdová nebezpečí, stejně tak jako Ronja:

„A v příštích dnech si schválně dávala pozor na to, co bylo nebezpečné, a cvičila se v nebojácnosti. Měla si dávat pozor, aby nespadla do řeky, řekl Mattis. A tak skákala s rozkoší a ze všech sil po kluzkých kamenech na břehu řeky, kde voda nejvíc bouřila. Nemohla si přece dávat pozor někde daleko v lese, aby nespadla do řeky.“¹²

Mohla lézt po stromech stejně lehce jako její Pipi dlouhá Punčocha:

---

¹² Lindgrenová A.: Ronja, dcera loupežníka, Albatros Praha 1987, str.24

„Natáhl k Pipi tlustou ruku, ale Pipi uskočila, a než bys řekl švec, seděla na větvi dutého stromu. Vznešeného pána to tak překvapilo, že zůstal sedět s pusou dokořán.“¹³

Příroda poskytovala Lindgrenové záchranu před civilizačními nemocemi. Ztratit přírodu znamená ztratit dětství. Dnešní moderní vědecky zaměřený svět je vinen zanedbáváním přírody, proto postrádáme v našem životě celistvost a moudrost přírody. Lindgrenová má právo vlastnit klíč od „tajné zahrady“ dětství.

¹³ Lindgrenová A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1976, str. 194

2. „Smålandské“ knihy

„Můj Småland – není to země k milování?“¹⁴

V této kapitole se zabývám příběhovou prózou ze života dětí. Patří sem knihy, které ve Švédsku vyšly v nakladatelství Rabén a Sjörger:

Děti z Bullerbynu – 1947

Já chci taky do školy – 1951

Emil z Lönnebergu - 1963

Už zase Emil z Lönnebergu - 1966

Nové rošťárny Emila z Lönnebergu – 1970

Lotta z rošťácké uličky - 1967

Madynka – 1960

Madynka zachránkyně - 1976

My z ostrova Saltkråkan - 1964

Tyto knihy psala Astrid Lindgrenová v průběhu celé své spisovatelské činnosti, tedy ve 40. až 80. letech 20. století. Nalezneme v nich vzpomínky na události a místní tradice v době jejího dětství na venkově v malém městečku Småland.

2.1 Charakteristika děl

V této podkapitole se věnuji stručné charakteristice jednotlivých knih. Trilogií Emil z Lönnebergu se zabývám podrobněji.

2.1.1 Děti z Bullerbynu

Poprvé v českém překladu vyšla tato kniha v roce 1962 v nakladatelství Albatros, přeložil ji Břetislav Mencák. Kniha je rozdělena do tří částí. Ve Švédsku byly tyto tři části vydány jako samostatné knihy. Jsou zde krátké kapitoly, které tvoří jednoduché příběhy, přizpůsobené rozsahem mladšímu čtenáři. Ilustrace Heleny Zmatlíkové dokreslují harmonickou atmosféru příběhů.

---

¹⁴ Metcalf, E.M.: Astrid Lindgrenová, Twayne Publishers New York 1995

Autorka zde zachytila každodenní život dětí z venkova v průběhu celého roku. Tak čtenář v příbězích prožije s dětmi všechna roční období, prázdniny i cesty do školy. Děti spolu vyrůstají, tráví společně čas, spolu se baví a vymýšlejí hry.

Hlavními hrdiny je šest dětí, tři děvčata a tři chlapci: Lisa, Britta, Anna, Olle, Bosse a Lasse. Všichni bydlí v Bullerbynu. Bullerbyn je malá švédská vesnice, kterou tvoří jen tři statky – Norrgården, Mellangården a Sörgården. Děti chodí společně pěšky do nedaleké školy v blízké vesnici Storbyn. Z knihy se dozvídáme také o svátcích a o významných dnech, které se ve Švédsku slaví, poznáváme tradice a zvyky, které se při takových událostech dodržují. Ale spisovatelka se spíše soustředí na život dětí ve volném čase.

Co děti dělají, jak si hrají, je asi pro dnešní děti trochu vzdálené, ale může to být pro ně inspirace. Děti z Bullerbynu nejčastěji pobíhají někde venku po polích nebo v lese, loví raky, staví si domečky, sbírají jahody, cestou ze školy skáčí po kamenech, pomáhají na statku. Lindgrenová v knize o dětech z Bullerbynu stejně jako ve všech ostatních prózách klade důraz na důležité hodnoty v životě, proto je celý příběh prostoupen kamarádstvím mezi dětmi. Zabývá se vztahy mezi vrstevníky. Každý člověk potřebuje přítele, kterému by se mohl svěřit se svými starostmi. Dozvídáme se, jaká dobrodružství děti prožívají, poznáváme i jejich myšlenky.

Dětský svět je úzce spjat se světem dospělých. Děti vyrůstají s rodiči někdy i s prarodiči, jak je to v běžném životě. Autorka zná dokonale dětský svět. Najdeme zde mnoho situací, v nichž spisovatelka popsala, co se odehrává ve vnitřním světě hrdinů. Setkáváme se například s motivem příchodu malého sourozence do rodiny. Olle se cítí velice důležitě, chce všem malou sestru ukázat. Lindgrenová přesvědčivě ztvárnila vztah, jaký si vytvoří osmiletý kluk ke své právě narozené sestře.

„Tak ty jsi, drobečku, dumlala paleček?“

A pak se dal do smíchu a tvářil se ještě spokojeněji. Právě tak, jako by to nejkrásnější, co kdo může na světě udělat, bylo dumlat si paleček!“¹⁵

V Dětech z Bullerbynu se setkáváme se snadným přijetím nového sourozence, Olle už je osmiletý chlapec, který se cítí jako „velký bratr“, chápe, že musí se sestrou mamince pomáhat, naproti tomu v drobném příběhu Já chci taky do školy se

¹⁵ Lindgrenová, A.: Děti z Bullerbynu, Albatros Praha 1962, str. 116

objevuje problém, jak je pro tříleté dítě těžké vyrovnat se s tím, že už není středem pozornosti, že se rodiče zajímají také o někoho jiného.

Lindgrenová věděla, jak děti mezi sebou hovoří. K vyjádření dětského chování, dětských pocitů použila metodu dialogu. Lisa a Anna chtějí někoho učinit šťastným. Stejně jako asi mnoho dětí v jejich věku pořádně nevědí, co znamená pro lidi štěstí. Neumějí si představit, že život může vypadat úplně jinak, než jak ho prožívají ony. Za každou cenu chtějí maminku učinit šťastnou, ale ona už šťastná je.

V rozhovoru mezi matkou a dcerou se Lindgrenová dokázala vcítit do dítěte, věděla, jak většina dětí zareaguje. Lisa se rozčilí, protože ona touží někoho učinit šťastným.

To bylo přece k zlosti! Ale nechtěla jsem se vzdát, a tak jsem řekla: „A nemohla bych udělat něco, abys byla ještě šťastnější?“ „Nemusíš dělat nic než být dál moje hodná holčička...“¹⁶

A v tu chvíli si musí jít Lisa postěžovat své kamarádce, že paní učitelka určitě ani neví, jak je těžké najít někoho, komu by člověk mohl udělat radost. Takových rozhovorů najdeme v knize mnoho.

2.1.2 Madynka

Poprvé vyšla tato kniha v českém překladu v roce 1998 a její pokračování Madynka záchránkyně bylo vydáno v roce 2000. Knížku tvoří krátké příběhy, které jsou určeny mladším čtenářům. Prózu přeložila Jarka Vrbová. Příběhy dokreslují černobílé ilustrace Jarmily Marešové.

V knize se autorka zabývá motivem vztahu dvou sourozenců. Hlavními hrdinkami jsou dvě sestry Madynka a Líza. Mladší čtyřletá Líza Madynku ctí, poslouchá a vzhlíží k ní, chtěla by dělat vše, co Madynka, a chtěla by být jako ona. Madynka Lízu chrání jako správná starší sestra.

„Když má člověk takovou sestru, jako má Líza, nemusí ani pohnout malíčkem. Madynka se umí krásně prát!“¹⁷

¹⁶ Lindgrenová, A: Děti z Bullerbynu, Albatros Praha 1962, str. 128

¹⁷ Lindgrenová, A.: Madynka, Albatros Praha 2004, str. 52

Sedmiletá Madyňka je obdařena velkou fantazií, má mnoho nápadů. Všechny je vymýšlí pro svou mladší sestřičku Lízu. Obě sestry bydlí se svými rodiči na venkově na Letním vršku, kde mají spoustu příležitostí k realizování Madyňčiných nápadů. Například skáčou s deštníkem ze střechy jako parašutisté z letadel nebo šplhají po stromech. Madyňka se často inspiruje příběhy z bible, které jí vypráví služebná Ida. Jednou je Líza prodaná do otroctví jako Josef, podruhé ji Madyňka pustí po řece ve škopku jako Mojžíše. Ne vždycky Madyňčiny vynalézavé hry dopadnou podle jejích představ. Dospělým nad těmi neuvěřitelnými „kousky“ občas zůstává rozum stát.

Podobně jako v Dětech z Bullerbynu je i zde mnoho pasáží, z nichž poznáme mimořádnou schopnost Lindgrenové vcítit se do uvažování dětí a napsat poutavý dobrodružný příběh. Když Líza ukousne hlavu Madyňčinému Norbertovi, čokoládové figurce, autorka výstižně zachycuje výmluvy čtyřletého dítěte.

Maminka ji zavolá domů a přísně se zeptá:

„Tys ukousla Norbertovi hlavu?“ Líza se dívá nejdřív vpravo, pak vlevo a nakonec přímo před sebe: „Možná. Už jsem to zapoměla.“ Nato se Madyňka rozpláče ještě usedavěji a maminka Lízu hubuje....¹⁸

Madyňka s oblibou přejímá řeči dospělých a komentuje Lízino chování: „To dítě nemá kousku studu v těle!...Dítě nehodné.“ Stejně tak by to řekla hospodyně Ida.

V příbězích se setkáváme také s motivem vstupu dítěte do školy. Madyňka jde do první třídy, velice se těší, ale později zjišťuje, že to není nic jednoduchého, musí stále sedět a dávat pozor. Hrdinky nejsou černobílé, jednostranné postavy, v průběhu příběhů se vyvíjejí. Lindgrenová zachytila pocity dítěte, které se vyrovnává s velkou změnou v životě. Vstup do školy je pro ně jedním ze složitých mezníků. Musí se přizpůsobit novému režimu, naučit se vycházet s dětmi v kolektivu, dodržovat určitý řád. To je pro Madyňku, jako i pro mnoho jiných dětí, těžkým úkolem. Proto si Madyňka ve své fantazii vymyslí chlapce, který je její stinnou stránkou. Vždy, když Madyňka ve škole zlobí, vypráví doma o zlobivém Richardovi. Ten ji polije inkoustem a rozlomí psací tabulku vejpůl a provede další špatné věci, které se ve škole dělat nemají. Když se ale maminka rozhodne jít do školy a zeptat se paní učitelky na Richarda, Madyňka musí zasáhnout, a tak řekne, že

¹⁸ Lindgrenová, A.: Madyňka, Albatros Praha 2004, str.103

Richard se stěhuje a bude chodit do jiné školy. Od té doby Richard přestává existovat a Madyňka se musí snažit být hodná.

V díle autorka také velice dobře poukazuje na rozdíl mezi dvěma rodinami – rodina Madyňky a Lízy je líčena jako harmonická a plně funkční, zatímco sousedé Nilssonovi musí čelit problémům s alkoholem, rodiče Nilssonovi zapomenou o Vánocích dát svému synovi Abbému dárek a podobně. Rodina je i přes to poměrně spokojená, její členové se mají rádi a jsou velice laskaví. Dětský čtenář je tak citlivě seznámen s možnou realitou. Lindgrenová svůj názor na danou problematiku vyjádřila ústy Madyňčina tatínka, který maminku přesvědčuje slovy:

„Nech ji, ať si tam chodí. Jen ať děti poznají, že jsou na světě nejruznější lidé a ať se naučí nedělat ukvapené závěry.“¹⁹

V knize Madyňka záchránkyně spisovatelka podstatně rozšířila a prohloubila dívčiny vztahy k okolí. Název knihy se soustředí na hlavní hrdinku a zároveň vyzvedává motiv záchrany, spojující jednotlivé epizody. Madyňka v nich osvědčuje silné sociální cítění a vrozený smysl pro spravedlnost. Dokáže vytušit i nejskrytější trápení druhých, kterým se snaží pomáhat. Začíná poznávat, že neexistuje pouze jeden svět, ten její, naplněný bezstarostnými hrami v láskyplném ovzduší, ale i svět, v němž se chudoba potkává s ponižováním a bezmocí. Lindgrenová neskrývá dětem bolest ani smrt, jež se však nedotknou rodinného prostředí, které zůstává stabilním a bezpečným místem starých zvyků. Události prožívané Madyňkou a její mladší sestrou Lízou vyvrcholí narozením sestřičky Kajsy.

2.1.3 Lotta z Rošťácké uličky

Lotta z Rošťácké uličky u nás poprvé vyšla v roce 1992 v nakladatelství Albatros. Knížka je rozdělena do čtyř částí (Děti z Rošťácké uličky, Lotta z Rošťácké uličky, Lotta umí jezdit na kole, Lotta umí skoro všechno), které ve Švédsku vyšly jako samostatné knihy. Knihu tvoří krátké příběhy. Do češtiny ji přeložil Karel Šebesta, ilustrovala ji Alena Ladová.

Podobně jako předchozí kniha také tento příběh vypráví o sourozencích, kteří jsou přibližně stejně staří jako Madyňka a Líza. Autorka zde dokonale vystihla chování i myšlení dětí různých věkových kategorií.

¹⁹ Lindgrenová, A.: Madyňka, Albatros, Praha 2004, str. 58

Hlavními hrdiny jsou tříletá Lotta, její dva starší sourozenci, Marie a Jonáš, a jejich rodiče. Všichni bydlí v pěkném žlutém domě, kde, jak tatínek říká, byl vždycky dokonalý klid, dokud se nenarodil Jonáš a nevyrostl tak, že mohl začít „bouchat“ dětským „rachtátkem“ do postýlky. Proto tatínek své děti nazývá: Bouchal, Bouchalka a Bouchalinka. Žlutý dům, ve kterém rodina Nemanových bydlí, stojí v Pošťácké uličce. Možná, že v této ulici kdysi žili pošťáci, ale protože tu teď již dlouho řadí „rošťáci“, tak ji tatínek přejmenoval na Rošťáckou. Všechny tři děti jsou velmi podnikavé a mají báječné nápady, z nichž nejoriginálnější má často právě Lotta. Uprostřed mnoha humorných příhod se autorce podařilo zachytit, jak důležitou roli hraje v životě dítěte rodina. Je třeba, aby děti měly někoho, o koho se mohou opřít, kdo jim pomůže.

Jednou se Lotta rozhodne, že se odstěhuje z domu, protože jsou na ni všichni zlí. Opravdu odejde a ubytuje se u sousedky. Rodiče ji navštíví a upozorní ji, že se může kdykoli vrátit, protože se jim stýská. Lotta si až v noci uvědomí, jak jí chybí vlastní postýlka, a závidí Jonášovi a Marii, že jim tatínek s maminkou jdou dát dobrou noc. Uvědomí si, že je má všechny moc ráda a chce být s nimi. Lindgrenová nijak rodinu neidealizuje. Rodiče mají také své problémy a starosti, i oni se dopouštějí chyb.

Lotta sklopila oči a mumlala: „Já jsem ten druhý (svetr) rozstříhala a chci ti za to říct, odpusť mi to, ale nemůžu.“

„Ale když já taky řeknu odpusť?“ řekla maminka. „Když řeknu, promiň mi, Lotko, všechny chvíle, kdy jsem na tebe byla zlá?“

„Ano pak můžu říct, odpusť mi to,“ řekla Lotta.

Dala mamince ruce kolem krku, tiskla ji nejsilněji, jak dovedla, a pořád opakovala: „Odpusť, odpusť, odpusť, odpusť!“²⁰

2.1.4 My z ostrova Saltkråkan

Román o rodině, která si na léto pronajala dům na ostrově Saltkråkan, u nás vyšel poprvé v roce 1994. Tento román je na rozdíl od předchozích knih složen z delších kapitol, což předznamenává, že je určen pro starší děti. Do češtiny jej přeložila Jana Svatošová. Příběh je doplněn barevnými fotografiemi ze stejnojmenného filmu.

²⁰ Lindgrenová, A.: Lotta z Rošťácké uličky, Albatros, Praha 2005, str. 103

Specifické pro tento román je, že jsou zde hlavní postavy zastoupeny dětmi i dospělými. Není to stejné jako v jiných knihách A. Lindgrenové, kde jsou hlavními hrdiny především děti. My z ostrova Saltkråkan je rodinný román, vypráví o vztazích mezi dospělými a dětmi. Spisovatelka přesvědčivě zachytila, jak významné místo v lidském životě zaujímá domov, poukázala na jemná citová pouta mezi dětmi a dospělými. Nejen děti, ale i dospělí prožívají chvíle plné lásky a radosti, ale i chvílky strachu a úzkosti.

Jednou z hlavních postav tohoto příběhu je Melker, otec čtyř dětí: Malin, Johana, Niklase a Pelleho. Matka dětem zemřela, když se narodil nejmladší Pelle. Setkáváme se tu s motivem neúplné rodiny. Melker se však dětem snaží vynahradit vše, co ztratily smrtí maminky. Miluje je a uvědomuje si zároveň, že právě ony mu dávají sílu a chuť do života, ony naplňují jeho svět radostí. Kdyby je neměl, stal by se sirotkem.

„Když Björn přirazil se svou lodí u lávky Grankvistových a Melker spatřil své ztracené syny, jak v ní sedí živi a zdraví, obaleni v houních, zaplavily ho slzy a on vyskočil, aby se dostal do lodě a sevřel je v otcovské náruči. Rozběhl se však ke skoku příliš zhurta – a po krátkém mezipřistání na zadní palubě zahučel do vody na druhé straně a nepomohlo mu ani, že měl v nose pilulku na uklidnění.“²¹

Funkci maminky zastává Malin, Melkrova devatenáctiletá dcera. Spolu s Melkrem vytváří bezpečný domov třem malým chlapcům. Děti vždy u Melkra nebo u Malin naleznou otevřenou náruč a ochranu.

Autorce se podařilo skrýt dojemné situace za humorné příhody, prostředí děje popsala tak, že si čtenář ve své fantazii může vysnit spolu s Melkersonovými Snickargården, ten červený dřevěný dům s děravou střechou stojící na ostrově Saltkråkan.

Celý příběh končí šťastně: Melkrovi se podaří s pomocí svých dětí a přátel na ostrově získat dům, který si pronajímali na léto a který si zamilovali i se vším, co k němu patří.

Právě v knize My z ostrova Saltkråkan vzpomněla Lindgrenová na léta, která často trávila se svou rodinou a s přáteli na malém ostrově, kde její rodina koupila jeden z mnoha malých typických dřevěných letních domků. I ona tento kraj milovala

²¹ Lindgrenová, A.: My z ostrova Saltkråkan, Albatros Praha 2004, str.65

a dokázala o něm velice poutavě promlouvat prostřednictvím svých postav. Spisovatelka zde využívala klidu a ticha, za rozbřesku sedávala na malém balkóně s výhledem na mořské útesy a psala.

Základní zásadou tvorby byla pro Astrid Lindgrenovou pravdivost v uměleckém smyslu. Jako spisovatelka zůstala věrná svým názorům, dojmům, emocím. Každý příběh je poznamenán hlubokým osobním zaujetím. Lindgrenová psala všemi svými smysly, psala o tom, v co věřila. Mluvila o podnětech ze světa kolem sebe, které často proměnila ve svůj vlastní hlas. A proto i v Melkersonově rodině z ostrova Saltkråkan můžeme často vidět rodinu Lindgrenové.

2.1.5 Já chci taky do školy

O sourozeneckých vztazích, ale i o rivalitě a lásce mezi sourozenci pojednává kniha *Já chci taky do školy*, která u nás vyšla až v roce 2003 v nakladatelství Albatros. Jsou to krátké příběhy určené pro nejmenší čtenáře. Tato útlá knížka opět dokazuje schopnost A. Lindgrenové vcítit se do uvažování dítěte. Autorka znala problémy, které mezi sourozenci mohou nastat. První příběh se jmenuje *Já chci taky sourozence* a druhý *Já chci taky do školy*.

Oba texty mají jednoduchou dějovou konstrukci. Tuto knížku přeložila, stejně jako knihy o Madynce, Jarka Vrbová. Vyprávění o dvou sourozencích, Petrovi a Leně, dokreslují barevné ilustrace Marie Tiché.

Jednoho dne se Petr setká se svým kamarádem, který veze kočárek a chlubit se, že má sourozence. Petr přijde domů a řekne mamince, že by chtěl taky sourozence. Časem se Petrovi narodí sestřička. Malý Petr se musí vyrovnat s tím, že už se rodiče nezajímají jen o něho, ale starají se především o sestřičku Lenu.

Astrid Lindgrenová citlivě popsala reakce dítěte na nového sourozence. Petr se s narozením sestry nemůže smířit, myslí si, že už ho rodiče nemají rádi, a snaží se na sebe upoutat pozornost. Všechno Petrovo zlobení vyvrcholí tím, že uhodí Lenu. Maminka zasáhne, rozzlobí se na Petra, ale uvědomuje si, proč k tomu došlo. Snaží se dát Petrovi najevo, jak ho má ráda. Petr se od té doby pokouší mamince více pomáhat. Po určité době, když Lena vyrostne, zjistí Petr, že si s ní může hrát, na rozdíl od právě narozeného bratra.

Podle druhého příběhu se jmenuje celá knížka. Petrovi je sedm let a začíná chodit do školy. Lena mu závidí, chtěla by se svému „velkému“ bratrovi ve všem

vyrovnat. V této příhodě si můžeme všimnout podobného vztahu, jaký jsme sledovali mezi Madynkou a Lízou.

Jednoho dne Petr splní Leně její přání. Vezme ji s sebou do třídy a Lena je tam velmi úspěšná, dokáže paní učitelce odpovídat na otázky, které jiné děti neumí zodpovědět. Vidíme rozdíl mezi dětmi, které už musí respektovat výchovný a vzdělávací řád, a Lenou, předškolačkou, která by se chtěla těmto dětem vyrovnat

2.1.6 Emil z Lönnebergu

Smålandským dětstvím se Lindgrenová inspirovala i v jiskřivě humorné a vtipné trilogii o neodolatelém Emilovi z Lönnebergu, kterou u nás současně vydala v roce 1995 dvě nakladatelství - Albatros a INA. Překladatelkou obou vydání byla Dagmar Hartlová. Obálku knihy v nakladatelství INA navrhl Josef Szabó a použil při tom fotografie ze stejnojmenného filmu. V Albatrosu je příběh dokreslen ilustracemi Jarmily Marešové.

Emil je kluk se zlatým srdcem, ale postrach všech, kdo milují klid a pořádek. Emil je malý chlapec, který je všem obyvatelům vesnice velmi na obtíž. Dokonce řeknou jeho mamince, že mezi sebou vyberou peníze, aby ho mohla poslat do Ameriky. Naštěstí ho maminka miluje a nikdy by nepřipustila, aby Emil odjel z domova. A tak tu máme tři knihy o Emilových „skopičinách“ a neplechách. Zajímavé je, že v nakladatelství INA vyšla próza pod názvem *Emil z Lönnebergu* a v nakladatelství Albatros byla kniha nazvána *Emil neplecha*, v originálu je to *Emil z Lönnebergu* a v angličtině je to *Emil v polévkové míse*. Anglický překlad používá pro pojmenování knihy název jedné z kapitol. Překlad nakladatelství INA *Emil z Lönnebergu* nám sděluje, odkud Emil pochází, název *Emil neplecha* už předjímá, co se v knize bude odehrávat. (Maminka Emila sice všechny jeho „rošťárny“ zapisovala do modrých sešitků a pečlivě je schovávala, přesto ale stále věřila, že z Emila jednou vyroste dobrý člověk.)

„Dodnes tam ale ty modré sešitky leží ve stejné staříčké komodě, kromě tří, které Emil, když jednou potřeboval peníze, zkusil prodat paní učitelce z nedělní školy. A když je koupit nechtěla, nadělal z nich papírové lodičky a pustil je po Katthulském potoku a potom už je nikdo nikdy neviděl.“²²

²² Lindgrenová, A.: Už zase Emil z Lönnebergu, INA Bratislava 1996, str.6

„Tak hrozné to s ním není. Dneska štípl Idu jen jednou a rozlil smetanu, nic víc... No a ještě honil kočku kolem kurníku, pravda. Ale stejně mi připadá, že začíná být hodnější a poslušnější.“²³

Emil je pětiletý kluk, o kterém všichni tvrdí, že je „rošťák“, nic dobrého z něho nemůže vyrůst, a litují jeho rodiče. Ale Emil není zlý, je to jen vynalézavý a zvědavý kluk, který má neomezenou energii a neomezeně nápadů a zdravé sebevědomí. Musí všechno prozkoumat, poznat pořádně celý svět, nejen Lönnebergu. A to někteří lidé prostě nedokáží pochopit. Přitom je to pro děti naprosto přirozené. Emil je možná jen zvědavější a vynalézavější než většina ostatních dětí. Ale mnohdy „skopičiny“, které mu jsou přisuzovány, jsou „skopičiny“, které se pouze odehrály v jeho blízkosti nebo se k nim náhodou připltli. Ale jelikož má takovou pověst, všechny následky se přičítají jemu. Musí pak třeba sedět zavřený v truhlárně, kde ovšem tráví čas smysluplně - vyřezává si tam panáčky, kterých neuvěřitelně přibývá.

Zdá se, že je energický a vynalézavý jako Pipi, ale je tu rozdíl. Emil žije v reálném prostředí a je nucený podřývat rodičovskou autoritu, aby ukázal svou vlastní cestu, kdežto Pipi je úplně volná a nezávislá. Emil by chtěl řídit svého tatínka i maminku a celý statek a možná ve skutečnosti celou Lönnebergu. Není to myšleno jako touha po moci, ale Emil si myslí, že má dobré nápady, jež by mohl předávat ostatním.

Právě aktivita, vynalézavost, veselost, optimismus, nápaditost, představivost, podnikavost a odvážnost jsou společné všem hrdinům „Smålandských“ knížek. Tyto vlastnosti propůjčují postavám a událostem ve všech knihách jistou přitažlivost pro čtenáře.

Názvem jednotlivých kapitol vychází Lindgrenová vstříc čtenářově očekávání dalších Emilových dobrodružství. Například v názvu kapitoly:

„ÚTERÝ 10.SRPNA

Jak Emil strčil do košíku se svačinou žábu a potom se choval tak hrozně, že se o tom ani mluvit nechce“²⁴

V příbězích o Emilovi se odehrávají dny plné nečekaných a napínavých událostí. Středa 31. října končí takto:

²³ Lindgrenová, A.: Emil z Lönnebergu, INA Bratislava 1995, str.11

²⁴ Lindgrenová, A.: Už zase Emil z Lönnebergu, INA Bratislava 1996, str.68

„Vy teď možná myslíte, že Emil přestal se svými rošťárkami, když měl koně, ale opak je pravdou. Dva dny jezdil na Lukášovi, ale hned třetího dne, tedy 3. listopadu, už byl připravený spustit znovu. A hádejte, co vyvedl... musím se smát, když si na to vzpomenu. On totiž Emil právě ten den... ne, dost! Dost. Slíbila jsem Emilově mamince, že nikdy nepovím, co Emil vyvedl 3. listopadu, protože právě po té skopičině totiž Lönneberští sebrali peníze, aby Emila poslali do Ameriky, však víte.“²⁵

Poznámky o „rošťárnách“, které se staly třetího listopadu, vypravěč zatají. Tento „střípek“ z mnoha Emilových „rošťáren“ zůstane navždy skrytý.

Zdrojem dramatického toku vyprávění je také kontrast. Kapitola Jak Emil provedl velké bílení Katthultu poskytuje dobrou ilustraci výrazného vypravěčského umění. Příběh začíná všedním večerem, členové rodiny sedí u stolu a dělají to, co obvykle. Děti si hrají pod stolem s kočkou. Najednou zaslechnou, jak Maja-Brusinka začíná vyprávět příběh. Vypráví o vlkodlacích, kteří zde dřív žili, a v Emilovi už se pomalu začíná rodit plán. Rozhodne se vykopat jámu a chytit vlkodlaka. Druhý den vykope díru. Do díry se později chytí zlá „komandýrka“, což je žena, která žije v chudobinci a chce, aby se ostatní spolubydlící chovali podle jejích představ.

Další událostí, která se odehraje v kapitole o „vybílání Katthultu“, je příběh vánoční večeře. Emil se sestřičkou Idou se rozhodnou, že pozvou lidi z chudobince na vánoční večeři zrovna v době, kdy jejich rodiče nejsou doma. Lindgrenová použila jednak kontrastu, ale také dlouhého výčtu věcí a opakování jako stylistického nástroje ke zvýšení napětí a intenzity vyprávění. Kontrastem k hladu a špině mezi lidmi v chudobinci je popis rozmanitých jídel, které Emilova maminka se služebnou Linou připravují na Vánoce na Katthultu.

Když se Emil dozví, že zlá „komandýrka“ snědla vše, co jim Emil s Idou donesli od maminky, rozhodne se lidi z chudobince pozvat na hostinu. Zatímco sedí kolem stolu na Katthultu a oči se jim plní slzami, Emil s Idou a Alfrédem nosí na stůl jedno jídlo za druhým. Zde lze zřetelně rozpoznat vliv křesťanských kořenů, jimiž byla Astrid Lindgrenová ve svém životě ovlivněna. V tomto příběhu se odrážejí některé motivy z podobenství o hostině. Emil se postaral o slavnostní atmosféru tak, jak to u nich vypadalo vždy, když měli přijet nějací hosté. Zapálil svícen a místnost se prosvětli. Bylo to takové, jaké to o Vánocích má být.

²⁵ Lindgrenová, A.: Nové rošťárny Emila z Lönneberg, INA Bratislava 1996, str.96

„A když potom všichni vstoupili do vánočně vyzdobené kuchyně na Katthultu, ... všichni úplně ztichli a Blázen Jocke si pomyslel, že už přišel do nebe.

“Prožřete, světla a blaženosti bez hranic.“ Pronesl a rozplakal se...

Ale v tu chvíli je Emil vybídl: „Teď se pustíme do hodování.“²⁶

Lindgrenová zmínila kolem 30 jídel, použila dlouhého výčtu jako stylistického prostředku pro umocnění této situace.

Stála tam:

Mísa zabijačkových knedlíčků

Mísa bílých klobásek

Mísa sulcu

Mísa s paštikou

Mísa tymiánových klobásek...

A jedno úplně celé pečené sele zdobené cukrovými krystaly.“²⁷

Očekávání se stupňuje s každou další mísou a hojnost a rozmanitost báječných mís s jídlem stojí v ostrém kontrastu s vychrtlými, hladovými chudáky, kteří se snaží uvěřit, že se tento zázrak skutečně děje. Následná spotřeba jídla je neuvěřitelná, jídlo stále ubývá a lidé si libují a jsou spokojeni. Děti ale začínají přemýšlet nad důsledky, dívají se na důkladně „vybílené stoly“.

„(Malá Ida) Zatahala Emila za rukáv... „Viš určitě, že tohle není rošťárna? Nezapomněl jsi, že zítra přijedou na návštěvu příbuzní z Ingatorpu?“ „Ti jsou tak tlustí, že jich neubude,“ prohlásil Emil. „Tady přinese něco k snědku daleko větší užitek.“²⁸

V knize „Už zase Emil z Lönnebergu“ se hned v úvodu dovídáme, že Emil se stal předsedou obecního zastupitelstva a „nejlepším chlapem v celé Lönneberze“. Všechny jeho nápady nebyly jen „rošťárny“. Už v dětství Emil dokázal poznat, co je třeba udělat, kde je potřeba pomoci.

²⁶ Lindgrenová, A.: Nové rošťárny Emila z Lönnebergu, INA Bratislava 1996, str. 132-134

²⁷ Lindgrenová, A.: Nové rošťárny Emila z Lönnebergu, INA Bratislava 1996, str. 132-134

²⁸ Lindgrenová, A.: Nové rošťárny Emila z Lönnebergu, INA Bratislava 1996, str. 135

V příbězích se odráží velká láska A.Lindgrenové k přírodě. Přírodu milovala. Ve všech knihách bychom našli pasáže týkající se vztahu člověka k přírodě a vlivu přírody na člověka.

„V Katthulském jezírku mezi bílými lekníny spolu plavali Emil a Alfréd v chladivé vodě a z oblohy jim svítil červený červencový měsíc jako svítlna.

„My dva spolu, Alfréde,“ řekl Emil.

„Jo, my dva spolu, Emile,“ přitakal Alfréd. „Tak to má být.“²⁹

Situace tichého rozjímání a uvažování jsou v příhodách o Emilovi jakousi protiváhou k jeho „lumpárnám“ a rozruchům.

Humor v knížkách o Emilovi je neomezenou směsicí dětských vynálezů. Děti z Bullerbynu a Madynka mají neuvěřitelné nápady a výsledkem jsou často komické situace. Emil komentuje své „rošťárny“ takto:

„Víš, co udělám zítra?“

„Ne,“ odpověděl Alfréd, „nějakou rošťárnu?“

Emil si strčil píšátku do pusy a pustil se do hraní. Chvilí šel a usilovně přemýšlel.

„Já nevím,“ přiznal nakonec. „Já to vždycky vím až potom.“³⁰

Všechny postavy ze „Smålandských“ knih prožívají dny naplněné štěstím, dny, které jsou plné napětí, radosti a vtipných situací, ale hlavně plné harmonie. Jsou inspirativní pro všechny děti. Mnohé děti sní o tom, jak budou se svými kamarády stavět v lese tajné bunkry, ve kterých budou vymýšlet stále nová dobrodružství a ve kterých budou uloženy jejich nejtajnější sny a tužby. Tak si plní své touhy děti z vesnice Bullerbyn nebo děti na ostrově Saltkråkan. Čtenáři jsou vtaženi do her a všeho rozruchu, který způsobují mladí hrdinové těchto knih. Prožívají spolu s nimi harmonický život a štěstí. Účastní se docela obyčejného života, ať už se odehrává v létě, v zimě, o prázdninách, v pracovní dny. Lindgrenová líčí i nejobyčejnější věci jako nevšední. Jedním ze znaků „Smålandských“ knih je důraz na veselí, na hry a dětské touhy po objevování nových věcí.

²⁹ Lindgrenová, A.: Nové rošťárny Emila z Lönneberg, INA Bratislava 1996, str. 45

³⁰ Lindgrenová, A.: Nové rošťárny Emila z Lönneberg, INA Bratislava 1996, str.157

Spisovatelka předkládá tyto knihy s tím, že jen díky čtenářům jsou stále živé. Oni je ožívají, ne ona, když je napíše, ale čtenáři, kteří se ztotožňují s postavami a ožívají je ve svých myšlenkách, když znovu prožívají své dětství.

„Chci psát pro čtenáře, kteří mohou dělat zázraky. Děti dělají zázraky, když čtou. Oni vezmou pouhé chudé věty a slova a dají jim život, který v nich není. Autor sám nevytvoří celé mystické jádro vložené na stránky knihy. Čtenář mu musí pomoci. Ale autor knih pro dospělé nemá k dispozici ochotné malé pomocníky, jako máme my. Jeho čtenáři nedokáží vytvářet zázraky. To je dítě a jen dítě, které má schopnost stavět čarovné zámky, jestliže mu poskytneš mnoho malých cihel.“³¹

Je pravda, že text přichází do života teprve v mysli čtenáře, který ho poznává a nějakým způsobem emocionálně prožívá. Autorka poskytuje čtenáři stavební materiál, slova mohou být více či méně inspirací pro stavbu čarovných zámků.

---

³¹ Metcalf, E.M.: Astrid Lindgrenová, Twayne Publishers, New York 1995

2.2 Postavy „Smålandských“ knížek

Astrid Lindgrenová nás většinou neseznamuje s vnější charakteristikou hlavních hrdinů. Každý si může své hrdiny vysnit, představit si, jak asi vypadají na základě jejich povahových vlastností.

Ve většině knih jsou hlavními hrdiny děti, které pojí velké kamarádké pouto, vzájemně si pomáhají a tráví společně čas. Mít dobrého kamaráda, kterému se mohou svěřit se svými starostmi, rozumět si s ním a vědět, že se na něj mohou spolehnout, je pro malé čtenáře velmi cenné, proto se s tímto tématem setkáváme ve všech knihách Astrid Lindgrenové.

Spisovatelka ukazuje prostřednictvím svých hrdinů dobré charakterové vlastnosti, které patří v životě k nejdůležitějším hodnotám. K vyjádření povahy hrdinů využila autorka nepřímou charakteristiku postav, již přesvědčivě ztvárňuje chování a jednání lidí různého věku. Lindgrenová osvědčila smysl pro psychologii postav, dobře rozumí dětskému myšlení a cítění.

V příbězích se ale také setkáváme se všemi generacemi lidí, od novorozeňat až po staré lidi. Například v próze Děti z Bullerbynu je to malá Kerstin a současně dědeček Britty a Anny.

Kerstin

Kerstin je malá holčička, sestřička Olleho. Když se narodila, vypadala podle Olleho roztomile, ale podle ostatních dětí nebyla moc hezká a podle Lasseho to byla nejošklivější dívka, která by začala chodit do jejich školy.

„Není rozkošná?“ řekl Olle...

Ale ona rozkošná nebyla. Byla celá červená a vrásčitá, ano, zdálo se mi, že vypadá strašně. Ačkoli ručičky měla roztomilé, to zas ano.³²

Po týdnu samozřejmě děti shledaly, že Kerstin zkrásněla. Lasse se dokonce musí Olleho zeptat, jestli se jim nenarodilo nové dítě.

Lotta

Lottě jsou tři roky, je to věk, kdy se děti stále na něco ptají a snaží se napodobit

³² Lindgrenová, A.: Děti z Bullerbynu, Albatros, Praha 1962, str. 112

ostatní. Lotta má sourozence a samozřejmě by se jim ve všem chtěla vyrovnat. Nesnáší, když jí říkají: „Na to jsi ještě moc malá.“

Jednou se maminky zeptá, proč prší. A dozví se, že je to důležité, aby rostlo obilí a brambory. A tatínek jí zase vysvětlí, proč se rozhazuje hnůj. Je to proto, aby vše dobře rostlo. Na Lottě vidíme, jak myslí tříleté dítě. Vše, co se dozví, si spojí dohromady se svou touhou vyrůst a vyzkoušet si, jestli se opravdu vyrovná svým sourozencům.

A představte si Lotta tam stála v dešti uprostřed hnojiště a byla úplně promoklá... „Pročpak tam stojíš?“ ptal se tatínek. Lotta se dala do pláče a povídá: „Abych vyrostla a byla stejně velká jako Jonáš a Marie.“³³

Líza

Líze jsou čtyři roky. Se starší sestrou Madynkou se účastní všech jejích her. Svou starší sestru ctí, poslouchá, bezmezně se jí obdivuje, spoléhá na ni a většinou udělá všechno, co si Madynka přeje. Obě sestřičky jsou trochu tvrdohlavé, ale laskavé a mají k sobě velice blízko.

Jestli se vdá Madynka, tak to chce Líza taky. Chce všechno úplně přesně jako Madynka.³⁴

Emil

Emil je pětiletý kluk. Chová se stejně jako kluci v jeho věku, je velmi vynalézavý a energický. Má spoustu nápadů, které ne vždy dopadnou dobře. U Emila se setkáváme s vnějším popisem, který kontrastuje s Emilovým chováním.

Byl to pěkný divoch a paličák, vůbec nebyl tak hodný jako vy. Ale vypadal roztomile, to se musí nechat. Pokud ovšem nevřískal. Měl kulaté modré oči a buclaté červené tváře a k tomu světlé kučeravé vlasy. Prostě celý vypadal jako opravdový andílek. Ale to byste se pěkně spletli.³⁵

³³ Lindgrenová, A.: Lotta z Rošťácké uličky, Albatros Praha 2005, str. 11

³⁴ Lindgrenová, A.: Madynka, Albatros, Praha 2004, str. 10

³⁵ Lindgrenová A.: Emil z Lönnebergu, INA, Bratislava 1995, str. 5

Madynka

Madynce je šest let. Svými nápady se hodně podobá Emilovi. Služebná Ida o ní říká, že měla být spíš chlapec než dívka. Má dobrodružnou povahu, je mrštná a odvážná. Dokáže si neuvěřitelně vymýšlet. Když začne chodit do školy, nemůže si zvyknout na určitý řád, který musí dodržovat, a občas něco provede, bojí se to říct doma, a tak vše svádí na zlého spolužáka Richarda, kterého si vymyslí.

„Kde máš druhou galoši?“ ptá se maminka.

„Richard mi ji vzal a hodil ji do vody,“ žaluje Madynka.³⁶

Tjorven

Tjorven je také šestiletá dívka, narodila se na ostrově Saltkråkan. Milá, dobrosrdečná, „zakulacená“ strážkyně ostrova, je neuvěřitelně výřečná, řekne vše, co

si myslí. Patří k ní také obrovský bernardýn Bocman.

Myslela jsem si, že tu stojí sám bůžek ostrova Saltkrakan. Jestli nás nepřijme tahle holka, nebudeme na ostrově vítáni...

„Jak se jmenuješ?“

„Tjorven,“ řekla. Jenom tohle. Může se člověk skutečně jmenovat Tjorven a vypadat při tom tak majestátně?³⁷

Pelle

Pelle je sedmiletý chlapec, velmi citlivý, který věří na vánoční skřítky, miluje všechny živé tvory a celou přírodu. Touží po světě, ve kterém by byli všichni lidé šťastní. Rozpláče se, když potká kočku, která vypadá jako by neměla domov. Přemýšlí nad tím, jestli je vosa dostatečně šťastná. Je nešťastný, když vidí, že se lidé tváří smutně.

...proč stromy šumí, jako by někoho oplakávaly, a proč moře pochmurně hučí, to pro mrtvé námořníky, ptá se Pelle se slzami v očích...³⁸

³⁶ Lindgrenová, A.: Madynka, Albatros, Praha 2004, str. 20

³⁷ Lindgrenová, A.: My z ostrova Saltkråkan, Albatros, Praha 2004, str. 16

³⁸ Lindgrenová, A.: My z ostrova Saltkråkan, Albatros, Praha 2004 str. 102

Pelle si dokáže ozvláštnit mnoho všedních jevů, které v něm pak vyvolávají pocity štěstí. Například si sám za deště sedne do rybářské chýše a poslouchá, jak kapky deště bubnují na střechu, nebo se stulí na půdě v koutku a poslouchá podivné zvuky v celém domě.

Niklas se pokoušel z Pelleho dostat, proč se mu líbí něco tak podivného, ale Pelle pouze řekl: „Když to sám nechápeš, nemá cenu ti to vysvětlovat.“³⁹

Lisa, Anna a Britta

Lise a Anně je sedm a Brittě je devět let, všechny tři spolu kamarádí, vzájemně si pomáhají, protože jsou skoro stejně staré a protože jsou jediné tři dívky, které bydlí v Bullerbynu. Drží při sobě a dělají to, co dívky v jejich věku: hrají si s panenkami, skákají panáka, stavějí si domeček, vymýšlejí různá tajemství, starají se o Kerstin a občas se kamarádí i s kluky.

Lasse, Bosse a Olle

Lassovi je devět, Bossovi a Ollovi je osm, jsou to tři kluci z Bullerbynu. Hrají si spolu na indiány, stavějí bunkry, chodí na raky. Občas se kamarádí i s děvčaty. Ale o tom, jestli si s nimi budou hrát, většinou rozhoduje Lasse, protože je nejstarší.

„Co myslíte, smějí tu holky zůstat?“ ptal se Lasse Olla a Bosse. „No, co myslíš ty,“ řekli, protože chtěli dřív slyšet, co myslí Lasse. A Lasse řekl, že bychom si s nimi mohly hrát.⁴⁰

Johan a Niklas

Johanovi je třináct, Niklasovi dvanáct let. Jsou to dva synové Melkra z knihy *My z ostrova Saltkråkan*, každý je trochu jiný. Johan má, jak o něm jeho tatínek říká, nejbohatší fantazii a je nejvíc neposedný, zatímco Niklas je klidný a tichý, nejveselejší a nejvyrovnanější z celé Melkersonovy rodiny. Kluci se kamarádí s Teddy a Freddy.

³⁹ Lindgrenová, A.: *My z ostrova Saltkråkan*, Albatros, Praha 2004 str. 102

⁴⁰ Lindgrenová, A.: *Děti z Bullerbynu*, Albatros, Praha 1962, str. 49

Zkoušeli to (veslování) sice s Niklasem po večerech..., ale trénovali tajně... Aby se před Teddy a Fredy neztrapnili. Při jejich prvním setkání je Johan ujišťoval: „My taky víme dost o lodích, i když jsme se nenarodili na ostrově.“⁴¹

Teddy a Freddy

Třináctiletá Teddy a dvanáctiletá Fredy spolu s Johanem a Niklasem tvoří partu, tráví společně čas na ostrově Saltkråkan. Narodily se na ostrově, a proto znají vše o lodích, o vodě, o počasí a o rybaření.

Pohybovaly se ve vodě se stejnou lehkostí a samozřejmostí, s jakou skákaly po lávkách a do lodí...⁴²

Malin

Malin je devatenáctiletá dívka, nejstarší dcera Melkra. Je pilířem rodiny Melkersonových. Protože maminka zemřela, Malin se stará o celou rodinu včetně tatínka Melkra, který je duší stále malý kluk.

Zpočátku útlou, dětskou a docela nešťastnou malou maminku, ale s léty stále zdatnější a schopnější... - jak sama popisovala své postavení.⁴³

Pro Melkra je Malin oporou a útěchou, je lékem na jeho bolístky. Malin je moudrá a vřelá.

Jak jen může být zároveň moudrá a krásná?⁴⁴

Melker

Melker je padesátiletý spisovatel a tatínek čtyř dětí, které nade všechno na světě miluje. Udělal by téměř cokoli, aby byly šťastné. Přes svůj věk je stále impulzivní a ještě „klukovštější“ než jeho synové. Snaží se prožívat „každý den jako celý život“. Jako by každý den byl jen jediný, který má. Váží si každé chvíle v životě, hlavně té, kterou tráví se svými dětmi.

⁴¹ Lindgrenová, A.: *My z ostrova Saltkråkan*, Albatros, Praha 2004, str. 36-37

⁴² Lindgrenová, A.: *My z ostrova Saltkråkan*, Albatros, Praha 2004, str. 37

⁴³ Lindgrenová, A.: *My z ostrova Saltkråkan*, Albatros, Praha 2004, str. 12

⁴⁴ Lindgrenová, A.: *My z ostrova Saltkråkan*, Albatros, Praha 2004, str. 101

*Ten vysoký neohrabaný chlapík, který leží vedle v komoře a nahlas si přednáší básničky, aby se mu lépe spalo, je Melker. Na něj si dej pozor, zvláště když uvidíš, že má v ruce kladivo, pilu nebo jakékoli nářadí. Jinak je ale hodný a neškodný.*⁴⁵

Dědeček Anny a Britty

Dědeček Anny a Britty je starý pán s dlouhým bílým plnovousem, je vlastně dědečkem všech dětí z Bullerbynu. Vypráví jim různé příběhy z bible a historky z mládí. Děti mu zase předčítají z novin zajímavé články, protože on skoro nevidí. Kluci si u něho dělají cínové vojáčky a všechny děti vždy, když přijdou, dostanou jablka. Je to dědeček, jak má být.

*Ale je to úžasné, že vůbec může být na světě takový hodný dědeček.*⁴⁶

Dědeček Anny a Britty patří mezi vedlejší postavy. Stejně jako u hlavních hrdinů, tak ani u vedlejších nás spisovatelka podrobně neseznamuje s jejich vnějším popisem. Mezi vedlejší postavy ve „Smålandských“ knihách patří především rodiče.

Rodiče

Lindgrenová ve svých knihách upozornila na důležitost rodiny a domova v životě dítěte. Rodiče neodmyslitelně patří do dětského života. Lindgrenová rodiče nijak neidealizuje, postihla jejich dobré i špatné stránky. Zdůraznila, jak je pro děti důležité, aby vyrůstaly v harmonickém prostředí. Ve všech knihách se setkáme s chápavými rodiči, kteří své děti mají velice rádi a snaží se o to, aby jejich potomci byli šťastní.

*Jednou se náš tatínek a Olliv tatínek dohodli, že lípu porazí, ... Ale Lasse a Bosse a Olle hrozně škemrali, aby lípa směla zůstat. A tak tam tedy zůstala a je tam ještě dnes.*⁴⁷

Rodiče se chovají rozumně a laskavě, ale i přísnost a trest mají ve výchově dětí své místo. Rodiče nešetří kritikou, když je jí třeba. Například, pokud se Madyanka

⁴⁵ Lindgrenová, A.: *My z ostrova Saltkråkan*, Albatros, Praha 2004, str. 31

⁴⁶ Lindgrenová, A.: *Děti z Bullerbynu*, Albatros, Praha 1962, str. 33

⁴⁷ Lindgrenová, A.: *Děti z Bullerbynu*, Albatros Praha 1962, str. 13

nechová tak, jak má, oslovuje ji tatínek „*Slečno Skvělá*“. Mnohé dětské zlobení hodnotí dospělí originálním způsobem. Když se Madyňka začne vztekat, často rodiče reagují:

*Tak se mi zdá, že nás zase poctil návštěvou Sebastien Nige!*⁴⁸

Nádech ironie dospělých se v knihách objevuje na více místech:

„*Snad maminka nevolala?*“ zeptá se Madyňka znepokojeně. „*Ano, ale jen třikrát,*“ uklidní ji strýc Berglund.⁴⁹

Dalšími vedlejšími postavami jsou děvečky a čeledínové, kteří pomáhají na statcích, kde děti bydlí. Jsou to většinou mladí lidé, kteří se stanou přáteli dětí.

Čeledín Oskar a děvečka Agda

Oskar a Agda tvoří veselý pár na statku Mellangården.

*Na zádech měla napsáno (Agda): „Ach, jak miluji Oskara.“ Oskar se plácal do kolen, smál se a říkal: „To je dobře, Agdinko, to je dobře.“ ... a sáhla si na záda, pak popadla papír a spálila ho... Ale smála se taky.*⁵⁰

Ida a Alva

Ida a Alva jsou dvě hodné služebné na Letním vršku v domě, kde bydlí Madyňka. Obě mají velice rády děti. Díky biblickým příběhům, které Ida dětem vypráví, má Madyňka mnoho námětů pro své hry.

Alfréd a Lina

Alfréd a Lina jsou mladí pomocníci na statku Katthult. Lina je děvečka, která chce, aby ji Alfréd požádal o ruku. Alfréd si Linu vzít nechce, ale bojí se jí to říci, v tom se mu snaží pomoci jeho velký přítel Emil. Linu Emil v oblibě nemá, protože nikdy nepochopí jeho vynalézavé nápady.

⁴⁸ Lindgrenová, A.: Madyňka, Albatros, Praha 2004, str. 36

⁴⁹ Lindgrenová, A.: Madyňka, Albatros, Praha 2004, str. 54

⁵⁰ Lindgrenová, A.: Děti z Bullerbynu, Albatros Praha 1962, str.96

„Ten kluk dělá samé skopičiny,“ říkala Lina. „A když už nerošťačí sám, tak se kolem něj vždycky něco semele. Takový dáreček aby člověk pohledal.“⁵¹

Alfréd má pro Emila pochopení a snaží se mu vždy pomoci.

V Katthulském jezírku mezi bílými lekníny spolu plavali Emil s Alfrédem... „My dva spolu, Alfréde,“ řekl Emil. „Jo, my dva spolu, Emile,“ přitakal Alfréd. „Tak to má být.“⁵²

Další vedlejší postavy jsou například sousedé děti.

Abbé Nilsson

Abbé Nilsson je patnáctiletý chlapec, který bydlí ve statku nedaleko Madynčina Lízina domu. Přáteli se s oběma holčičkami. Abbé je chlapec z chudé, problematické rodiny, musí doma hodně pracovat. Proto ho Madynka lituje, ale zároveň obdivuje jeho samostatnost a schopnost vyrovnat se se složitými životními podmínkami.

Úžasné na Abbem je, že nejen, že mu je patnáct a umí zachraňovat lidi z hloubky, on taky pečie sladké preclíky a prodává je na trhu.⁵³

⁵¹ Lindgrenová, A.: Emil z Lönnebergu, INA Bratislava 1995, str.11

⁵² Lindgrenová, A.: Nové rošťárny Emila z Lönnebergu, INA Bratislava 1996, str.45

⁵³ Lindgrenová, A.: Madynka, Albatros Praha 2004, str.16

3. „Malý – velký“ detektiv

Do této kapitoly jsem zařadila žánr dětské detektivky, charakteristický svým míšením s příběhovou prózou z dětského života.

Do tohoto žánru patří knihy, které vyšly v nakladatelství Rabén a Sjörger:

Detektiv Kalle má podezření 1946

Svěřte případ Kallovi 1951

Kalle Blomkvist zasahuje 1953

Rasmus tulákem 1956

Kluci darebáci a pes 1957

3.1 Charakteristika děl

Příběh začíná v prostředí dětí. Děti si hrají, chodí do školy. Do každodenní reality vstupuje dramatická událost, loupež, vražda či únos. Skutečnost není jen harmonická a plná krásných zážitků. Přicházejí složité situace, s nimiž si děti díky své pohotovosti dokáží poradit. Dějovou linii tvoří proces pátrání a dokazování. Dětské hrdinové vymýšlejí plány na usvědčení pachatele, přičemž musejí zdolávat nejrůznější překážky. Děj je vždy dynamický a napínavý. Čtenář se k příběhu vrací s napětím a očekáváním, jak se bude děj vyvíjet. V klasické detektivce pro dospělé je zločinec usvědčen až na samém konci příběhu. V detektivních příbězích pro děti může být znám zloděj už na začátku. Tak je tomu v knize *Kluci darebáci a pes*. Jindy, jako například v knize *Svěřte případ Kallovi*, je zločinec, v tomto případě vrah, odhalen až v závěru.

Důležité je to, že na odhalení a usvědčení zloděje, vraha nebo únosce se podílejí chytré a bystré děti. Právě ony mají největší zásluhu na vyřešení zločinu, jehož pachateli jsou vždy dospělé osoby. Dětské postavy v knihách symbolizují spravedlnost a řád. Děti se vydávají na „cestu“ a začíná proces pátrání. Hrdinové se v průběhu dobrodružství vyvíjejí. Setkávají se s novými skutečnostmi a lidmi. Přátelství protagonistů prochází zkouškami, postupně se utužuje, je jiné než na počátku. Jednotlivé události mají i psychologický význam. V příbězích se odvíjí reálný čas postav, můžeme ho měřit na dny a noci, někdy i hodiny: Například v knize *Kluci darebáci a pes*:

*Rasmus se podíval na hodinky. Světélkující ručičky se pokaždé posunuly jen o malinkatý kousíček, když se na ně znovu kouknul. Ale teď už bylo po půlnoci...*⁵⁴

Stěžejním motivem dětské detektivky je zločin. Lindgrenová dovedně spojila tento motiv s dětskou hrou. Hra totiž dovede dětské hrdiny na stopu zločinu, k jehož odhalení pomůže postřeh dětí a pozornost k detailům, jež mnohdy unikají dospělým.

3.1.1 Kluci darebáci a pes

Tento detektivní příběh v českém překladu vyšel teprve před dvěma lety, v roce 2004 v nakladatelství Albatros. Prózu přeložila Dagmar Hartlová. Napínavý příběh je doplněn černobílými ilustracemi Markéty Šimkové. Kniha je rozdělena do jedenácti delších kapitol, je určena pro starší děti.

Kniha *Kluci darebáci a pes* vypráví o jedenáctiletém Rasmusovi a jeho kamarádech - spolužákovi Pontusovi a jezevčíkovi Trhlíkovi. Rasmus má sestru Patku, kterou zradí její přítel Joakim. Rasmus s Pontusem se jednoho dne rozhodnou pomoci Patce a podniknou kvůli ní noční výpravu do vily Joakima. Po příchodu zjistí, že tam nejsou sami; ve stejném čase a na stejném místě zloději právě kradou sbírku stříbrných předmětů. Důležitou roli v tomto příběhu hraje náhoda, která způsobí, že se hrdinové vydávají po stopách zlodějů a musí překonávat mnohé nástrahy. Kdyby se vydali do vily o pár minut později, vůbec by se s lupiči nesetkali a děj by se odvíjel jinak. Proto v dětské detektivce je velmi důležitou součástí čas a místo, kde se zločin uskuteční.

Nakonec kluci vypátrají, kdo zloději jsou a kde pobývají, ale případ musí děti řešit zcela samy, bez policie, i když mají policistu v rodině; je jím Rasmusův tatínek. Děti nemohou nikomu o zlodějích říci, protože jsou vydírány a svého milovaného psa Trhlíka nemohou obětovat. Je to nejlepší přítel Rasmuse a také člen „sboru za záchranu obětí lásky“, který si Rasmus vytvoří proto, aby pomohl své sestře, kterou opustil přítel Joakim.

Autorka v úvodu upozorňuje na to, že Rasmus Persson, hlavní hrdina této knihy, nemá nic společného s devítiletým Rasmusem Oskarssonem ani se čtyřletým Rasmusem Rasmussonem. Jméno Rasmus je ve Švédsku jedno z nejčastějších jmen. Tímto úvodem autorka čtenáře oslovuje a vyzývá k četbě dalších příběhů.

⁵⁴ Lindgrenová, A.: *Kluci darebáci a pes*, Albatros, Praha 2004, str. 166

Kdybyste si chtěli přečíst něco o Rasmusovi Oskarssonovi, musíte sáhnout po knížce Rasmus tulákem, a pokud se chcete dozvědět víc o Rasmusovi Rasmussonovi, otevřete si knížku Kalle Blomkvist zasahuje.⁵⁵

3.1.2 Detektiv Kalle

O detektivu Kalle Blomkvistovi u nás byly vydány tři knihy. Jsou to příběhy o chlapeci s výbornou detektivní intuicí, které u nás známe díky nakladatelství Albatros. Knížky *Detektiv Kalle má podezření* a *Kalle Blomkvist zasahuje* vyšly v roce 1964 a přeložil je Jan Rak, třetí knihu s názvem *Svěřte případ Kallovi* vydalo nakladatelství o sedm let později v roce 1971, přeložila ji Olga Štrosová. Všechny tři příběhy dokreslují černobílé ilustrace Miloslava Dismase. Knihy jsou rozčleněny do kratších kapitol. Jako všechny detektivní příběhy jsou určeny pro starší děti.

V detektivkách o Kalle Blomkvistovi se setkáme se třemi hrdiny, Kallem, Andersem a Evou-Lottou. Tyto tři děti soupeří se svými „protivníky“ ve válce „Růží“, což je hra, v níž bojují dvě party dětí a snaží se získat kámen, který nazvaly „Velký Bručoun“. Válka „Růží“ bývá často přerušena, protože děti se stanou svědky zločinů. Jelikož mezi sebou mají velkého detektiva Kalla, napomohou také vyřešení případu. V knížce *Svěřte případ Kallovi* se děti sekávají s tím nejkrutějším zločinem, vraždou.

Žádný z případů, které se odehrávají v „dětské“ detektivce, není snadný. Když dojde k vraždě, Eva-Lotta má pocit, jako by skončilo celé dětství, uvědomuje si, že život netvoří jen radostné a šťastné chvíle.

Ach, kéž by tam k zámečku nebyla nikdy šla! Všechno ted' bylo zkaženo. Už nikdy nebude na světě nic zábavného. Vždyť jak by mohlo být, když si lidé tak ubližují? Věděla sice i předtím, že se takové věci stávají, ale dosud to nikdy nepoznala, tak zblízka... Už nikdy si nebude hrát. Nikdy! Ach, jaká to bude otrava!⁵⁶

Naštěstí se i z takového zážitku Eva-Lotta vzpamatuje, aby se znovu zapojila do války „Růží“ o získání „Velkého Bručouna“, který se právě v tomto případě stal usvědčujícím důkazem proti zločinci.

⁵⁵ Lindgrenová, A.: Kluci, darebáci a pes, Albatros, Praha 2004, str.7

⁵⁶ Lindgrenová, A.: Svěřte případ Kallovi, Albatros Praha 2002, str.76

Zajímavé je, že kniha *Svěřte případ Kallovi* končí rozloučením Kalla s jeho snem stát se detektivem. Už je toho na něj příliš, vražda je zločin, při kterém si uvědomí, že v roli detektiva se bude setkávat s násilím a lží, které se bohužel na světě dějí.

Pane Blomkviste, slyšel jsem, že se vám opět podařilo dopadnout zločince, řekl lichotivě (pomyslný posluchač). V Kallovi vzkypěl vztek... Cožpak se ho nikdy nezbaví? To je nesmysl, co říkáte. Žádného zločince jsem nedopadl a ani v budoucnu dopadnout nemíním. To zcela přenechám policii, je to přece její práce. Já naopak chci kriminalistiku zanechat. Život detektiva je totiž život plný nebezpečí.⁵⁷

Tento vnitřní dialog Kalla s pomyslným posluchačem, který hájí jeho sen, ještě pokračuje. Posluchač se snaží Kalla přesvědčit o tom, že být detektivem bylo vždy jeho přání. Zažívat nebezpečí Kalla Blomkvista přitahuje. Ale Kalle si po této zkušenosti uvědomuje, že nebezpečí na něj čeká například i ve válce „Ruží“. Tak se s pomyslným posluchačem loučí:

Kallový bosé, opálené nohy vesele pleskají o zahradní cestičku. Běží ven, za Andersem a Evou-Lottou. Jeho pomyslný posluchač zmizel. Zmizel tak tiše a nepozorovaně, jako by ho odvál letní vítr.⁵⁸

V již zmíněném loučení si Kalle uvědomuje, že pátrání po zločincích je naprosto vážná věc. Detektivní činnost s sebou přináší znepokojující události, které by bylo lepší neřešit. Pokud ovšem zločin nastane, tak Kalle je ten, který musí zakročit. Je to jeho povinnost; se špatností se musí bojovat, nesmí se přehlížet.

V knize *Kalle Blomkvist zasahuje* se děti setkávají se zločinci, kteří unesli jejich malého kamaráda Rasmuse.

„Kdo to sem jede?“ Podivil se Kalle.

„Co je ti po tom,“ odbyl ho zkrátka Anders. „Pojď, nač tu čekáme?“⁵⁹

⁵⁷ Lindgrenová, A.: *Svěřte případ Kallovi*, Albatros Praha 2002, str. 181

⁵⁸ Lindgrenová, A.: *Svěřte případ Kallovi*, Albatros Praha 2002, str. 182

⁵⁹ Lindgrenová, A.: *Kalle Blomkvist zasahuje*, Albatros Praha 2003, str. 37

V Kallovi se probouzí opět detektiv. Už je to jiný detektiv, než který dělí občany pouze do dvou skupin: na „zatčené“ a „dosud nezatčené“. Nyní už si počíná rozumně, bojuje proti nespravedlnosti a snaží se chránit své bližní. Kalle se stane svědkem únosu, ale také detektivem, který zločin vyšetří.

Eva-Lotta se nechá únosci chytit, aby mohla Rasmuse podpořit. Naštěstí vymyslí způsob, jakým dá vědět svým přátelům, kam ji únosci odvezli. Nenápadně vyhazuje z okénka bílé drobečky briošky a kousky červeného ubrousku, do kterého byly briošky zabalené.

„Ano, právě drobečky briošky! Eva-Lotta není totiž pro nic za nic pekařovou dcerou se stálou zásobou briošek v kapsách...“⁶⁰

„Eva-Lotta řekla, že to udělá jako Jeníček s Mařenkou,“ křičel Kalle, když motocykl jel z kopce. „Co vlastně ti dva dělali?“

„Trousili za sebou drobečky,“ volal Anders. „A oblázky.“⁶¹

Vynalézavost pomáhá dětem případ vyřešit. Nejsou to jednoduché případy a většinou děti v rámci pátrání nestihnou sdělit zprávu o zločinu policii a musí začít s vyšetřováním samy, musí například sledovat únosce. Tyto dětské postavy se podobají statečným hrdinům z pohádek.

3.1.3 Rasmus tulákem

V poslední době u nás vyšly i další překlady méně známých knih s detektivní zápletkou od Astrid Lindgrenové. Jednou z nich je Rasmus tulákem. Příběh u nás vyšel v roce 2003 v nakladatelství Albatros. Knihu přeložila Jarka Vrbová, prózu doplnil černobílými ilustracemi Lubomír Anlauf. Kniha je rozčleněna do čtrnácti delších kapitol. Je určena pro starší děti.

Rasmus je chlapec, který nemá rodiče a žije v dětském domově v době, kdy se mu ještě říkalo sirotčinec. Je tam nešťastný a velice sní o tom, že si ho jednoho dne vezmou nějací hodní lidé. Ale nemůže ani doufat, že se to někdy stane. Rasmus má totiž vlasy „rovné jako hřebíky“ a ještě ke všemu je kluk. A lidé, kteří přicházejí do dětského domova a chtějí si osvojit dítě, si vždy vyberou roztomilou holčičku se zlatými kudrnami.

⁶⁰ Lindgrenová, A.: Kalle Blomkvist zasahuje, Albatros Praha 2003, str.44

⁶¹ Lindgrenová, A.: Kalle Blomkvist zasahuje, Albatros Praha 2003, str.49

Rasmus se tedy rozhodne utéct. Na útěku se seznámí s tulákem Oskarem. Spolu pak prožijí mnoho vzrušujících letních týdnů, plných svobody. Při svém putování se setkávají i s nebezpečím. Stávají se svědky ozbrojené loupeže. Ale stejně tak prožívají radostné dny. Rasmus velmi brzy pochopí, jak báječné je být tulákem, jakou má tulák svobodu:

Rasmus si v tu chvíli uvědomil, co to znamená být tulákem. V dalším oslňujícím okamžiku poznání se mu osvětlilo, co je na novém životě úžasného. Člověk může dělat přesně to, co se mu zachce. Může jíst a spát a vůbec putovat podle toho, jak se cítí. Je svobodný, nádherně volný jako pták v lese.⁶²

Na této knížce je zajímavé, že to není pouze detektivní příběh. Objevuje se tu i jiný motiv, motiv opuštěného dítěte, pro které je nejdůležitější, jestli si najde domov, jestli najde lidi, kteří ho budou mít rádi. Detektivní zápletka se objeví uprostřed Rasmusova hledání domova. Rasmus věří, že někde musí žít lidé, kteří ho budou mít rádi, lidé, ke kterým bude patřit, jen je potřeba se s nimi setkat.

Lindgrenová dokázala mistrně popsat pocity dítěte, které se cítí osamělé, které nikoho nemá a zoufale touží, aby je někdo miloval. Jak velice snadno se takové dítě upne na člověka, s nímž se setká, třeba i na tuláka. Když se Rasmus poprvé setká s tulákem Oskarem, vysvětluje mu, že by taky chtěl být takovým tulákem, jako je on.

„Kdepak, takový kluci jako ty nemohou být tuláci. Takoví jako ty mají sedět doma u táty a u mámy.“

„Já nemám ani tátu, ani mámu,“ řekl Rasmus. Jak to, že Oskar nechápe, jak je Rasmus osamělý, a neslituje se nad ním? Vyskočil ze sena a vrhl se k tulákovi.⁶³

Rasmusova reakce Oskara překvapí. Rasmus s ním chce žít jen do té doby, než najde své vysněné rodiče. Stále hledá lidi, kteří by se ho ujali. Ve chvíli, kdy si Rasmus s důvěrou a nadějí v hlase povzdechne: „*Přece musí být na světě někdo, kdo bude chtít kluka s rovnými vlasy?*“⁶⁴, je už rozhodnuto. Kdo by takovému chlapci plnému víry nepomohl? A tak i přesto, že Rasmus se přizná k tomu, že ukradl kůrku chleba, vezme ho Oskar s sebou na toulky. Přivede ho na místo, o kterém si myslí, že pro

⁶² Lindgrenová, A.: Rasmus tulákem, Albatros Praha 2003, str.51

⁶³ Lindgrenová, A.: Rasmus tulákem, Albatros Praha 2002, str.48

⁶⁴ Lindgrenová, A.: Rasmus tulákem, Albatros Praha 2002, str.48

něho bude nejlepší. Dobře zaopatřený a bohatý statek s velmi milými lidmi, přáteli Oskara, ale nakonec není tím pravým útočištěm pro Rasmuse. Mezi ním a Oskarem vznikne po dlouhé cestě silné pouto, které už nelze zpřetrhat. Rasmus cítí, že opravdu šťastný bude jen s Oskarem, i když Oskar mu nemůže dát to, co by mu zajistil bohatý statek. Rasmus se tedy rozhodne zůstat s Oskarem, protože jeho blízkost mu nabízí svobodu a pocit bezpečí.

Lindgrenová jednou o této knížce řekla:

„Když jsem psala tuto knihu, cítila jsem, že Oskar byl můj důvěrný přítel a že jsem ho opravdu potkala, když jsem byla dítě. Pro naše děti tuláci znamenají dobrodružství, proto bylo pro mě přirozené vybrat tuláka jako hrdinu v dobrodružné knize... K mému překvapení, on si vybral zůstat s Oskarem, a já myslím, že to byla nejlepší věc jakou mohl udělat. Protože já jsem znala Oskara od doby, kdy jsem byla dítě.“⁶⁵

Rasmusovi se naplňuje jeho sen o rodině, volí své životní jistoty.

Lindgrenová psala pro děti a pro dítě, kterým sama byla a které stále uvnitř sebe nalézala. Ona však také psala k uspokojení dospělého v sobě, který je stále vyzýván, aby se více věnoval dětem.

Rasmus se na rozdíl od hrdinů „Smålandských“ knih přímo setkává s utrpením a strádáním. Ale i tak jsou tyto těžkosti jen pozadím pro skvělé a dobrodružné letní toulání švédskou krajinou s přítelem a jakoby tatínkem, kterým se stává Rajský Oskar.

Tuláctví bylo také součástí dětství Lindgrenové. Také se ráda toulala krajinou a spala na seníku téměř každou noc. Během jejího života na farmě pro ni tuláci a vandráci znamenali velké dobrodružství. Jak vstupovali do kuchyně a prosili o trochu mléka a chleba, přinášeli s sebou závan vzrušení a tajemství. Vetřeli se do bezpečného prostředí kuchyně a byli přijati se smíšenými pocity strachu a zvědavosti malou skupinkou Ericssonových dětí, které je pozorovaly. Lindgrenová o těchto mužích napsala legendu, která dokonce byla v roce 1988 zfilmována. V angličtině se nazývá „Good night Mr. Vagabond – Dobrou noc pane Tuláku“.

V knížce Rasmus tulákem se závan dobrodružství, který pronikl do kuchyně s příchozím tulákem, stal hlavním rysem letních prázdnin, tajemstvím a příběhem

---

⁶⁵ Metcalf, Eva-Maria: Astrid Lindgrenová, Twayne Publishers, New York 1995, str.49

sirotka. Život bez lásky v sirotčinci, odkud Rasmus utíká, se rychle obrací k lepšímu, když se setkává s Rajským Oskarem. Je důležité, aby Rasmus nakonec dosáhl štěstí. Lindgrenová v této knize odhalila i chudobu rodinného prostředí ve vší ošklivosti. První farma, kam Rasmus s Oskarem přichází a prosí o trochu jídla, je chudá:

Od dřezu na mytí nádobí byly cítit pomyje, nevymáchané hadry, a ještě něco, takový zatuchlý pach, který nikdy předtím necítil. Takže to bylo vlastně dobře, že ho nechtějí, protože tu ani zůstat nechtěl. Stejně měli svoje děti, celý zástup bledých a obtlouklých stvoření, která stála beze slova kolem a zírala na něj.⁶⁶

Život na cestě se zdál být lepší v porovnání s nezdravým a uzavřeným životem v kuchyni. Kontrast je jedním z nevyčerpatelných výrazových prostředků, které Lindgrenová používala. Kontrast ke scéně, která je líčena výše, je spící Rasmus:

Ležel na polštáři mateřídoušky a její konečná vůně ho v nose příjemně šimrala. Jalovce kolem taky krásně voněly, jak je prohřívalo slunce. Všude vonělo léto. Ano, dokud bude Rasmus živ, vůně mateřídoušky a vyhrátých jalovců pro něj bude znamenat léto a toulky.⁶⁷

Švédská krajina v krásném letním dni se představuje v širokém spektru barev velmi idylickým způsobem. Jde jakoby o odraz Rasmusova jásání nad jeho útekem z chladné atmosféry sirotčince. Rasmus najde bezpečí a ochranu v silné a hebké paži Oskarovy ženy Martiny. Toto objetí symbolizuje splnění všech Rasmusových snů a tužeb. Nakonec najde Rasmus to, po čem celý život toužil: bezpečí a lásku domova, když ho Oskar dovede do své malé chaloupky. V tomto domově s ním zacházejí s láskou a s respektem. Místo u Rajského Oskara se pro něj stává skutečným rájem. Obraz života v Oskarově chaloupce není dokonalý. Lindgrenová popisuje materiální nedostatky: plot potřebuje opravit a na Nielsonově farmě čeká další těžká práce. Přesto Rasmus cítí spokojenost, že našel, co hledal.

Ano, byl to šťastný den. Rasmus měl jezero a kočku, otce a matku. Měl domov. Tenhle starý dřevěný domek je jeho domov. Trámy jsou časem a povětrím úplně vybělené, ale stejně je jeho dům krásný! Jemně pohladil hrubé trámy ve zdi.

⁶⁶ Lindgrenová, A.: Rasmus tulákem, Albatros Praha 2002, str.53-54

⁶⁷ Lindgrenová, A.: Rasmus tulákem, Albatros Praha 2002, str.52

*Drobnou, hubenou a špinavou rukou pohladil Rasmus dům, který se teď stal jeho domovem.*⁶⁸

Rasmusovi se plní sny, konečně je šťastný, proto jeho očima se mění opotřebovaná a sešlá chaloupka v krásný dům. I tím se podobá tato kniha „Smålandským“ příběhům, které, jako většina prací Astrid Lindgrenové, vyjadřují autorčiny představy a snad i čtenářovy tužby po šťastnějším životě. Svět by byl lepší, kdyby byli všichni milující, tolerantní, kdyby měli smysl pro humor, byli prosti žádosti po materiálním bohatství jako Rasmus a jeho rodiče. Svět není tak dobrý, proto Lindgrenová stále znovu a znovu ztvárňovala fiktivní světy pro mladé čtenáře, v nichž vítězí dobro nad zlem, štěstí nad beznadějí, odvaha nad strachem, svoboda nad útlakem, krása nad šedí, hravost nad melancholií.

Nepříjemná, zlá a nudná stránka života není nikdy popřena, ale Lindgrenová ji dokázala pro své mladé čtenáře velice citlivě uchopit. Postoj vypravěče a hlavních postav je vždy velmi pozitivní. Ve středu dění nenajdeme zničené domovy a nedbalé rodiče. Takové postavy existují v jejím fiktivním světě jako méně významné figury. Záhy bývají nahrazeny postavami plnými lásky a úcty, ať už v realitě nebo ve světě představitosti. „Smålandské“ knihy můžeme rozčlenit podle konkrétních okruhů. Na jedné straně stojí bezpečí, láska a důvěra v domov, z něhož hrdina vychází, na druhé straně velký svět, vzrušující a někdy nepřátelský a nevlídný, do něhož přichází. Lakota, ošklivost a nebezpečí jsou odsunuty na okraj, ale jejich přítomnost dává hloubku a plnost příběhům. Život bez prostředků a sociálního zázemí s neupřímnou a snobskou společností zůstává sice jako okrajové téma, ale stejně aktuální. Tak se s ním každý den setkávají i tuláci.

Omezený pohled na „malý“ svět, ve kterém sídlí slavnostní, hravá nálada prosycená láskou a smíchem svobodného a nezávislého dětství, přetváří Lindgrenová v život plný dobrodružství a volnosti. Předtuchy katastrofy a zla odsouvá stranou. „Malý“ svět je skutečný a nesmírný, dokud je spojována realita s fantasií. Štěstí a bezpečí může být trikem, ale je nezbytné pro přežití ve „velkém“ světě, který je bolestný, strastiplný, chaotický a mnohdy nepochopitelný. „Malý“ svět se odehrává v čase, kdy je opravdová osamělost zapomenuta, lidská slabost je akceptována a život můžeme žít opravdu naplno. Je pouze na nás, jestli tento „malý“ svět dokážeme nějakým způsobem převést do „velkého“ světa.

⁶⁸ Lindgrenová, A.: Rasmus tulákem, Albatros Praha 2002, str.183

Lindgrenová vyjadruje ve svých knihách nejtoužebnější dětská přání, která navzdory kulturním a věkovým odlišnostem stále odpovídají touhám jejich čtenářů na celém světě.

Každý jed v těchto knihách je položen v životě a v činnosti. Hlavní hrdinové jsou plně nadšení a hbití, a jejich životy se neskace mění v blízkosti dětí. Proto je možné, aby děti měly velkou úroveň.

V těchto příbězích najdete spíše optimistickou charakteristiku postav. Pozorujte příběhy z jejich životů.

Kalle, Anders a Eva-Lotta

Kalle, Anders a Eva-Lotta jsou tři děti, kteří se nacházejí v životě. Kalle je kluk, Anders je dívka a Eva-Lotta je dívka. Všichni tři jsou optimisté a mají mnoho přátel. Kalle je kluk, který má rád fotbal a hraje v týmu. Anders je dívka, která má rád čtení a hraje na klavír. Eva-Lotta je dívka, která má rád kreslení a hraje na housle. Všichni tři jsou velmi schopní a mají mnoho úspěchů. Kalle, Anders a Eva-Lotta jsou tři děti, kteří se nacházejí v životě. Kalle je kluk, Anders je dívka a Eva-Lotta je dívka. Všichni tři jsou optimisté a mají mnoho přátel. Kalle je kluk, který má rád fotbal a hraje v týmu. Anders je dívka, která má rád čtení a hraje na klavír. Eva-Lotta je dívka, která má rád kreslení a hraje na housle. Všichni tři jsou velmi schopní a mají mnoho úspěchů.

Eva-Lotta je dívka, která má rád kreslení a hraje na housle. Všichni tři jsou velmi schopní a mají mnoho úspěchů. Kalle, Anders a Eva-Lotta jsou tři děti, kteří se nacházejí v životě. Kalle je kluk, Anders je dívka a Eva-Lotta je dívka. Všichni tři jsou optimisté a mají mnoho přátel. Kalle je kluk, který má rád fotbal a hraje v týmu. Anders je dívka, která má rád čtení a hraje na klavír. Eva-Lotta je dívka, která má rád kreslení a hraje na housle. Všichni tři jsou velmi schopní a mají mnoho úspěchů.

Kalle, Anders a Eva-Lotta jsou tři děti, kteří se nacházejí v životě. Kalle je kluk, Anders je dívka a Eva-Lotta je dívka. Všichni tři jsou optimisté a mají mnoho přátel. Kalle je kluk, který má rád fotbal a hraje v týmu. Anders je dívka, která má rád čtení a hraje na klavír. Eva-Lotta je dívka, která má rád kreslení a hraje na housle. Všichni tři jsou velmi schopní a mají mnoho úspěchů.

Kalle, Anders a Eva-Lotta jsou tři děti, kteří se nacházejí v životě. Kalle je kluk, Anders je dívka a Eva-Lotta je dívka. Všichni tři jsou optimisté a mají mnoho přátel. Kalle je kluk, který má rád fotbal a hraje v týmu. Anders je dívka, která má rád čtení a hraje na klavír. Eva-Lotta je dívka, která má rád kreslení a hraje na housle. Všichni tři jsou velmi schopní a mají mnoho úspěchů.

Kalle a Anders

Kalle a Anders jsou dva kluci, kteří se nacházejí v životě. Kalle je kluk, který má rád fotbal a hraje v týmu. Anders je kluk, který má rád čtení a hraje na klavír. Všichni dva jsou velmi schopní a mají mnoho úspěchů. Kalle a Anders jsou dva kluci, kteří se nacházejí v životě. Kalle je kluk, který má rád fotbal a hraje v týmu. Anders je kluk, který má rád čtení a hraje na klavír. Všichni dva jsou velmi schopní a mají mnoho úspěchů.

3.2 Postavy detektivních příběhů

Hlavní hrdinové detektivních příběhů jsou podobné postavám ze „Smålandských“ knížek. Jen v těchto knihách je položen větší důraz na statečnost. Už to nejsou jen příběhy plné radostných a harmonických chvil. Objevují se tu skutečné zločiny v blízkosti dětí. Proto je nutné, aby děti měly velkou odvalu.

I v těchto příbězích najdeme spíše nepřímou charakteristiku postav. Poznáváme hrdiny z jejich jednání.

Kalle, Anders a Eva-Lotta

Kalle, Anders a Eva-Lotta jsou tři hrdinové, kteří se stanou svědky tří zločinů: loupeže, vraždy a únosu. Všichni tři jsou obyčejné děti, které si hrají spolu se svými kamarády Sixtinem Benkou a Jontem na válku „Růží“. Bílá a Červená růže svádí boj o „Velkého Bručouna“, což je vzácný kámen. Všichni tři jsou stateční, mnohdy si možná ani neuvědomují, jaké jim hrozí nebezpečí. Lindgrenová zachytila vývoj myšlení těchto dětí. Po tom, co zažijí zločiny, vidíme, jak se mění jejich uvažování. Kalle, který vždycky chtěl být detektivem, dochází k názoru, že detektiva už dělat nechce, protože dokud bude muset něco vyšetřovat, bude se setkávat se zločiny, s lidmi, kteří ubližují druhým, a to on nechce.

Eva-Lotta si uvědomuje, že setkáním se zločiny může ztratit dětskou bezprostřednost, naivitu. Naštěstí je tak silná, že své špatné vzpomínky překoná a vrací se do hry války „Růží“.

Jako všechny děti i hrdinové těchto knih mají občas strach, který musí překonávat a být stateční kvůli druhým.

Eva-Lotta plakala, že ji Kalle musel náležitě pošťuchovat, aby mlčela a také aby trochu překonal vlastní strach... Eva-Lotta polkla energicky slzičky a řekla: „Já musím do auta za Rasmusem. Když ho mají unést, unesou mě taky. Až se probudí nesmí být sám mezi lumpy.“⁶⁹

Rasmus a Pontus

Rasmus a Pontus jsou jedenáctiletí chlapi, k jejich kamarádům patří i pes Trhlík. Mohou se jeden na druhého spolehnout. Jsou to stateční a chytrí kluci, ale stejně jako Kalle Anders a Eva-Lotta mají někdy strach, který musí překonávat.

⁶⁹ Lindgrenová, A.: Kalle Blomkvist zasahuje, Albatros, Praha 2003, str. 41

„Toho čokla zapáchnu. Máš snad něco proti tomu?“

Rasmus nedokázal zadržet pláč, protože ho přemohl příliš prudce... sevřelo se mu hrdlo a slzy vytryskly proudem.⁷⁰

Rasmus

Rasmus je devítiletý chlapec, který žije v dětském domově. Jako většina dětí z dětského domova i Rasmus si vysnil své rodiče, kteří žijí jen v jeho mysli. Doufá, že je jednou najde. Věří, že existují lidé, k nimž on, „kluk s rovnými vlasy jako hřebíky“, patří. Na této postavě pochopíme, jak moc důležitý je pro dítě domov a lidé, kteří je mají rádi.

Mezi vedlejší postavy dětských detektivek patří rodiče a přátelé dětí, zločinci a policie.

Oskar

Oskar je hodný tulák, který miluje svobodu a toulání po švédské krajině, obšťastňuje lidi svou hrou na harmoniku. Jednoho dne se setká s opuštěným chlapcem, kterého se ujme a stane se mu nejlepším přítelem i otcem. Hned na začátku v něm Rasmus rozpozná milého člověka:

A pak se ze sena vynořila celá hlava, kulatý a neoholený obličej porostlý černým strništěm... pak se ta kulatá tvář roztáhla do širokého úsměvu. Vlastně ten neznámý nevypadal vůbec nebezpečně.⁷¹

Sixtin, Benka Jonte

Sixtin, Benka a Jonte jsou přátelé Kalla, Anderse a Evy-Lotty. Společně si hrají na válku Růží, ve které bojují o sošku „Velkého Bručouna“. V lese nebo na loukách vymýšlejí, kam by ukryli před „nepřáteli“ druhého tábora vzácnou sošku.

Rodiče

Rodiče jsou starostliví, někdy dělají jako všichni lidé chyby, jsou důležitou součástí dětského života. Spisovatelka je líčí očima dětí. Jak hrdinové války „Růží“ říkají, když se má válčit, rodiče často překáží, jsou dětem na obtíž. Zasahují do her

⁷⁰ Lindgrenová, A.: Kluci, darebáci a pes, Albatros, Praha 2004, str. 91

⁷¹ Lindgrenová, A.: Rasmus tulákem, Albatros, Praha 2003, str. 44

nejrůznějšími způsoby. Například tatínek Kalla, pan Blomkvist, nutně potřebuje syna zaměstnávat v obchodě. Poštovník, tatínek Sixtina, má neustále „hloupé“ nápady, třeba aby Sixtin ostříhal trávník. Ten se jen marně snaží otci vysvětlit, že neupravená zahrada je mnohem hezčí.

Už podruhé během velmi krátké doby ho přiměl nelítostný otec, aby se věnoval zahradnictví...

Ještě zarputilejší a náročnější byl obuvník Bengtsson. Začínal se sám živit, když mu bylo třináct roků, a domníval se, že jeho syn by to měl také zakusit.⁷²

Jediný, komu ostatní závidí tolerantní rodiče, je Eva-Lotta. Její tatínek říká, že když je Eva-Lotta veselá a hodná a nedělá moc velkou neplechu, tak se jí nebude plést do jejích věcí.

Zločinci

Zločinci, ať se jedná o vrahy, únosce či zloděje, vždy to jsou nebezpeční lidé nejen pro děti, ale i pro společnost.

„Chrr,“ vyprskl Alfredo přidušeně. Plival a odfrkoval a vůbec vypadal, že by nejradši ze všeho zařval na plné kolo, ...⁷³

Policisté

Policisté jsou lidé, kteří se snaží chránit obyvatele svého městečka. Spolu s dětmi pátrají po zločincích. Například strážmistr Björk z příběhů o Kalle Blomkvistovi je vděčný svým malým přátelům za jejich pomoc při odhalení zločinu, věří jejich detektivním schopnostem.

„Děti většinou nemívají velký smysl pro fakta. Příliš fantazírují.“

„Myslím, že Eva-Lotta smysl pro fakta má,“ namítl strážmistr Björk.⁷⁴

⁷² Lindgrenová, A.: Kalle Blomkvist zasahuje, Albatros, Praha 2003, str. 20

⁷³ Lindgrenová, A.: Kluci darebáci a pes, Albatros, Praha 2004, str. 93

⁷⁴ Lindgrenová, A.: Svěťte případ Kallovi, Albatros, Praha 2002, str. 87

4. Prostředí

Popisem prostředí Lindgrenová zachycuje vnější svět, který obklopuje postavy a v němž se odvíjí děj. Příběhová próza ze života dětí a detektivní příběhy Astrid Lindgrenové se odehrávají na venkově nebo v prostředí malého města. Pro své postavy vybrala místa, která se nacházejí ve švédské přírodě, v níž si hrdinové mohou hrát, zažívat různá dobrodružství a splňovat si svá nejtajnější přání. Její postavy milují přírodu stejně jako ona. Toto prostředí je v souladu s charakterem hrdinů, tvoří s nimi harmonický a radostný celek.

Autorka popisuje reálné prostředí. V detektivních příbězích se objevuje motiv cesty, především v knize Rasmus tulákem. Ale s tímto tématem se setkáváme i v ostatních detektivních příbězích. Aby byl vyřešen zločin, děti musí vždy nejprve projít dlouhou cestou pátrání. Například v knížce Kalle Blomkvist zasahuje se děti vydávají po stopách únosců, kdy sledují na cestě stopy, které jim tam zanechala Eva-Lotta.

Prostředí líčí Lindgrenová detailně. Detail je zvláště důležitý u detektivních příběhů, kdy právě sledování drobností napomáhá hrdinům vyřešit případ.

Obraz prostředí obsahuje nejen věcné informace o místě děje, ale najdeme v něm i údaje o způsobu vidění, prožívání a hodnocení prostředí postavami, proto popis prostoru může poukazovat i na charakter hrdinů. Například v románu *My z ostrova Saltkråkan* romantické prostředí dokresluje poetičnost a citlivost snílka Melkra a jeho syna Pelleho.

Důležité pro dramatický tok vyprávění Astrid Lindgrenové je také kontrastní prostředí. S tím se setkáváme například v knize Emil z Lönnebergu, kdy stojí v kontrastu nevlídné prostředí chudobince s místností, ve které vystrojil Emil hostinu chudým lidem. Další knihou, ve které se s tímto popisem prostředí setkáváme, je Rasmus tulákem, kdy svoboda ztělesněná krásnou přírodou je v kontrastu se zanedbaným statkem a vyhublými dětmi.

Bullerbyn

Bullerbyn je malá vesnička, kterou tvoří jen tři statky, Norrgården, Mellangården a Sorgården. Děti si hrají v lese, chodí na raky a pomáhají na poli, z těchto příhod pochopíme, že celý příběh se odehrává uprostřed přírody, kde děti vymýšlejí různé hry. Popis prostředí je důležitou součástí příběhu. Čtenář prožívá děj společně

s hrdiny knížky. Umí si představit, jaké to je být s nejlepšími kamarády stále v kontaktu.

*Mezi Mellangårdenem a Sorgårdenem je plot. A uprostřed plotu stojí veliký strom. Tatínek říká, že je to lípa. Větve té lípy sahají až k oknu Olla. Když se chtějí Lasse, Bosse a Olle sejít, přelezou jenom po větvích z jednoho okna do druhého.*⁷⁵

Lönneberga

Lönneberga je další vesnice, v níž žije na statku Katthult neposedný Emil.

*Katthult byl pěkný malý statek s dřevěným domkem natřeným na červeno a posazeným na vršku mezi jabloněmi a šeríky. Kolem dokola byla pole a luka, ohrady, jezero a jeden hlubokánský les.*⁷⁶

Saltkråkan

Saltkråkan je ostrov, na kterém má své prázdninové sídlo rodina Melkersonových. V knize *My z ostrova Saltkråkan* najdeme více než v jiných příběhových prózách ze života dětí popisy švédské přírody. Lindgrenová vkládá svou lásku k přírodě do svých postav, ať už je to poetický Melker, romantická Malin nebo někdo jiný.

*Kráska a mystika zálivu se noří do naprostého ticha. Teď v noci zde plulo několik labutí. Na černé hladině zářily svou bělostí, jako by byli z pohádky. A možná, že byli, všechno tu bylo čarovné, nadpřirozené, pohádkové, jakoby z dávných, bájných dob.*⁷⁷

Letní vršek

Madynka bydlí také na venkově. Spolu s rodiči a sestrou Lízou mají na Letním vršku u řeky červený dům. Autorka detailně popisuje prostředí, kde všude si může Madynka s Lízou hrát.

*Dřevník, truhlárna, žehlárna a prádelna jsou těsně u domu skoro u plotu Nilssonových. Když člověk sedí nahoře na dřevníku, vidí přímo k nim do kuchyně, a to je něco.*⁷⁸

⁷⁵ Lindgrenová, A.: *Děti z Bullerbynu*, Albatros, Praha 1962, str. 13

⁷⁶ Lindgrenová, A.: *Emil z Lönnebergy*, Albatros, INA, Bratislava 1995, str. 10

⁷⁷ Lindgrenová, A.: *My z ostrova Saltkråkan*, Albatros, Praha 2004, str. 78

Detektivní příběhy

Děti z detektivních příběhů se prohánějí při válce „Růží“ po polích a v okolí zříceniny hradu. Zločince, na které narazí, pronásledují většinou na odlehlá místa někde uprostřed lesa. Mladí detektivové si musí všimnout zvláštností kolem sebe, proto jsou v těchto knihách popsány důležité detaily.

Přijeli na první rozcestí... Ležel tam červený útržek papíru... U příkopu ale vždycky bývá mnoho útržků... O kus dál spatřili něco jiného. Kousek těsta vyloupaný z briošky.⁷⁹

V příbězích o Rasmusovi tulákovi najdeme pasáže popisující krajinu, po které se Rasmus toulá se svým přítelem Oskarem.

Viděl cestu, která se měkce točila krajinou a lákala tajemstvím za každou zátočinou. Viděl zelené louky a na nich mírumilovné krávy přežvykující v ranním slunci, zahlédl červené domky, usedlosti, kde právě probuzené děvečky drhly konve na mléko a čeledíni pumpovali koním do žlabu vodu.⁸⁰

---

⁷⁸ Lindgrenová, A.: Madyňka, Albatros, Praha 2004, str.9

⁷⁹ Lindgrenová, A.: Kalle Blomkvist zasahuje, Albatros, Praha 2003, str.50

⁸⁰ Lindgrenová, A.: Rasmus tulákem, Albatros, Praha 2003, str. 51

5. Moderní autorská pohádka

5.1 „Šťastná anarchie“

Do této kapitoly jsem zařadila knihy, které vyšly v nakladatelství Raben a Sjörgen:

Pipi Dlouhá punčocha – 1945

Pipi Dlouhá punčocha se nalodí - 1946

Pipi Dlouhá punčocha v tichomoří - 1948

Karkulín ze střechy – 1955

Karkulín je nejlepší – 1962

V těchto knihách dochází k míšení žánrů. Prolíná se zde příběhová próza ze života dětí a moderní autorská pohádka. Dvě nejznámější a nejoblíbenější postavy, se kterými se setkáváme v těchto knihách, jsou bezpochyby Pipi Dlouhá punčocha a Karkulín. Jsou to velmi neobvyklé postavy. U obou můžeme rozeznat dva druhy vlastností, které předznamenávají míšení žánrů: Vlastnosti reálné postavy a vlastnosti fantastické.

Karkulín je namyšlený obtloustlý pán, který umí létat a provádět samé neuvěřitelné věci, žije za komínem v domečku u Svantessonových.

Letadlem a helikoptéry dovede létat každý, ale létat tak sám, to umí jen Karkulín. Otočí knoflíkem, který má na bříšku, a hned nastartuje dýmýslý motorek, který má na zádech. Pak chvíli klidně stojí, než se motorek rozběhne. A když má náležitě obrátky, Karkulín se zvedne a vznáší se ve vzduchu, ...⁸¹

Pipi je copatá, pihatá dívka, která bydlí ve vile Vilekule s panem Nilsonem, což je opička, a s koněm. Je to zvláštní dítě, jak o ní řekl jeden z námořníků, s nímž se plavila po moři, než se rozhodla se usadit. Nejzvláštnější na ní bylo, že měla obrovskou sílu, dokázala uzvednout i koně.

Ustájila svého koně na verandě. Když tam chtěla odpoledne svačit, jednoduše koně popadla a odnesla ho na zahradu.⁸²

⁸¹ Lindgrenová, A.: Karkulín ze střechy, Albatros Praha 1983, str. 10

⁸² Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str. 8

Pipi si ve své fantazii vysnila i své rodiče:

„Maminka je anděl a tatínek je černošský král, takové rodiče hned tak někdo nemá.“⁸³

V knihách se prolínají dva žánry. Velká představivost hrdiny umožňuje čtenáři vstoupit do pohádkového světa, zažívat pohádková dobrodružství. Mnohým dětem tak splňuje jejich sny. Dítě se ocitá ve světě plném fantazie, může podnikat cesty, o kterých nikdy nevěřilo, že se mu někdy splní.

5.1.1 Pipi Dlouhá Punčocha

Tato kniha v českém překladu vyšla poprvé v nakladatelství Albatros v roce 1976. Prózu přeložil mistrovsky a novátorsky Josef Vohryzek. Z politických důvodů se nemohlo jeho jméno objevit, proto překlad vyšel pod jménem Jany Fürstové. Příběhy jsou doplněny barevnými ilustracemi Olgy Pavalové.

Postava Pipi vznikla také díky dceři Astrid Lindgrenové. Karin onemocněla a maminka jí vyprávěla o Pipi. Tyto příběhy Karin milovala. Proto je poté Lindgrenová zveřejnila.

Pipi způsobila v řadách pedagogů i literárních kritiků malou revoluci. Obávali se, aby se děti nenechaly inspirovat povahou Pipi. Budou pak vůbec zvladatelné? Nebudou vyvádět různé „skopičiny“ jako Pipi? Vždyť příkladem je dívka, která žije sama v domě s opicí a koněm. Autorka se jim bránila mimo jiné postavou maminky Tomyho a Aniky, jež navzdory výhradám okolí obhajuje Pipi a dovolí Tomymu a Anice, aby s ní odjeli na prázdniny. Ona totiž Pipi zná:

„Copak to jde, pustit děti až někam do Tichého oceánu, a to ještě s tou Pipi Dlouhou punčochou? To snad nemyslíte vážně!“ ... „Právě s ní,“ řekla paní Settergrenová. „Pipi Dlouhá punčocha se sice vždycky nechová jako dáma, ale zato má zlaté srdce.“⁸⁴

Děti knihu vyžadovaly a s nadšením četly. Co může být lepšího, než když děti s chutí čtou? Ti, co měli námitky ke knize, zřejmě vůbec nepochopili, po čem dětské

⁸³ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str. 7

⁸⁴ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str. 226

srdce touží. Nepochopili, že Pipi tyto sny může splnit: děti se s ní dostanou na moře, setkají se na ostrově s Kurekureduty, lezou po stromech a hlavně se znají s Pipi, s copatou, zrzavou a pihatou holkou, která má opičku a koně, s nimiž žije sama ve vile Vilekule, kde má i spoustu jiných zajímavostí. Pipi děti naučí, že nejen u ní, ale všude na světě je mnoho pozoruhodných skutečností, které stojí za to prozkoumat, jen je třeba se dívat pozorně.

„Cože jsi,“ ptala se Anika.

„Píditel.“

„Co to je?“ divil se Tomy.

„Píditel je ten, kdo se pídí! Co by mohl být jiného,“ ... „Všude na světě se válí plno věcí. Někdo se po nich pídít musí. A to je právě úkol píditelů.“

„Jaké věci?“ zeptala se Anika.

„Všechno možné,“ řekla Pipi. „Hroudy zlata a pštroší péra a mrtvé myši a šroubky a matice a tak.“⁸⁵

Pipi dokáže ozvláštnit všednost čehokoli, co kolem sebe nalézá, má radost i z rezavé plechovky. Fantazie Pipi dá plechovce jiné podoby. Stačí se na ni podívat jinak. Radovat se z maličkostí, to Pipi opravdu umí.

Přestože byla Pipi pro některé pedagogy špatným příkladem, děti ji milovaly. Pipi byla přeložena do 56 jazyků a bylo prodáno asi 40 milionů výtisků. Čím byla Pipi tak atraktivní pro čtenáře různých kultur, vyznání a jazyků? Humor, napětí a dynamický děj, které tyto příběhy v sobě skrývají, jsou nejzřejmějším důvodem. Ale tyto kvality samy o sobě by ještě příběhy o Pipi neučinily tak významné a tak na světě proslulé, jakými se staly. Byla to spíše fantazie Pipi, která otevřela nejen Anice a Tomymu dveře do světa dobrodružství a pohádek. Pipi je nejsilnější, nejmilejší, nejzábavnější, nejelegantnější a nejbohatší děvče na celém světě. Představuje nejneobvyklejšího hrdinu, který se pere s násilníkem a zlodějem a zachrání malé děti z hořícího domu, a to vše dělá s bravurou, elegancí a se „ztřeštěným“ výrazem.

A Pipi volala: „Tak haló, sem s tím provazem! Tady ještě jeden kluk zbyl, a pokud vím, tak nemá křídla!“ ... Pak už zbyla na stromě jen ona. Vyběhla na prkno a všichni lidé se dívali, co udělá. Pipi poskakovala a tančila po úzkém prkně sem a tam.

⁸⁵ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str. 18

*Mávala rukama a zpívala ochraptělým hlasem, který bylo na náměstí slyšet téměř jako šepot....*⁸⁶

Pipi spojila odlišnosti kulturních a literárních vzorů a zvyklostí. Množství komických situací a klaunských vystoupení Pipi Dlouhé punčochy se zdá být inspirováno důvěrně známými groteskními příhodami třicátých a čtyřicátých let 20. století. Občas se Pipi podobá uličníkovi jako je Tom Sawyer nebo kouzelné chůvě Mary Poppinsové. Jindy připomíná Petra Pana, který stále žije ve světě plném fantazie. Náznak hrdinství i sentimentality provází vždy humor, který je mnohdy doveden až k nonsensu.

*„Zato budu mít k ruce jednoho Kurekureduta jenom na to, aby mě každé ráno naleštil po celém těle krémem na boty, abych byla stejně černá jako všichni ostatní Kurekuredutové. Večer se prostě postavím před dveře vedle bot, aby mě taky naleštili, a bude to.“*⁸⁷

Knížka Pipi Dlouhá punčocha se poprvé objevila ve Švédsku v roce 1945 a upoutala a překvapila čtenáře. Byla to první knížka, která přichází s velice zvláštním vzorem. S Pipi Dlouhou punčochou Lindgrenová překonala dívčí literaturu 19.století. Nahradila stereotypní jednotvárnost a předvídatelnost této literatury průbojností a rozhodností Pipi, neobvyklým zjevem (červené vlasy, pihy) a nekonvenčností. Na její zvláštnost ukazuje už samotné jméno:

*„Já se jmenuju Pipilota Citrónie Cimprlína Mucholapka Dlouhá punčocha a jsem dcera kapitána Efraima Dlouhého punčochy, dříve vládce moří, nyní krále černochoů. Říkají mi Pipi, protože tatínkovi se Pipilota zdálo moc dlouhé.“*⁸⁸

I zde můžeme sledovat jistý návrat Lindgrenové do dětství, kdy byla sama podobnou průkopnicí jako Pipi. Také si ostříhala vlasy, což bylo v té době opravdu velmi nezvyklé, a především se snažila nenechat se omezovat konvencemi.

Tak jako Pipi rázně vysvětluje, proč má svého koně na verandě, i Lindgrenová přináší nový pohled na život, vnáší nevšednost do toho starého světa.

⁸⁶ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros, Praha 1985, str. 84-85

⁸⁷ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros, Praha 1985, str. 170

⁸⁸ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str.32

To, co druhým připadá nepochopitelné, je pro Pipi naprosto normální; tak dodává ostatním sebevědomí. Proč má tedy Pipi koně na verandě?

Protože v kuchyni by mi překážel a v obývacím pokoji by se cítil nesvůj,“ řekla Pipi.⁸⁹

Pipi miluje své pihy, své roztrhané oblečení a nemálo se snaží zkrotit svou divokou představivost nebo přijmout dobré způsoby chování. Nezávislá a emancipovaná dívka se vzpírá všem nesmyslným autoritám s rozjařenou neuctivostí. Odmítá přijmout ustanovené normy, protože nechce dospět.

*„Strčprstkrcká pililulko,
nechci vyrůst, čárymáryfulko.“*⁹⁰

První kniha o Pipi vyšla během jednoho z nejtěžších období dvacátého století v Evropě. Mezi léty 1941 a 1945, kdy se smyšlený příběh o Pipi stává potřebnou zábavou pro dceru Lindgrenové, na kontinentě probíhá druhá světová válka. Nacistický režim v Německu odhaluje ty nejtemnější stránky lidského života. Proti krutostem a hrůzám a pro svou touhu uniknout z tohoto světa nebo zlepšit tento svět Lindgrenová ztvárňuje ve své Pipi lidský ideál, který by mohl být inspirací pro naději a štěstí.

Pipi je pozoruhodná dívka nejen kvůli své síle, ale také pro svou laskavost, poctivost a spravedlivost. Prostřednictvím Pipi, Aniky a Tomyho prožíváme dobrodružství na dalekých místech a vzdor chaosu, který kolem sebe hrdinové šíří, se cítí bezpečně. „Bláznivá“ představivost Pipi, humor a energie jsou ovšem i někdy znepokojující. Ale Tomy a Anika vědí, že oni mohou Pipi vždy věřit. Pipi je také milující a srdečná přítelkyně. Tomy a Anika si mohou být jisti, že bude vždy stát při nich, že je bude bránit a chránit.

Tomymu se po nose skutálela slza. Zaťal zuby, ale nepomáhalo to, přišla další slza. Vzal Aniku za ruku a tak tam stáli vedle sebe a hleděli za Pipi. Viděli ji na

⁸⁹ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str.13

⁹⁰ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str.264

palubě... „Tatínku Efraime,“ řekla Pipi. „Ne, nejde to... Já se na to nemůžu dívat, když je někdo kvůli mně tak nešťastný, že pláče. Zůstanu ve vile Vilekule.“⁹¹

A když měli Tomy a Anika jet s Pipi na výlet na ostrov do Tichého oceánu, tak i maminka věděla, co je pro její děti nejlepší. Věděla, že se Pipi o ně dobře postará.

Paní Settegrenová jim na to řekla: „Proč by ne? Děti jsou po nemoci a doktor řekl, že potřebují změnu vzduchu. A co já znám Pipi, tak ještě nikdy neudělala nic, co by Tomymu a Anice nešlo k duhu. Nikdo k nim není tak citlivý jako ona.“⁹²

Pipi žije ve dvou světech, ve světě konvencí, který vyhovuje společnosti, a ve světě nekonvenčním, který je nepřijatelný.

Maminka Pipi zemřela při jejím narození. Tehdy si Pipi ve své fantazii vytvořila představu maminky jako anděla a tatínka jako černošského krále. Po obou rodičích samozřejmě zdělila ty nejlepší vlastnosti. Pipi se stala nepostižitelnou a neporazitelnou. I přes svou výjimečnost, kterou způsobuje její fantazie, je také pozemská a velmi lidská. Ona rozpoutává zápas proti konvencím, ale v tom samém čase dokáže být soucitná, tajně prolévá slzy nad mrtvým ptáčkem, který vypadl z hnízda. Svůj pláč se snaží opravdu dobře skrýt:

„Já vůbec nepláču, abys věděl!“ „Ale vždyť máš úplně červené oči,“ nedal se Tomy. „Červené oči?“ ... „Tomuhle říkáš červené oči? To jsi měl být se mnou a mým tátou v Batavii! Tam byl jeden děda a ten měl tak červené oči, že mu policie zakázala chodit po ulici.“ „A proč?“ divil se Tomy. „Protože lidé mysleli, že je to červená na křižovatce.“⁹³

Mnohdy je Pipi velice líto, že neví, jak by se měla správně chovat, aby byla způsobná. Například ve škole rozčilí paní učitelku svým chováním a svými otázkami. Pak se Pipi snaží vysvětlit paní učitelce své jednání.

⁹¹ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str.182

⁹² Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str.226

⁹³ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str.122

„Viš, paní učitelko, když někdo má maminku andělem a tatínka králem černochoů a celý život se plavil po mořích, tak vlastně ani nemůže vědět, jak se má ve škole chovat a co si má s těmi jablky a ježky počít.“⁹⁴

Pipi v příbězích dominuje, ale není panovačná a povýšená. Schopnosti, které má, nevyužívá k ovládnání ostatních. Pipi je zapřísáhlý odpůrce násilí a jakéhokoli zneužití moci. Navzdory tomu, že vlastní šavli a pistoli, vyznává nenásilí. Ukázka síly a moment překvapení postačí k zastrašení jejího nepřítele. Obvykle má její odvěta podobu „velkého třesku“. Jednoduše popadne darebáky a ničemy a vyhodí je vysoko do vzduchu. A když spadnou na zem, začnou Pipi respektovat. Když parta kluků honí Vilíka a začnou ho ohrožovat, Pipi vyřeší tento problém velice svérázně. Nenechá se vyprovokovat řečmi o svých vlasech a botách.

„Nejsi zrovna zdvořilý k dámám,“ řekla Pipi, načež ho popadla, zvedla ho silnýma rukama vysoko do vzduchu, odnesla ho k bříze, která stála opodál, a vysadila ho na větev. Pak popadla dalšího.... Pipi řekla: „Jste zbabělci! Je vás pět a šli jste na jednoho. To je zbabělost.“⁹⁵

Pipi je nezávislá a svobodná, dělá, o čem její čtenáři jen sní. Navzdory svým nedostatečným znalostem v pravopise a matematice je výřečná a dokáže každého přelstít. Pipi má svaly, rozum a prostředky na řešení jakýchkoli problémů.

„Nemějte o mě strach! Já se o sebe postarám.“⁹⁶

I její otec ví, že má většinou rozumnější názory než on, a tak ho Pipi ani nemusí přesvědčovat, když se rozhodne zůstat sama ve vile Vilekule.

„Když se to vezme kolem a kolem, tatínku Efraime, ... tak je pro dítě přece jenom lepší, když má pořádný domov, než aby se potloukalo po mořích a bydlelo v hliněných chýších. Co ty na to?“ ... To se rozumí, že ve vile Vilekule máš daleko pravidelnější životosprávu.“⁹⁷

⁹⁴ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str.36

⁹⁵ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str.21

⁹⁶ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str.8

⁹⁷ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str.182

V knihách o Pipi najdeme podobných ironických výroků více. Pipi rozhodně nevede spořádaný život ve vile Vilekule, kde žije s Panem Nilsonem a koněm. Spí s nohama na polštáři, přesně tak, jak se spí v Guatemale. Způsob, jak se donutí, aby šla spát, je opravdu neobvyklý.

„Nejdřív si to řeknu mírně, a když neposlechnu, tak si to řeknu ještě jednou a pěkně zostra, a když ani to nepomůže, tak z toho kouká nářez!“⁹⁸

Tomy a Anika jsou z Pipina vysvětlení trochu zmatení, ale brzy pochopí, že Pipi si v podstatě dělá, co chce a kdy chce.

Lindgrenová kritizuje zkostnatělou a přísnou výchovu třicátých a čtyřicátých let dvacátého století, v níž dětem není dovoleno volně a naplno žít a rozvíjet se. Než se Tomy a Anika setkali s Pipi, neuměli procítit radost ze hry.

Tomy si nikdy nekousal nehty a vždycky udělal, co řekla maminka. Anika nezlobila, ani když zrovna něco nesměla, nosila pěkně nažehlené bavlněné šatečky a jakživa se neumazala.⁹⁹

Mezi humornými příhodami se objevují i výchovné prvky. Anika a Tomy jsou po nemoci a mají sníst kaši, která jim nechutná. Anika se ptá, proč musí tu kaši jíst. Pipi jí odpoví:

„Jak se můžeš tak hloupě ptát? ... „To se přece samo s sebou rozumí, že ji musíš sníst, když je tak dobrá. Jestli ji nebudeš jíst, tak vůbec nevyrosteš a nebudeš veliká a silná. A když nebudeš veliká a silná, nebudeš mít dost síly, abys mohla donutit zase své děti, aby jedly kaši.“¹⁰⁰

Pipi používá oblíbenou metodu „nepochopitelné“ otázky, jak se vůbec někdo na něco takového může ptát? To je přece jasné. To nakonec pomůže Tomymu a Anice sníst alespoň dvě lžice. Navíc Pipi přijde na nápad vyjet společně na moře, to by dětem jistě vrátilo chuť k jídlu.

⁹⁸ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str.13

⁹⁹ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str.8-9

¹⁰⁰ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str.220

Typickým znakem Pipi Dlouhé punčochy jsou její záliby v neobvyklém až lhostejném smazávání odlišností mezi faktem a fikcí, mezi pravdou a lží. Ve fiktivním světě Pipi jsou pravda a lež nerozeznatelné. Nikdo si nemůže být zcela jistý, jestli to myslí vážně nebo ne. Jednou povídá nevinnou lež, podruhé příběh s trochou nadsázky. A dělá vše obráceně. Směje se jiným i sobě. Ve společenském prostředí, které nemůže tolerovat nejasné hranice mezi fikcí a skutečností, je Pipi odchylkou a výzvou. Originalita příběhů Pipi přispívá ke čtenářské přitažlivosti knihy.

Pipi má schopnost spojovat skutečnost a fikci, například v kapitole *Pipi vysedává na brance a leze po stromě* sedí Pipi na brance a vypráví dívce, která hledá svého tatínka, neuvěřitelný příběh o Haj Šangovi ze Šanghaje. Haj Šang má uši tak velké, že je může používat jako pláštěnku. Dívka vůbec nechápe, proč jí to vypráví, ale zaujatě poslouchá.

Lindgrenová miluje hříčky s jazykem, a tak i Pipi experimentuje a vymýšlí úplně nová slova. Vyžívá se v používání zkomolenin známých slov a v objevování nových slov. V těchto případech muselo být obtížné pro překladatele vymyslet odpovídající slova. Ve svém pátrání a vynalézání přivádí Pipi do rozpaků mnoho lidí z města, kteří se bojí připustit svou neznalost. Například by Pipi zajímalo, co je to „spunk“. Tak se rozhodne začít ho shánět v různých obchodech. Lidé se tváří, jako že vědí, jaký význam má slovo „spunk“.

„Já bych chtěla spunka,“ řekla Pipi. „Ale musí to být ten nejlepší druh, co se s ním dá zabít i lev.“ ... „Podíváme se,“ řekl a poškrábal se za uchem, „podíváme se.“ Přinesl malé kovové hrábě a podal je Pipi. „Stačil by tenhle?“ zeptal se. Pipi se na něho rozmrzele podívala. „Tomuhle přece profesori říkají hrábě,“ řekla.¹⁰¹

Nakonec po mnoha neuspokojivých pokusech má Pipi ohromné štěstí. Zjistí totiž, že spunk je brouk, který přeběhl přes pěšinku u vily Vilekuly.

Věřím, že Pipi Dlouhá punčocha bude pro své vlastnosti nadále inspirovat další generace dětí. Láska k životu a umění užívat si život naplno umožňuje Pipi zůstat navždy dítětem.

¹⁰¹ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str.206

Za okamžik budou mít pilulky v žaludku a pak neporostou a nebudou vůbec nikdy velcí. To bude báječné!

„Teď!“ šeptla Pipi.

Spolkli je.

„Strčprstkrcká pilulko, nechci vyrůst, čárymáryfulko,“ řekli všichni tři najednou.¹⁰²

Rozhodnutí být stále dítětem neznamená, že Pipi vědomě utíká před odpovědností. Naopak, neobyčejná Pipi neodmítá dospělost, je starostlivá, tvůrčí i znepokojující se jako mnoho dospělých, ale přitahuje ji nezkaženost, čistota a naivita dětství, proto se vzpírá věkovým bariérám. Mnozí lidé si přejí, aby „strčprstkrcké pilulky“ byly skutečné.

*A nejlepší ze všeho je, že ve vile Vilekule vždycky bude Pipi a že tam navždycky zůstane.*¹⁰³

5.1.2 Karkulín ze střechy

Příběhy o Krakulínovi vyšly v českém překladu poprvé v roce 1983. Knížku přeložil Libor Štukavec a černobílými ilustracemi ji opatřila Helena Zmatlíková. Ve Švédsku tato próza vyšla jako tři samostatné knihy.

Karkulín ze střechy je na rozdíl od Pipi spíše „vyrostlé“ dítě, které si ve svém dětství může vše dovolit. Je to namyšlený, sebevědomý „človíček“, který žije ve Stockholmu ve zvláštním domečku za komínem. Jednoho dne se Karkulín seznámí s chlapcem Benem a stanou se přáteli. Ben s Karkulínem zažije mnoho zábavy a dobrodružství. Mnohdy však kvůli Karkulínovým nápadům dostane Ben vyhubováno od rodičů, protože vše, co je pro Karkulína maličkostí, není takovou drobností pro Benovy rodiče.

Do očí mu (Benovi) vhrkly slzy.

„Můj parní stroj,“ řekl. „Je po něm.“

„To je maličkost,“ řekl Karkulín a bezstarostně mávl buclatou rukou. „Brzy dostaneš nový.“¹⁰⁴

¹⁰² Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros Praha 1985, str.266-267

¹⁰³ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros, Praha 1985, str.269

Karkulín vše, co provede, komentuje stejnými slovy: „to je přece maličkost“. Nemá žádnou zodpovědnost a často se raduje ze smůly druhých lidí. Ben po něm musí uklízet, ale Karkulín mu svým „nonsenseovým“ způsobem pomáhá, využívá Benovy naivity a kamarádství.

„Samozřejmě, že ti pomůžu, ... Budu ti celý čas zpívat a obveselovat tě. Hoho půjde to jako na drátkách!“¹⁰⁵

„Nechtěl bych, aby ses kvůli mně nějak zvlášť namáhal. Stačí, když zatopíš, přineseš trochu vody a povaríš sedlinu. Kávu už vypiju sám.“¹⁰⁶

Ale i přes Karkulínovu namyšlenost ho má Ben rád. Karkulín nejen Benovi, ale i jiným dětem, plní sny. Ben by nikdy nemohl létat a bez Karkulína by nikdy nedokázal zahnat zloděje. Karkulín má Bena také rád, i když to někdy vypadá jen jako zneužívání Benovy laskavosti. V rozhovoru, který Karkulín poskytne novinářům, se píše:

„Děkuju pěkně! Nechceme, aby byl vzduch plný létajících dětí. Stačí, když lítám já a Ben!“¹⁰⁷

...nechtěl, aby se jeho jméno objevilo v novinách, protože prý „Ben by to určitě nechtěl“. Zdá se, že má malého bratra nebo nějakého kamaráda a že si na něho hrozně potrpí.¹⁰⁸

---

¹⁰⁴ Lindgrenová, A.: Karkulín ze střechy, Albatros, Praha 1983, str. 16

¹⁰⁵ Lindgrenová, A.: Karkulín ze střechy, Albatros, Praha 1983, str. 145

¹⁰⁶ Lindgrenová, A.: Karkulín ze střechy, Albatros, Praha 1983, str. 145

¹⁰⁷ Lindgrenová, A.: Karkulín ze střechy, Albatros, Praha 1983, str. 376

¹⁰⁸ Lindgrenová, A.: Karkulín ze Střechy, Albatros, Praha 1983, str. 377

5.2 Fantazie

Do této kapitoly jsem zařadila knihy vydané v nakladatelství Raben a Sjörgen:

Mio, můj Mio – 1954

Bratři Lví srdce – 1973

Ronja, dcera loupežníka – 1981

V těchto fantasticko-realistických příbězích, stejně jako u Pipi a Karkulína, vstupuje reálný hrdina do pohádkového světa, ale tento svět je krutý. Hrdina v něm bojuje proti krutovládě.

*Jsou to fantastické příběhy, v nichž se neskutečné i skutečné motivy prolínají, a přestože mají pohádkovou zápletku, nikdo tu nedostane nic zadarmo a nadpřirozené síly ani kouzelné bytosti ve prospěch dobra nezasahují. Hlavní hrdina, spíše antihrdina, protože je bojácný a nerozhodný, musí překonat strach, aby se stalo to, co se v pohádce obvykle vyřeší zázrakem. A on se přitom tolik bojí a my s ním jeho strach prožíváme. S Lindgrenovou ostatně prožíváme všechny základní existenciální pocity: štěstí, strach, přátelství, lásku, žal.*¹⁰⁹

Knihy, které patří do této podkapitoly, se od Pipi a Karkulína liší tím, že se v nich odehrávají nejen harmonické chvíle, ale hrdinové musejí překonávat svůj strach. Autorka zmiňuje zásadní lidská témata. Objevuje se tu zlo, jež staví lidem, toužícím po svobodě a štěstí, do cesty nelehké překážky. Pokud se někdo snaží žít svobodně, musí si svobodu vybojovat.

Setkáváme se tu se dvěma typy knih. Jeden představuje loupežnický román *Ronja, dcera loupežníka*, ve kterém Lindgrenová zachytila generační konflikty, proces osvobozování dospívajícího člověka od rodičů. Druhým typem jsou knihy, jejichž děj se začíná odvíjet v reálném prostředí, ale hrdinové se postupně dostávají do jiného světa, v němž bojují se zlem.

Lindgrenová není zvyklá uhýbat před problémy, proto i v dětských knihách řeší problémy moderního světa. Celý život bojuje proti násilí, bojuje za práva dětí, za ochranu zvířat a životního prostředí.

¹⁰⁹ Vrbová, J.: Svět Astrid Lindgrenové. In: Ladění, roč.7, č.1, 2002, str. 42

„Proč to všechno děláte?“ zeptali se jí před časem novináři. Astrid Lindgrenová odpověděla slovy jednoho z hrdinů své knížky „Bratři Lví srdce“: „Některé věci člověk prostě musí udělat. Jinak by nebyl lidská bytost, ale kus hadru.“¹¹⁰

5.2.1 Ronja, dcera loupežníka

Tato kniha u nás vyšla v nakladatelství Albatros v roce 1987. Prózu přeložila Milena Nyklová. Loupežnický román doplňují barevné ilustrace Jiřího Kalouska.

Příběh se odehrává v dávných dobách v loupežnické bandě, žijící v neosídlené přírodě, v divokém lese, obývaném nejen loupežníky, ale také šedivíky, divými větrnicemi, bludičkami a dalšími pohádkovými bytostmi. Toto prostředí vytváří živou, napínavou i humornou atmosféru.

V knize *Ronja, dcera loupežníka* autorka vypravuje o neuvěřitelně silném přátelském poutu mezi dětmi náčelníků dvou znepřátelených loupežnických rodů, Ronjou a Birkem. Tyto dvě děti jsou nuceny opustit své rodiče, které milují, protože chtějí, aby se nepřátelské loupežnické bandy usmířily. Příroda zde není jen kulisa, je součástí života hrdinů. Objevují se zde obě její stránky. Vždycky byla a bude krutá a nelítostná, ale zároveň shovívavá, inspirativní a životodárná, stejně tak jako lidé, kteří v ní žijí.

Ronja a Birk vnímají tyto stránky přírody už od svého prvního dne na světě. V tu noc, kdy se obě děti narodily, byla obrovská bouře, která způsobila, že hrad, v němž Ronja žila, se rozpadl na dvě části.

„Ronjo, tvůj život začíná opravdu velkolepě.“¹¹¹

Nespoutanost i shovívavost přírody souzní s charakterem Ronjina otce Mattise, nejmocnějšího loupežníka všech lesů a hor, ale zároveň milujícího rodiče.

„Stál a díval se s obdivem na její jasné oči, malou pusinku, bezbranné ručičky, a samou láskou se až třásl.“¹¹²

¹¹⁰ Lindgrenová, A.: *Bratři Lví srdce*, Albatros Praha 1992, přebal

¹¹¹ Lindgrenová, A.: *Ronja, dcera loupežníka*, Albatros Praha 1987, str.13

¹¹² Lindgrenová, A.: *Ronja, dcera loupežníka*, Albatros Praha 1987, str.12

Ronja žije šťastně mezi tlupou loupežníků, kteří ji zbožňují stejně tak jako její otec Mattis. Tráví většinu svého času ve velkém sále, v bezpečí, až do doby, kdy Mattis dospěje k názoru, že je třeba Ronju pustit do opravdového světa. Potom, co ji Mattis upozorní na veškerá nebezpečí lesa, setká se Ronja se všemi jeho nástrahami. Poznává vše, na co ji Mattis upozornil. Seznámí se také s Borkovými loupežníky, především s Birkem, synem loupežníka Borky. Z prvotní nenávisti, kterou v ní vytvořil Mattis, vznikne mezi Ronjou a Birkem nádherné přátelství. Rozhodnou se usilovat o to, aby se dva nenáviděné rody smířily, protože nemají žádný pádný důvod se nenávidět. Ronja pochopí, co je to být loupežníkem, a rozhodne se, že se jím nikdy v životě nestane. Nesnese totiž, aby kvůli ní trpěli nevinní lidé.

Ronje a Birkovi se podaří usmířit oba rody, ovšem toto vítězství je zastíněno Ronjiným a Birkovým rozhodnutím nebýt nikdy loupežníky. Oba chtějí žít poklidný život. Mattise a Borka to vyvede z míry.

Tu vystoupil Birk... Zvedl ruku do výšky a přísahal, že ať se stane cokoli, nechce být vůdcem loupežníků... Borka tu seděl se slzami v očích, že se mu syn tak nevyvedl. Mattis se ho pokoušel utěšit: „Já jsem si musel taky zvyknout, ... a ty budeš muset taky!... Ale lehké to není!“¹¹³

Jeden z mála, kdo pochopil Ronju a Birka a má radost z jejich rozhodnutí, je nejstarší loupežník Plešek. Právě ten, který loupil celý život už za dob Mattisova otce, Ronje nakonec prozradí tajemství o pokladu, které mu svěřil jeden vděčný šedivík, když mu zachránil život.

„Moje staré srdce těší,“ řekl Plešek, „že ani ty, ani Birk nechcete být loupežníky. Loupežníka mohl člověk dělat za starých časů, ale teď už ne. Teď to nestojí za nic, člověka pověsí, ani se nenaděje.“ „Jo, a lidi taky křičí a pláčou, když se jim něco bere,“ přidala se Ronja. „To bych nevydržela.“ „Ne, dítě moje, to bys nevydržela,“ řekl Plešek.“¹¹⁴

Tady Lindgrenová dokázala setřít černobílé hranice mezi dobrem a zlem. Hlavní hrdinka je dcerou loupežníka, která, ač vidí špatnost v jeho životě, ho nade vše miluje. Mattis je sice loupežník, ale zase je to člověk se srdcem na pravém místě,

¹¹³ Lindgrenová, A.: Ronja, dcera loupežníka, Albatros Praha 1987, str.163

¹¹⁴ Lindgrenová, A.: Ronja, dcera loupežníka, Albatros Praha 1987, str.165

který má rád svou dceru a jen těžko se dokáže smířit se smrtí starého Pleška, loupežníka, který se jako jediný z bandy odváží Mattisovi otevřeně všechno říct.

„Nevíš, co s ním je?“

„Stáří,“ odpověděla Lovisa...

„Ale od toho neumře, vid’?“

„Jo, umře,“ řekla Lovisa. Mattis se rozplakal.

„Ne, u všech čertů,“ vykřikl. „S tím já nesouhlasím.“¹¹⁵

I v knihách *Bratři Lví srdce* a *Mio, můj Mio* se objevuje stejně jako v této knize téma smrti, které především v knize *Bratři Lví srdce* u mnohých kritiků vyvolalo otázky, zda je tato kniha vhodná pro děti, zda se takové téma smí objevovat v dětské literatuře.

5.2.2 Mio, můj Mio

Tato kniha vyšla v nakladatelství Albatros v roce 1996. Přeložila ji Jarka Vaňková a výtvarný doprovod vytvořila Eliška Konopiská.

Knihou vypráví příběh o chlapci Bo Vilhelmu Olssonovi. I v tomto příběhu dochází k prolínání dvou žánrů. Nejprve vypráví Bosse smutný příběh o svém životě. Bosse ztratil rodiče a žije u pěstounů, tety Edly a strýce Sixtina. Chlapec strádá, cítí, že ho lidé, u kterých žije, nemají rádi, trápí se a je nešťastný.

Teta Edla pořád dokola opakovala, že dnem, kdy jsem přišel do jejich domu, začalo jejich trápení. Strýc Sixtin... občas řekl: „Hele, ty tam! Vypadni, ať se na tebe nemusím koukat.“¹¹⁶

V něčem se Bosse podobá Rasmusovi tulákoví. Oba sní o tom, že někde na světě jsou lidé, kteří by je měli rádi a touží je najít. Bosse má přítele Benka, u kterého vidí, jak vypadá šťastná rodina. Benkův tatínek si se synem stále povídá, hraje si s ním, dělá na rám čárky, aby bylo vidět, jak Benka roste, a kdykoli něco potřebuje, tatínek mu pomůže. Lindgrenová znovu poukazuje na důležitost rodiny v životě dítěte.

¹¹⁵ Lindgrenová, A.: *Ronja, dcera loupežníka*, Albatros Praha 1987, str.168

¹¹⁶ Lindgrenová, A.: *Mio, můj Mio*, Albatros, Praha 1996, str.8

Strádající chlapec se dostává do jiného světa, kde nachází vysněného otce. Otec je králem v „Zemi v daleké dálce“. A právě v tuto chvíli se prolíná reálný příběh s fantastickým. Hrdina vstupuje do světa fantazie.

Bosse dostává i nové jméno Mio. Něco je ale stejné jako na Zemi, má zde dobrého přítele Jum-Juma. Přátelství je dalším důležitým tématem v příběhu.

Mio je šťastný, ale postupně se dozví, že ho čeká veliký úkol: jedině on může zachránit „Zemi v daleké dálce“, která je pod nadvládou rytíře Kata. Mio stojí před těžkým rozhodnutím: buď překoná sám sebe a zachrání mnoho lidí nebo nebude riskovat svůj život. S pomocí svého přítele Jum-Juma a svého otce překoná strach a vydá se do boje proti zlu. Přítel Jum-Jum ho doprovází a je mu na těžké cestě oporou.

I v příběhu o Miovi se setkáváme s tématem smrti, která je zde nakonec překonána kouzlem. Jeden ze smutných ptáků, což jsou zakleté děti, se zachová velice statečně. Aby prince Mia zachránil, naletí na hořící pochodeň.

„Milimani leží tamhle,“ řekl Nonnův bratr... Ležela se zavřenýma očima a bez hnutí. Nežila. Obličej měla bílý a drobný, tělo popálené. „Naletěla na tu pochodeň,“ řekl Nonnův bratr. Zesmutněl jsem. Milimani umřela kvůli mně.¹¹⁷

Tato situace se ale vyřeší zázrakem, když Mio dá Milimani plášť, který dostal od její maminky.

Vtom se stal zázrak. Milimani otevřela oči a podívala se na mě... Pak se rozhlédla na všechny strany a vypadala ještě udiveněji. „To moře je tak modré,“ řekla. Nic víc.¹¹⁸

V knížce *Ronja, dcera loupežníka* je smrt spojena s přirozeným koloběhem života, je součástí každého člověka. Lidé se narodí, rostou, dospívají, stárnou a ve stáří umírají. Lindgrenové se podařilo smutek mírně odlehčit humorem. Mattis hledí na Pleška:

„... a vykřikl: „Je mrtvý!“ Tu Plešek otevřel jedno oko a vyčítavě se na něho podíval. „To určitě nejsem! Snad mám tolik vychování, abych se rozloučil, než odejdu?“ ...

¹¹⁷ Lindgrenová, A.: Mio, můj Mio, Albatros Praha 1996, str.100-101

¹¹⁸ Lindgrenová, A.: Mio, můj Mio, Albatros Praha 1996, str.104

„Ale ted',“ řekl Plešek a otevřel oči, „ted' přátelé, se s vámi se všemi loučím. Protože ted' umírám.“ A umřel.¹¹⁹

Ronja plakala, ale uvědomovala si, že už byl velmi slabý a že mu třeba někde jinde ted' bude mnohem lépe. Ale Mattis se se smrtí Pleška nemůže smířit.

„Mattisi, víš, že tu nikdo není věčně. Rodíme se a umíráme, tak to vždycky bylo, proč tak naříkáš?“

„On mi chybí, až mě bolí na prsou!“

„Jestli chceš, já ti pomůžu nést tu ránu,“ řekla Lovisa.

„No dobrá,“ vykřikl Mattis. „A ty, Ronjo, taky!“¹²⁰

5.2.3 Bratři Lví srdce

Tato kniha vyšla v českém překladu v roce 1992 v nakladatelství Albatros. Prózu přeložila Jarka Vaňková a černobílými ilustracemi příběh dokreslil František Skála ml.

Knížka Bratři Lví srdce se u nás poprvé objevila již v 80. letech 20. století, ale jen ve strojopise, jelikož téma tohoto příběhu u nás nebylo přijatelné. Události, které Lindgrenová v této knize popisuje, se až příliš podobaly situaci v naší zemi: Šípkové údolí utlačované zlou mocí Tengila a obehnané nepřekonatelnou zdí můžeme přirovnat ke komunistickému režimu. Kromě toho v této knize, stejně jako ve dvou předchozích, je jedním z klíčových motivů smrt. První problém samozřejmě padl v okamžiku, kdy se změnila společenská situace. O druhém tématu se hodně diskutovalo, ale když dětský psycholog, profesor Matějček podpořil vydání knihy v posudku pro Albatros a vyjádřil názor, že o smrti je naopak s dětmi záhodno mluvit, neboť se jí v myšlenkách zabývají, kniha byla vydána.

Karel Lev, jinak nazýván svým bratrem Suchárek, pomalu umírá na plicní onemocnění a je upoután na pohovku. Při požáru ztratil milovaného bratra Jonatána. Jonatán se ho pokusil zachránit a při skoku z okna se smrtelně zranil, protože Suchárka chránil svým tělem. V té chvíli se Jonatán dostává do země Nangijaly, o které Suchárkovi po večerech u jeho postele vyprávěl příběhy, aby mu dodal odvalu.

¹¹⁹ Lindgrenová, A.: Ronja, dcera loupežníka, Albatros Praha 1987, str.169

¹²⁰ Lindgrenová, A.: Ronja, dcera loupežníka, Albatros Praha 1987, str.169-170

V této pohádkové zemi snů a kouzel se oba bratři setkávají a zažívají zde mír, spokojenost a štěstí. Ale to trvá jen velice krátce. Pak se Suchárek dozví o sužovaném Šípkovém údolí, kterému se Jonatán snaží pomoci spolu s dalšími lidmi z Třešňového údolí. Nakonec oba bratři sehraji klíčovou roli v boji za osvobození Šípkového údolí. V závěrečné bitvě je zlý Tengil i se svou příšerou Katlou zabit. V úporné snaze zbavit údolí hrozby z Katly je Jonatán popálen jejím ohnivým žárem a je ochromen. Teď přichází chvíle, kdy Suchárek může zachránit Jonatána před strašným utrpením a bolestí.

„Jonatáne, vezmu tě na záda. Tys mě taky jednou vzal. A teď zase já vezmu tebe. To bude jenom spravedlivé.“ „Ano spravedlivé,“ řekl Jonatán, „ale myslíš, Suchárku Lví srdce, že budeš mít tu odvahu?“¹²¹

Suchárek musí překonat ohromný strach, s nímž bojuje. Není nic špatného, že má člověk strach, jen musí mít sílu ho překonat.

„Jestli skočíme, bude jisté, že se do Nangilimy dostaneme oba. Žádný z nás nebude muset být sám, trápit se, brečet a mít strach. Jenže neměli jsme skočit my, ale já. Dostat se do Nangilimy je těžké, teď jsem to pochopil. Dokážu to vůbec? ...“¹²²

Suchárek opravdu bojuje se svým strachem, chce pomoci svému bratrovi, což nelze jinak, než že on udělá první krok do neznáma. Oba bratři se ocitají v zemi pohádek a ohničků, v Nangilimě, kde zůstanou navždy spolu.

„Suchárku Lví srdce,“ řekl Jonatán, „máš strach?“

„Ne, vlastně ano... mám strach, ale skočím stejně, Jonatáne, skočím... teď... a už nikdy se nebudu bát, už nikdy...“¹²³

Suchárek ukazuje svou odvahu hrdinským činem, kterým je skok do propasti.

Lindgrenová touží utěšit děti, které žijí v nejistotě. Autorka promlouvá prostřednictvím jedné z hlavních postav. Proto čtenář přebírá Suchárkův pohled a ztotožňuje se úzce s jeho pocity a zážitky.

¹²¹ Lindgrenová, A.: Bratři Lví srdce, Albatros Praha 1992, str.158

¹²² Lindgrenová, A.: Bratři Lví srdce, Albatros Praha 1992, str.158

¹²³ Lindgrenová, A.: Bratři Lví srdce, Albatros Praha 1992, str.159

„V tu chvíli jsem si vzpomněl na dobu, kdy Jonatán umřel a nebyli jsme spolu, kdy jsem ležel na pohovce v kuchyni a nevěděl jsem vůbec, jestli ho ještě někdy uvidím. Pomyšlení na tu dobu bylo jako pohled do černé propasti.“¹²⁴

Když se dostává Suchárek do Nangijaly, má pocit, že nemůže být nic krásnějšího. A když se na své cestě setkává s Katlou, říká Jonatánovi:

„Copak něco takového existuje? Je Katla nadpřirozené zvíře nebo co?“ ... „Nemohla by se Katla vrátit do té své sluje a zase být pohádkou?“¹²⁵

Suchárek musí bojovat se smrtí hned na začátku. Tento boj je ve druhé části knihy ve fantazijním světě znázorněn bojem proti Tengilovi a Katle. Boj se smrtí je stejně tak těžký jako boj proti strašnému Tengilovi a Katle.

Suchárkův skok do Nangilimy je skokem důvěry. Je to nesrovnatelně těžší cesta než do Nangijaly, protože Suchárek musí udělat krok, který ho strhne do temné propasti.

Při prvním vydání knihy někteří kritici napsali, že zvláště závěr této knihy je překvapil. Je to dobré téma pro děti? Ale závěrečný skok Lindgrenová pojímá jako hrdinský čin Suchárka, jímž pomáhá ochrnutému Jonatánovi od bolesti a trápení.

V tomto příběhu chce Lindgrenová také mimo jiné pomoci dětem vyrovnat se se strachem ze smrti a vůbec s jakýmkoli strachem. Jonatán a Suchárek zemřeli už předtím, než přišli do Nangijaly, a Suchárkův skok z Nangijaly do Nangilimy vyznívá jako skok do jiného, lepšího světa. Suchárek v celém příběhu bojuje se svým strachem, pomáhá mu v tom Jonatán. Na závěr Suchárek musí udělat velký krok do neznáma, do nového světa. Jako v zrcadle vidíme obraz Jonatána, který skáče z hořícího domu, a teď je to naopak Suchárek, který musí ochrnutého Jonatána vzít na svá záda. Přesto, že se Suchárek přibližuje k propasti se strachem, jeho skok vzbuzuje také naději. Nejen proto, že to znamená konečnou záchranu pro Suchárka, ale také proto, že oba bratři přijdou do Nangilimy a zůstanou navždy spolu.

„Nangilima! Jonatáne, vidím světlo! Vidím světlo!“¹²⁶

¹²⁴ Lindgrenová, A.: Bratři Lví srdce, Albatros Praha 1992, str.39

¹²⁵ Lindgrenová, A.: Bratři Lví srdce, Albatros Praha 1992, str.114-115

¹²⁶ Lindgrenová, A.: Bratři Lví srdce, Albatros Praha 1992, str.159

Tato kniha pro mě byla především příběhem o přátelství, ve které se odehrává krutý boj dobra se zlem. Myslím, že by tato kniha mohla být také pomocí dětem, které se potýkají s nevléčitelnou chorobou. Kniha dodává odvalu a naději, to, co děti v těžké chvíli vedle lásky potřebují.

... v životě, v lásce a přátelství. De mu
skupiny - sam zabíjí. Romy, Němce, Janyšův, Šestáků, Mia, Jan-Jana, Zofie,
Marek, Marika, Lída. Všechno se hraje pod zít. Každé osobě má svůj
Tongivodu - novou knihu a zít zít zít.

V příběhu o Pipi a Karkulínovi je důležitá voják charakteristika postav.
Zvláštní vzhled pomáhá dokázat jejich nepřátelství. Už se vzhledu poznají,
že nejsou obyčejní a právě nevléčitelnost je jejich znak. Zít vypadají povahy postav
pouze Lída a Marika mají charakteristika. Všechno Karkulín a Pipi pomáhá
stomat z jejich obvyklí.

Karkulín

Karkulín je příložený paragraf z vzhledu mládeže, který byli ve zvláštním
doměčku za senátem. Je to velmi neobvyklý úkaz, stále se jen chytí a velmi rád
je. Popadá své tráuky umí léta.

Le. a Karkulín: Karkulín a Karkulín: Karkulín a Karkulín: Karkulín a Karkulín.

Pipi

Pipi je vzhled dívka s puchem a voják. Líbí se jí vzhledu obvyklí a vzhledu mládeže.
S její láskou mládeže Tomy a Anny mládeže pro ně se se staly nemilými
obvyklí.

Pipi a Pipi: Pipi a Pipi: Pipi a Pipi: Pipi a Pipi: Pipi a Pipi: Pipi a Pipi.

V příběhu Pipi, mládeže, Karkulín, Pipi, Lída a Mia, Marika, Mia,
Karkulín a Lída především nevléčitelnost obvyklí mládeže. Všechno postavu mládeže
mládeže jedná ve velmi obvyklí mládeže. Karkulín se vzhledu mládeže, vzhledu
mládeže a pipi v jejich jedná je postavení.

¹⁰⁰ Karkulín a Pipi: Karkulín a Pipi: Karkulín a Pipi: Karkulín a Pipi: Karkulín a Pipi.
¹⁰¹ Karkulín a Pipi: Karkulín a Pipi: Karkulín a Pipi: Karkulín a Pipi: Karkulín a Pipi.

5.3 Postavy v moderní autorské pohádce

V těchto knihách nalezneme dva typy postav: na jedné straně jsou to Karkulín a Pipi, pro něž je typická pozoruhodná fantazie. Na straně druhé jsou to postavy, které spojují dvě velmi důležité hodnoty v životě, statečnost a přátelství. Do této skupiny jsem zařadila Ronju, Birka, Jonatána, Suchárka, Mia, Jum-Juma, Žofii, Matyáše, Matisse, Lovisu. Všichni se brání proti zlu, které zosobňují například Tengil spolu s nestvůrou Katlou a zlý rytíř Kato.

V příbězích o Pipi a Karkulínovi je důležitá vnější charakteristika postav. Zvláštní vzhled pomáhá dokreslit jejich netypické chování. Už ze vzhledu poznáme, že nejsou obyčejní, a právě nevšednost je pro ně typická. Pro vyjádření povahy postav používá Lindgrenová nepřímou charakteristiku. Vlastnosti Karkulína a Pipi poznává čtenář z jejich chování.

Karkulín

Karkulín je přitloustlý panáček s vrtulkou na zádech, který bydlí ve zvláštním domečku za komínem. Je to velmi namyšlený chlapík, stále se jen chlubí a velmi rád jí. Pomocí své vrtulky umí létat.

*Jsem krasavec, trochu při těle, náramně chytrý a v nejlepších letech.*¹²⁷

Pipi

Pipi je zvláštní dívka s pihami a copy, která má neuvěřitelnou sílu a laskavé srdce. S její fantazií mohou Tomy a Anika zažívat pro ně do té doby neuvěřitelná dobrodružství.

*Vlasy měla zrzavé jako liška a dva pevně spletené copy jí trčely rovnou do stran. Nos měla jako malinkatý brambůrek a celý puntíkatý od samých pih...*¹²⁸

V knihách Ronja, dcera loupežníka, Bratři Lví srdce a Mio, můj Mio Lindgrenová užívá především nepřímé charakteristiky postav. Všechny postavy jsou nuceny jednat ve velmi obtížných situacích. Setkávají se s krutým zlem, s nímž zápasí. A právě v jejich jednání je poznáváme.

¹²⁷ Lindgrenová, A.: Karkulín ze střechy, Albatros, Praha 1983, str. 14

¹²⁸ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros, Praha 1976, str. 10

Ronja

Ronja je dcera loupežníka. Přestože vyrůstá téměř mezi samými muži, vyroste z ní citlivá dívka s velkou odvahou a rozhodností. Ronja vzhlíží ke svému otci Mattisovi, nikdo lepší pro ni neexistuje. Teprve když pozná a pochopí, že její otec se žíví loupeží, změní názor. Má ho stále ráda, ale vidí špatnost jeho jednání. Nikdy by nechtěla druhým ubližovat. Dokáže se proti svému otci vzepřít a uteče společně s Birkem, synem druhého loupežníka a velkého Mattisova rivala.

Birk

Birk je podobnou postavou jako Ronja, je synem loupežníka Boriky. Rozhodne se stejně jako Ronja, že nikdy v životě nepřevzme řemeslo po svém otci, a spolu s Ronjou uteče z domova. Navzdory obrovské nenávisti mezi dvěma otci se mezi Ronjou a Birkem vytvoří krásné přátelské pouto. A právě přátelství se pro ně stane nejdůležitějším v životě a pomůže jim překonat mnoho těžkých chvil.

Jonatán

Jonatán je chlapec, jenž zachrání svého bratra z hořícího domu. Svým odhodláním pomáhat druhým a svou statečností přemůže krutého Tengila. V očích svého bratra Suchárka je to jeden z nejstatečnějších, nejkrásnějších a nejhodnějších lidí na světě, je mu oporou, vzorem a nejlepším přítelem, který mu pomůže překonat strach. Pro svou odvážnost je také nazýván Jonatán „Lví srdce“ jako Richard Lví srdce. Jonatán nedokáže ublížit, zachrání život i nepřátelskému vojákovi.

Ale než vyhrájeme, víš, Suchárku, prožijeme dlouhou, ošklivou pohádku o smrti.

A proto musí v čele boje stát Urban a ne já. Já nedokážu zabítet...

„Proč jsi Perkovi zachránil život, bude to k něčemu dobré?“

„Nevím, jestli to bude k něčemu dobré,“ ... „ale jsou věci, jak jsem ti už říkal, které musíme udělat, protože jinak nejsme lidi, ale jen třasořítky.“¹²⁹

Suchárek

Suchárek je velmi bojácný chlapec, oslabený svým onemocněním, který ale nakonec překoná svůj strach. Nade vše miluje svého staršího bratra Jonatána a společně s ním pomůže zachránit mnoho lidí, které sužuje nepřítel Tengil.

¹²⁹ Lindgrenová, A.: Bratři Lví srdce, Albatros, Praha 1992, str. 112

Mio

Mio je chlapec, který se svou fantazií přenesení do jiného světa, kde se z něho stává princ, do něhož všichni vkládají naděje, že je zachrání z rukou černého rytíře Kata. Spolu se svým nejlepším přítelem Jum-Jumem a dalšími najde odvahu a postaví se proti útlaku.

Matyáš

Matyáš je starý pán, který spolu s Jonatánem a Suchárkem zápasí za záchranu Šípkového údolí. Je velmi statečný, riskuje svůj život tím, že u sebe ukrývá Jonatána. Suchárkovi se snaží pomáhat.

„Chlapče milý, kdybych ti tak mohl pomoci! Ale tady žádný dědeček nepomůže. Tak si poplač.“¹³⁰

„Matyáši, ty nikdy nemáš strach?“ zeptal jsem se, když voják zmizel z dohledu. „To víš, že mám,“ řekl. „Zkus, jak mi tluče srdce,“ ... „Všichni máme strach, ale někdy to nesmíme dát najevo.“¹³¹

Žofie

Žofie je žena, která vede tajný boj proti Tengilovi. Je velice statečná, chce zachránit své přátele ze Šípkového údolí. Vysílá své bílé holubice s tajnými zprávami do sousedního údolí.

„Protože je (Žofie) silná a chytrá,“ řekl Jonatán, „a nikdy nemá strach.“¹³²

Chudák Žofie měla jistě větší obavy, než dala najevo. Dívala se směrem k horám a vypadala tak ustaraně, že jsem se taky polekal.... „Už je tady Paloma! Bohudík, vrátila se.“¹³³

¹³⁰ Lindgrenová, A.: Bratři Lví srdce, Albatros, Praha 1992, str. 99

¹³¹ Lindgrenová, A.: Bratři Lví srdce, Albatros, Praha 1992, str. 102

¹³² Lindgrenová, A.: Bratři Lví srdce, Albatros, Praha 1992, str. 36

¹³³ Lindgrenová, A.: Bratři Lví srdce, Albatros, Praha 1992, str. 33

Jum-Jum

Jum-Jum je nejlepší přítel prince Mia, doprovází ho na nebezpečné cestě k rytíři Katovi. Je mu oporou. Vždy, když už je Mio na pokraji sil, Jum-Jum ho dokáže povzbudit a pomoci mu pokračovat v cestě.

*Jum-Jum se nade mnou sklonil a položil mi ruku na rameno. „Tak už nebreč, Mio.“
Řekl. „Musíme jít ke kováři. Potřebuješ meč.“¹³⁴*

A pak ho přerušil Jum-Jum: „Pokud se už nesetkáme, Mio, budeme na sebe myslet, dokud to jen půjde.“¹³⁵

Tengil

Tengil je tyran, který touží po moci, chtěl by ovládat všechny lidi. Jeho síla je zosobněna také nestvůrou Katlou, kterou pomocí kouzelné trubky ovládá.

Tengil pláč neslyšel. Seděl na koni, pořád ukazoval a diamant se mu zablyštl pokaždé, když někoho odsoudil k smrti. Bylo to příšerné, odsuzoval lidi k smrti jen tím ukazováčkem.¹³⁶

Mattis

Mattis je drsný muž, před kterým mají všichni loupežníci respekt, ale zároveň je citlivý otec, který velmi miluje svou jedinou dceru. Jen těžce se smiřuje s jejím rozhodnutím nepokračovat v loupežnické činnosti.

Vzal holčičku do náruče a ukazoval ji loupežníkům. „Koukejte, jestli chcete vidět nejkrásnější dítě, co se kdy na loupežnickém hradě narodilo!“¹³⁷

Lovisa

Lovisa je maminka Ronji, je to velice energická žena, která dokáže usměrnit celou loupežnickou „bandu“. Už při porodu věděla, co je pro její dceru nejlepší.

¹³⁴ Lindgrenová, A.: Mio, můj Mio, Albatros, Praha 1996, str. 61

¹³⁵ Lindgrenová, A.: Mio, můj Mio, Albatros, Praha 1996, str. 95

¹³⁶ Lindgrenová, A.: Bratři Lví srdce, Albatros, Praha 1992, st. 90

¹³⁷ Lindgrenová, A.: Ronja, dcera loupežníka, Albatros, Praha 1987, str. 12

*Lovisa si totiž zpívala, když na svět přicházelo dítě. Půjde to lehčeji, tvrdila, a dítě bude mít veselejší náuru...*¹³⁸

*Bez slitování je (Lovisa) vyhnala do sněhu a ve chvílce se nahatí a divoce ryčící loupežníci váleli po zasněžených stráních...*¹³⁹

¹³⁸ Lindgrenová, A.: Ronja, dcera loupežníka, Albatros, Praha 1987, str. 11

¹³⁹ Lindgrenová, A.: Ronja, dcera loupežníka, Albatros, Praha 1987, str. 76

6. Prostředí

V kapitole „Moderní autorská pohádka“ dochází k míšení žánrů, což naznačuje i popis prostředí. Lindgrenová zde vylíčila reálné a fantastické prostředí. Použila také kontrastní popis prostředí, jímž ztvárnila podobu dobra a zla. Více než v příběhové próze ze života dětí nám zde popis prostředí dokresluje atmosféru situace a charaktery postav. Například temná jeskyně, ve které se skrývá Suchárek se svým koněm, je i obrazem strachu, který v tu chvíli Suchárek prožívá.

Stejně jako v příběhových prózách ze života dětí zachytila autorka vnější okolí detailně.

Stockholm, Vila Vilekula

Příběhy o Pipi a Karkulínovi se odehrávají ve městě, Karkulín žije v domečku za komínem ve Stockholmu a Pipi v malém městečku ve vile Vilekule. Nezvyklé obydlí, ve kterém tyto postavy bydlí, předznamenávají jejich zvláštnost. Lindgrenová použila detailního popisu prostředí.

*U Karkulína bylo náramně útulno, ... Kromě dřevěné pohovky tam byla hoblice, kterou Karkulín zřejmě používal jako stůl, dále skříň. Několik židlí a krb se železným roštěm...*¹⁴⁰

*Pak vešli rozvrzanými vrátky do zahrady vily Vilekuly a pokračovali cestičkou posypanou pískem a lemovanou starými, mechem obrostlými stromy, které byly hned na první pohled jak dělané na šplhání...*¹⁴¹

Třešňové údolí

Údolí, kam se dostane Jonatán se Suchárkem, se nalézá v zemi pohádek.

*Dokola se tyčily vysoké hory. Byly nádherné. A zpoza skalních výstupků vytékaly do údolí potoky a vodopády a všechno jenom zpívalo, protože bylo jaro.*¹⁴²

Kontrastním prostředím k Třešňovému údolí je Karmánie.

¹⁴⁰ Lindgrenová, A.: Karkulín ze střechy, Albatros, Praha 1983, str. 50

¹⁴¹ Lindgrenová, A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros, Praha 1985, str. 13

¹⁴² Lindgrenová, A.: Bratři Lví srdce, Albatros, Praha 1992, str. 19

Karmánie

V zemi Karmánii žije zlý Tengil se svými vojáky. Autorka tuto zemi popsala jako „prastaré prahory“. Je to země plná zla a uprostřed ní Tengilův hrad a jeskyně, ve které žije nestvůra Katla.

*Vrcholky hor naproti v Karmánii svítily jako blesky, které metala Katla, a tam jsme měli namířeno... Jeli jsme do Karmánie. Do země Tengila a nestvůr.*¹⁴³

Země v daleké dálce

Do této země se dostane Bose v knize Mio, můj Mio. Setkává se s přírodou, která člověku pomáhá, cítí se být její součástí. Mio děkuje zemi a stromům, že ho skryly před nepřítelem. Příroda stejně jako lidé se může dostat pod nadvládu nepřítele, z krásného lesa se stává mrtvý les.

*Byl to les, kde se ani lístek nepohnul, ani vítr nezařoukal,...*¹⁴⁴

Země, kterou ovládá zlý rytíř Kato, je černá, nachází se tu nejhlubší jeskyně v nejčernější hoře a nad černým mořem létají ptáci, kteří zpívají tu nejsmutnější píseň.

*Nad mořem ležely temné mraky a vzduch byl plný křiku zakletých ptáků. Vlny černě pěnilo, jako by nám hrozily, že náš člun vrhnou proti útesům pod Katovým hradem a roztříští ho.*¹⁴⁵

Mattisův les

V knize *Ronja, dcera loupežníka* se asi nejvíce setkáme s pocitem sepětí člověka s přírodou. Ronja žije v panenské přírodě, v divokém lese obývaném pohádkovými bytostmi. Autorka chápala přírodu jako nedílnou součást lidského života – ve středověku pak přímo neodmyslitelnou. V příběhu o Ronje se příroda stává životodárnou a přitom i ničivou silou. Přírodu můžeme srovnat s lidmi. Dokáže být krutá a nelítostná, ale i shovívavá a štedrá.

¹⁴³ Lindgrenová, A.: *Bratři Lví srdce*, Albatros, Praha 1992, str. 114 a 116

¹⁴⁴ Lindgrenová, A.: *Mio, můj Mio*, Albatros, Praha 1996, str. 61

¹⁴⁵ Lindgrenová, A.: *Mio, můj Mio*, Albatros, Praha 1996, str. 77

*Sníh roztál. Po skalách tekly potůčky a razily si cestu k řece. A řeka pěníla, bouřila
jarním opojením a zpívala svými peřejemi a jezy divokou píseň jara...*¹⁴⁶

V příbězích o Ronje se setkáváme s koloběhem života, jež nepředstavují jen lidé,
kteří se rodí a umírají, ale také příroda, která se stále mění. Příroda žije a mění se
stejně jako lidé.

*Chvilí tiše stáli a naslouchali, jak jejich les zpívá, bzučí, zurčí, švitoří, bublá a šumí.
Všechny stromy, vody a zelené houštiny oživaly, všude zněla svěží a divoká píseň
jara.*¹⁴⁷

¹⁴⁶ Lindgrenová, A.: Ronja, dcera loupežníka, Albatros, Praha 1987, str. 79

¹⁴⁷ Lindgrenová, A.: Ronja, dcera loupežníka, Albatros, Praha 1987, str. 80

7. Literární styl

7.1 Vypravěč

Ve většině příběhů A. Lindgrenové se setkáváme s autorským, tzv. „vševědoucím“, vypravěčem, který vypráví příběh v er-formě. O svých postavách ví vše. Je to vypravěč neutrální a fyzicky nepřítomný. Zná velmi dobře myšlenky, pocity a chování svých postav. Může nahlížet do nitra hrdinů. Je plně informován, ale nepředbíhá události a vše sděluje postupně a s jistou dávkou napětí, především v detektivních příbězích. Spisovatelka velmi dobře vykreslila charaktery postav i konkrétní situace a prostředí. Čtenář se na základě vyprávění dokáže vcítit do hrdinů knih a prožívat spolu s nimi mnohá dobrodružství, ale i jejich emoce. Vypravěč se všeho účastní a na čtenáře působí přirozeně.

Druhý typ vypravěče, se kterým se setkáváme, je tzv. personální vypravěč. Vypráví příběhy v ich-formě, popisuje příhody své a svých kamarádů. Tento typ vypravěče na čtenáře působí také jako „vševědoucí“. Komentuje situaci tak, že zachovává dvě pásma: pásmo vypravěče a pásmo postav. Zná také pocity svých přátel. Takového vypravěče nalezneme v knize Děti z Bullerbynu, kdy nám celou knihu vypráví sedmiletá Lisa. Hned v první větě se nám představí:

*Jmenuji se Lisa. Jsem holka, to se ostatně pozná podle jména. Je mi sedm let a brzo mi bude osm.*¹⁴⁸

Další knihou, kde se setkáváme s ich-formou, je Lotta z Rošťácké uličky. V této knize je zajímavé, že jen první část je vyprávěná v ich-formě, v ostatních se setkáváme s er-formou. První část knihy Lotta z Rošťácké uličky se nazývá „Děti z Rošťácké uličky“, vypravěčem je Mia, starší sestra malé Lotty.

*Můj bratr se jmenuje Jonáš, já jsem Marie, a naši malé sestřičce říkáme Lotta.*¹⁴⁹

V knize Bratři Lví srdce se také setkáváme s vyprávěním v ich-formě, celý příběh vypráví Suchárek, těžce nemocný chlapec, který umírá.

¹⁴⁸ Lindgrenová, A.: Děti z Bullerbynu, Albatros, Praha 1962, str. 9

¹⁴⁹ Lindgrenová, A.: Lotta z Rošťácké uličky, Albatros, Praha 2005, str. 7

*Budu vám vyprávět příběh o svém bratrovi, který se jmenuje Jonatán Lví srdce... všechno, co vám řeknu, je pravda pravdoucí. Jenže to víme jenom já a Jonatán.*¹⁵⁰

Na začátku knihy Mio, můj Mio se vypravěč ptá, jestli někdo poslouchal rádio loni patnáctého října a slyšel zprávu o tom, že se ztratil devítiletý chlapec Bo Vilhelm Olsson. Až potom čtenář zjistí, že tuto otázku pokládá sám Bo Vilhelm Olsson. Kniha je tedy vyprávěna v ich-formě.

*Jenže nikdo o Bo Vilhelmovi Olssonovi žádnou informaci nepodal. Chlapec zmizel a byl pryč. Nikdo to nechápal. Kromě mě. Bo Vilhelm Olsson jsem totiž já.*¹⁵¹

Třetí typ vypravěče, se kterým se setkáváme, vypráví v ich- formě. Je to jiný typ vypravěče než předchozí, ztrácí odstup od vyprávění, prezentuje ji jako situaci, do níž je bytostně ponořen, živě ji prožívá. Jsou to deníkové zápisy, které najdeme v knize My z ostrova Saltkråkan. Vypravěč nám umožňuje nahlédnout do nitra jedné z hrdinek prostřednictvím zápisů, které si píše Malin, nejstarší dcera Melkra, do svého deníku.

*Nikdy jsem se necítila tak nepatrná, psala Malin do svého deníku, jako když jsem musela přejít přes lodní můstek, naložená našimi ruksaky, v hustém dešti a před očima dítěte, které stálo na lávce.*¹⁵²

7.2 Kompozice

Kompoziční stránka je promyšlená, spisovatelka člení text, aby byl přehledný pro čtenáře.

U příběhových próz ze života dětí se setkáváme většinou s krátkými kapitolami, které jsou buď uzavřené, anebo se kapitoly vzájemně prolínají.

Kapitoly jsou uzavřené - to znamená, že novou kapitolou začíná i nový příběh. S touto kompozicí se setkáváme částečně v knihách o Madynce, o Lottě a o Emilovi, v knížce Děti z Bullerbynu, v příběhu o Pipi Dlouhé punčoše a Karkulínovi. Knihy o Emilovi mají kompozici deníku, u každé kapitoly se nachází datum, kdy se příběh odehrál.

¹⁵⁰ Lindgrenová, A.: Bratři Lví srdce, Albatros, Praha 1992, str. 7

¹⁵¹ Lindgrenová, A.: Mio, můj Mio, Albatros, Praha 1996, str. 7

¹⁵² Lindgrenová, A.: My z ostrova Saltkrakan, Albatros, Praha 2004, str. 16

Sobota 28.července

Jak Emil tatínka polil těstem na zabijačkové knedlíky a vyřezal stého panáčka ze dřeva¹⁵³

Kapitoly se vzájemně prolínají - autorka se vrací k myšlenkám z předchozí kapitoly. Takovou kompozici najdeme v románu *My z ostrova Saltkråkan*, v detektivních příbězích a v knihách *Ronja, dcera loupežníka*, *Bratři Lví srdce*, *Mio, můj Mio*. Jelikož se jedná o knížky už pro starší děti, kapitoly jsou zde delší.

V obou případech jde o kompozici chronologickou, spisovatelka řadí události podle přirozené posloupnosti. Příběhové prózy ze života dětí se odehrávají během celého roku, detektivní příběhy jen několik dní. V realisticko- fantazijních příbězích je čas neurčitý s výjimkou knížky *Ronja, dcera loupežníka*.

Názvy kapitol nejsou voleny nahodile, ale většinou předznamenávají, co se bude v kapitole odehrávat. V detektivních příbězích se objevuje i kompozice retrospektivní.

Pro přehlednost a orientaci autorka člení text knih do odstavců. V příbězích se střídá přímá řeč postav s řečí vypravěče.

---

¹⁵³ Lindgrenová, A.: *Nové rošťárny Emila z Lonnebergu*, INA, Bratislava 1996, str. 14

Závěr

V závěru shrnu nejdůležitější rysy díla švédské spisovatelky Astrid Lindgrenové. Tato autorka se věnovala literatuře pro děti od 40. až do 80. let dvacátého století. Charakteristickým znakem díla je žánrová i tematická pestrost. Na jedné straně jsou tu všední, prosté a humorné příběhy ze života, na druhé straně příběhy fantastní. Děti ale přitahují a inspirují všechny. Jednotlivé žánry – příběhová próza ze života dětí, dětská detektivka, moderní autorská pohádka – se od sebe liší a každý z nich má svá specifika.

V příběhových prózách ze života dětí se mnohdy autorka inspirovala vlastním dětstvím, přírodou a tradicemi. Vycházela z běžných zkušeností dětí, dotkla se jejich problémů a vylíčila reálné situace. Tyto příběhy zasadila většinou do venkovského prostředí obklopeného přírodou, kde si děti mohou hrát a uskutečňovat své sny. Snažila se v nich zachytit harmonické chvíle, které děti prožívají spolu se svými přáteli a rodiči. Vystihla důležitost rodiny, potřebu dítěte mít v životě oporu a jistotu.

V detektivních příbězích došlo u Lindgrenové k míšení žánrů: příběhové prózy ze života dětí a dobrodružné literatury. Hrdiny knih jsou vždy statečné, bystré děti, kterým vynalézavost a znalost her pomáhá při vyšetřování zločinu. Děj je napínavý a netvoří ho jen harmonické chvíle. Setkáváme se i s tématy neúplné rodiny, kdy dítě trpí a o svých rodičích jen sní, ale nakonec i opuštěný Rasmus najde své rodiče.

V moderní autorské pohádce se setkáváme se dvěma typy knih. Pipi Dlouhá punčocha a Karkulín ze střechy jsou vtipné příhody dvou bytostí, ve kterých se snoubí vlastnosti pohádkových bytostí s reálnými vlastnostmi dítěte. V obou knihách dochází k míšení žánrů příběhové prózy ze života dětí a pohádky. Autorka do těchto příběhů vložila humor plný nonsensu.

Druhý typ tvoří knihy, ve kterých se nechala spisovatelka inspirovat klasickou pohádkou, v níž dobro vždy vítězí nad zlem. Lindgrenová se snažila postihnout základní hodnoty v životě, zápas dobra se zlem, statečnost, lásku, přátelství. Nebála se do dětských knížek vložit i závažná témata, jako je smrt. Dokázala se vcítit do dětského myšlení, vystihla chování dětí v různých situacích. Charaktery hrdinů poznáváme prostřednictvím jejich jednání na jejich cestě ke svobodě a štěstí, která je plná nelehkých překážek.

Astrid Lindgrenová využila konkrétních situací, příběhů a nepřímých charakteristik postav svých hrdinů k tomu, aby čtenáře vybízela k zamyšlení. Její

dílo může děti pozitivně ovlivnit a získat je pro četbu. Ve svých knihách nám zanechala Lindgrenová odkaz, který může dobře působit na formování a utváření dětských postojů a hodnot.

První část díla Lindgrenové v českých překladech je rozdělena do sedmi kapitol. První a poslední mají ještě své podkapitoly.

V úvodu se začíná popisovat život dětí k autorce a vytvářejí charakter děje. Druhá kapitola se nazývá První život a tvorby A. J. Lindgrenové a popisují její život a tvorbu, její knižky, spisovatelské začátky, jak se naučila dostávat k psaní dětské literatury.

Ve druhé části diplomové práce se zabývá popisem jednotlivých děl. První částí do tří kapitol podle žánru. První část je rozdělena do čtyř kapitol: první je „Svedlandské“ knihy, druhá část je rozdělena do dvou kapitol: první je „detektivní a myšlenkové příběhy“ a druhá je „Fantazie“. Každá z těchto kapitol má své podkapitoly, které se zabývají popisem jednotlivých děl.

Ve třetí části práce se zabývá popisem děl, do kterých spisovatelka zahrnuje své příběhy. Dále komentuje, jakým způsobem využívá v příbězích a vyprávěním žánry, se v čem objevují.

Závěr práce obsahuje shrnutí a doporučení, jak lze dílo využít v praxi a jak může ovlivnit dětskou literaturu.

Resume

Diplomová práce má monografický charakter, postihuje jednotlivé oblasti tvorby, ve kterých spisovatelka působila.

Práce nese název **Knížky Astrid Lindgrenové** v českých překladech, je rozdělena do sedmi kapitol. Některé z kapitol mají ještě své podkapitoly.

V **úvodu** se snažím popsat svůj postoj k autorce a vystihnout charakter práce.

Druhá kapitola se nazývá **Doteky života a tvorby A. Lindgrenové** a popisují v ní život autorky, její úspěchy, spisovatelské začátky, jak se autorka dostala k psaní dětské literatury.

Ve druhé části diplomové práce se věnuji námětům jednotlivých děl, které člením do tří kapitol podle žánrů. Příběhovou prózu ze života dětí zachycuje kapitola nazvaná „**Smållandské**“ knihy, dětskou detektivku kapitola nazvaná „**Malý – velký**“ detektiv a moderní autorskou pohádku jsem rozdělila do dvou podkapitol nazvaných „**Šťastná anarchie**“ a **Fantazie**. Každá z těchto kapitol má své podkapitoly, které se zabývají postavami jednotlivých knih.

Ve třetí části práce se zabývám prostředím, do kterého spisovatelka zasazuje své příběhy. Dále kompozicí, kterou autorka využívá v příbězích, a vypravěčem, který se v díle objevuje.

Závěr shrnuje tématickou a žánrovou různorodost díla, jak dílo může pozitivně ovlivnit dnešního čtenáře.

Klíčová slova

Příběhová próza ze života dětí

Dětská detektivka

Moderní autorská pohádka

Kompozice

Vypravěč

Prostředí

Prameny

- Lindgrenová, A.: Děti z Bullerbynu, Albatros, Praha 1962
- Lindgrenová, A.: Madynka, Albatros, Praha, 1998
- Lindgrenová, A.: Madynka záchránkyně, Albatros, Praha 2000
- Lindgrenová, A.: Lotta z Rošťácké uličky, Albatros, Praha 2005
- Lindgrenová, A.: Já chci taky do školy, Albatros, Praha 2003
- Lindgrenová, A.: My z ostrova Saltkråkan, Albatros, Praha 2004
- Lindgrenová, A.: Emil z Lönnebergu, INA, Bratislava 1995
- Lindgrenová, A.: Nové rošťárny Emila z Lönnebergu, INA, Bratislava 1996
- Lindgrenová, A.: Už zase Emil z Lönnebergu, INA, Bratislava 1996
- Lindgrenová, A.: Kluci darebáci a pes, Albatros, Praha 2004
- Lindgrenová A.: Kalle Blomkvist má podezření, Albatros, Praha 2003
- Lindgrenová, A.: Kalle Blomkvist zasahuje, Albatros, Praha 2003
- Lindgrenová, A.: Svěřte případ Kallovi, Albatros, Praha 2002
- Lindgrenová, A.: Rasmus tulákem, Albatros, Praha 2003
- Lindgrenová A.: Pipi Dlouhá punčocha, Albatros, Praha 1985
- Lindgrenová, A.: Karkulín ze střechy, Albatros, Praha 1983
- Lindgrenová, A.: Karkulín je nejlepší, Albatros, Praha 2004
- Lindgrenová, A.: Ronja, dcera loupežníka, Albatros, Praha 1987
- Lindgrenová, A.: Mio, můj Mio, Albatros, Praha 1996
- Lindgrenová, A.: Bratři Lví srdce, Albatros, Praha 1992

Literatura

- Čeňková, J. a kol.: Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury, Portál, Praha 2006
- Dušková, L.: Současná dětská detektivka. In: Ladění, roč.7, č.1, 2002, str. 2-6
- Genčiová, M.: Literatura pro děti a mládež, SPN, Praha 1984
- Hartlová, D. kol. autorů: Slovník severských spisovatelů, Libri, Praha 2004
- Heger, J. kol. autorů: Slovník spisovatelů, ODEON, Praha 1967
- Hrabák, J. Štěpánek, V.: Úvod do teorie literatury, SPN, Praha 1986
- Chaloupka, O., Nezkusil, V.: Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury, Albatros, Praha 1976
- Lederbuchová, L.: Průvodce literárním dílem, výkladový slovník základních pojmů literární teorie, nakl. H@H, Vyšehradská s.r.o., 2002
- Metcalf, Eva-Maria.: Astrid Lindgren, Twaine Publisher, New York 1995
- Reissner, M.: O sourozeneckém soužití. In: Ladění, roč. 8, č.2, 2003, str. 16-17
- Vrbová, J.: Svět Astrid Lindgrenové. In: Ladění, roč.7, č. 1, 2002, str. 42

Elektronické zdroje

- Astrid Lindgren. In: <http://kirjasto.sci.fi/alindgr.htm>, autor neuveden
- Astrid Lindgrenová. In: http://kod.pecinovsky.cz/aut_lindgrenova.htm, autor neuveden
- Astrid Lindgrenová.
In: http://cs.wikipedia.org/wiki/Astrid_Lindgrenov%C3%A1, autor neuveden
- Čeňková, J: Světová autorská pohádka 20. století.
In: <http://obchod.portal.cz/scripts/detail.asp?id=5793&tmplid=27>

Jandourek, J.: Astrid Lindgrenová.

In: <http://www.severskelisty.cz/osobnos/osob0017.htm>

Kučerová, B.: A.Lindgrenová – Pipi Dlouhá punčocha.

In:http://www.hoffmannovodivadlo.uh.cz/repertoar/pipi_dlouha_puncoc ha/pipi_dlouha_puncocha.html

Madynka zachraňuje. In: <http://www.brisko.cz/scripts/detail.asp?id=842>
<http://www.xpress.cz/5072>

Němec, M.: Astrid Lindgrenová-Pipi Dlouhá punčocha.

In: <http://www.milosnemec.cz/knizka.php?229>

Novotná, D.: Svět Astrid Lindgrenové.

In: http://www.rozhlas.cz/svet/portal/_zprava/173746

Šiman, J.: Astid Lindgrenová.

In:<http://www.citarny.cz/modules.php?name=Sections&op=viewarticle &artid=94>

Švédsko chystá dva pomníky Astrid Lindgrenové.

In: <http://svedsko.skandinavie.cz/clanek.html?id=900>

Shehan, D.: Astrid Lindgren. In:

<http://falcon.jmu.edu/~ramseyil/lindgren.htm>

Slomek, J.: Astrid Lindgrenová 14.11.1907 – 28.1.2002.

In: <http://www.severskelisty.cz/osobnos/osob0037.htm>

The Astrid Lindgren Memorial Award for Literature.

In: http://www.astridlindgren.se/eng/index_1024.htm

Vrbová, J.: Lindgrenová Astrid- profil autorky.

In: <http://www.iliteratura.cz/clanek.asp?polozkaID=9763>

Zemřela matka legendární Pipi.

In: <http://www.severskelisty.cz/noviny/uda0350.htm>

Welcome to Astrid Lindgren's World.

In: <http://www.astridlindgrensworld.com/>

Přiloha 1.

Bibliografie

- AUTOMOBILTURER I SVERIGE, 1939
- BRITT-MARI LÄTTAR SITT HJÄRTA, 1944 - Riitta-Maija keventää sydäntään
- PIPPI LÅNGSTRUMP, 1945 - Pippi Longstocking - Peppi Pitkätossu
- KERSTIN OCH JAG, 1945 - Kerstin ja minä
- MÄSTARDETEKTIVEN KALLE BLOMQVIST, 1946 - Bill Bergson, Master Detective - Mestarietsivä Kalle Blomqvist
- ALLA VI BARN I BULLERBY, 1946 - The Six Bullerby Children - Melukylän lapset
- PIPPI LÅNGSTRUMP GÅR OMBORD, 1947 - Pippi Långstockings Goes Abroad - Peppi aikoo merille
- KÄNNER DU PIPPI LÅNGSTRUMP, 1947 - Tunnetko Peppi Pitkätossun
- PIPPI LÅNGSTRUMP I SÖDERHAVET, 1948 - Pippi in the South Seas - Peppi Pitkätossu Etelämerellä
- NILS KARLSSON-PYSSLING, 1949
- 25 BILTURER I SVERIGE, 1949
- MERA OM OSS BARN I BULLERBY, 1949 - Melukylässä tapahtuu
- KATI I AMERIKA, 1950 - Kati in America - Kati Amerikassa
- KAJSA KAVAT, 1950
- KAJSA KAVAT HJÄLPR MORMOR, 1950 - Brenda Breve Helps Grandmother / Brenda Helps Grandmother
- JAG VILL OCKSÅ GÅ I SKOLAN, 1951 - I Want to Go to School Too - Minäkin tahdon kouluun
- MÄSTARDETEKTIVEN BLOMQVIST LEVER FARLIGT, 1951 - Bill Bergson Lives Dangerously - Kalle mestarietsivä
- BOKEM OM PIPPI LÅNGSTRUMP, 1952
- BARA ROLIGT I BULLERBY, 1952 - Kyllä meillä oli hauskaa
- KATI PÅ KAPTENSGATAN, 1952 - Kati in Italy
- KALLE BLOMQVIST OCH RASMUS, 1953 - Bill Bergson and the White Rose Rescue - Ryöstetty Rasmus ja mestarietsivä Kalle Blomqvist
- KATI I PARIS, 1953 - Kati in Paris

- JAG VILL OCKSÅ HA ETT SYSKON, 1954 - That's My Baby / I Want a Brother or Sister
- LILLEBROR OCH KARLSSON PÅ TAKET, 1955 - Eric and Karlsson-on-the-Roof / Karlsson on the Roof - Pikkuveli ja Katto-Kassinen
- MIO, MIN MIO, 1955 - Mio, My Son - Mio, poikani Mio
- RASMUS PÅ LUFFEN, 1956 - Rasmus and the Vagabond / Rasmus and the Tramp - Rasmus ja kulkuri
- NILS KARLSSON-PYSSLING FLYTTAR IN, 1956 - Simon Small Moves In - Nisse Naskali muuttaa kaupunkiin
- KOREA, OFREDENS LAND, 1956
- BARNEN PÅ BRÅKMAKARGATAN, 1958 - The Children on Troublemaker Street / The Mischievous Martens / Lotta, Janne ja Minnamanna
- RASMUS, PONTUS OCH TOKER, 1957 - Rasmus, Pontus ja Höpö
- KAJSA KAVAT HJÄLPER MORMOR, 1958 - Taina Tomera auttaa mummia
- NORIKO-SAN, GIRL OF JAPAN, 1958
- SIA BOR PÅ KILIMANJARO, 1958 - Sia Lives on Kilimanjaro
- PJÄSER FÖR BARN OCH UNGDOM, 1959
- SUNNANÄNG, 1959
- MINA SVENSKA KUSINER, 1959 - My Swedish Cousins
- LILIBET, CIRKUSBARN, 1960 - Lilibet, Circus Child
- MADICKEN, 1960 - Mischievous Meg / Madicken / Mardie - Marikki
- THE TOMTEN, 1961
- JUL IS STALLET, 1961
- BULLERBY BOKEN, 1961 - The Children of Noisy Village / Cherry Time at Bullerby / Happy Times in Noisy Village / Happy Days at Bullerby
- LOTTA PÅ BRÅKMAKARGATAN, 1961 - Lotta on Troublemaker Street - Lotta Leaves Home - Se pikkuinen Lotta
- KARLSSON PÅ TAKET FLYGER IGEN, 1962 - Karlsson Flies Again - Katto-Kassinen lentää jälleen
- CHRISTMAS IN THE STABLE, 1962
- MARKO BOR I JUGOSLAVIEN, 1962 - Marko Lives in Yugoslavia

- EMIL IN LÖNNEBERGA, 1963 - Emil in the Soup Tureen / Emil's Pranks -
Vaahteramäen Eemeli
- JUL I BULLERBYN, 1963 - Christmas in Noisy Village / Christmas at
Bullerby
- JACKIE BOR IN HOLLAND, 1963 - Dirk Lives in Holland
- VI PÅ SALTKRÅKAN, 1964 - Seacrow Island - Saariston lapset
- VÅR I BULLERBYN, 1965 - Springtime in Noisy Village / Springtime in
Bullerby - Melukylän kevät
- RANDI BOR I LOFOTEN, 1965 - Randi Lives in Norway / Gerda Lives in
Norway
- JAG VILL INTE GÅ OCH LÄGGA MIG, 1965
- BARNENS DAG I BULLERBY, 1966 - A Day at Bullerby - Lasten päivä
Melukylässä
- NYA NYSS AV EMIL I LÖNNEBERGA, 1966 - Emil's Pranks - Eemelin
uudet metkut
- THE TOMTEN AND THE FOX / THE FOX AND THE TOMTEN, 1966
- SKRÅLLAN OCH SJÖRÖVARNA, 1967 - Skrållan and the Pirates -
Saariston lapset merirosvoina
- KARLSSON PÅ TAKET SMYGER IGEN, 1968 - The World's Best
Karlsson
- MATTI BOR I FINLAND, 1968 - Matti Lives in Finland
- PIPPI FLYTTAR IN, 1969 (with Ingrid Vang Nyman) - Peppi tulee
- PIPPI ORDNAR ALT, 1969 (with Ingrid Vang Nyman)
- PIPPI HÅLLER KALAS, 1970 - Peppi pitää kutsut
- ÄN LEVER EMIL I LÖNNEBERGA, 1970 - Emil and Piggy Beast / Emil
and His Clever Pig - Eläköön Eemeli
- ALL ABOUT THE BULLERBY CHILDREN, 1970
- VISST KAN LOTTA CYKLA, 1971 - Of Course Polly Can Ride a Bike -
Osaa Lottakin ajaa
- PÅ RYMMEN MED PIPPI LÅNGSTRUMP, 1971 - Peppi Pitkätossu
karkuteillä
- MINA PÅHITT, 1971
- DEN DÄR EMIL, 1972 - Se Eemeli, se Eemeli
- ALLA KÄRÄSTE SYSTER, 1973 - Kultasiskoni

- SAMUEL AUGUST FRÅN SEVEDSTORP OCH HANNA I HJULT, 1973
- BRÖDERNA LEJONHJÄRTA 1973 - The Brothers Lionheart - Veljeni
Leijonamieli, suom. Karina Helakisa
- NÄR EMIL SKALLA DRA UT LINAS TAND, 1976 - Emil and the Bad
Tooth - Eemeli ja Liinan poskihammas
- VISST KAN LOTTA NÄSTAN ALLTING, 1977 - Of Course Polly Can Do
Almost Anything / Lotta's Christmas Surprise - Lotta osaa mitä vain
- MADICKEN OCH JUNIBACKENS PIMS, 1977 - Mardie to the Rescue -
Marikki ja Kesäkummun Tuikku
- BOKEN OM PIPPI LÅNGSTRUMP, 1978
- PIPPI LÅNGSTRUMP HAR JULGRANSPLUNDRING, 1979
- SAGORNA: EN SAMLINGSVOLYM, 1980
- RONJA RÖVARDOTTER, 1981 - Ronia, the Robber's Daughter - Ronja -
ryövärintytär
- EN BUNT VISOR, 1981
- FRÅN PIPPI TILL RONJA, 1982
- SMÅLANDSK TJURFÄKTARE, OCH ANDRA BERÄTTELSER, 1982
- ALLAS VÅR MADICEN, 1983
- TITTA, MADICKEN, DET SNÖAR, 1983 - The Runaway Sleigh Ride -
Marikki, katso lunta sataa
- NÄR LILLA IDA SKULLE GÖRA HYSS, 1984 - Emil's Little Sister
- SPELAR MIN LIND, SJUNGER MIN NÄKTERGAL, 1984 - My
Nightingale is Singing - Soittaako lehmus, laulaako satakieli?
- EMILS HYSS NR 325, 1985 - Emil's Sticky Problem - Eemelin metku n:o
325
- NÄR LILLA IDA SKULLE GÖRA HYSS, 1984 - Eemeli ja pikku Iidan
metku
- ALLT OM KARLSSON PÅ TAKET, 1985
- DRAKEN MED DE RÖDA ÖGONEN, 1985 - The Dragon with Red Eyes -
Punasilmäinen lohikäärme
- SKINN SKERPING, HEMSKAST AV ALL SPÖKEN I SMÅLAND, 1986 -
The Ghost of Skinny Jack - Hirmu-Niilo, Smoolannin kamalin kummitus
- INGET KNUSSEL, SA EMIL LÖNNEBERGA, 1986 - Eemeli ei kitsastele

- JAG VILL INTE GÅ OCH LÄGGA MIG, 1987 - I Don't Want to Go to Bed
- Minä en tahdo nukkumaan!
- ASSAR BUBBLA, 1987
- MITT SMÅLAND, 1987
- NÄR BÄCKHULTARN FOR TILL STAN, 1989 - Itaran isännän
markkinamatka
- VISST ÄR LOTTA EN GLAND UNGE, 1990 - Lotta on iloinen
- MIN KO VILL HA ROLIGT, 1990
- NÄR ADAM ENGELBREKT BLEV TVÄRARG, 1991
- NÄR LISABET PILLADE IN EN ÄRTA I NÄSAN, 1991
- HUJEDAMEJ OCH ANDRA VISOR AV ASTRID LINDGREN, 1991
- GOD JUL I STUGAN, 1992
- JULLOV ÄR ETT BRA PÅHITT, SA MADICKEN, 1993
- LOTTAS KOMIHÅGBOK, 1993
- I SKYMNINGSLANDET, 1994 - Hämäränmaassa
- EMIL MED PALTSMETEN, 1995 - Eemelin sadas puu-ukko
- EMIL OCH SOPPSKÅLEN, 1997 - Eemeli ja keittokulho
- PIPPI LÅNGSTRUMP I HUMLEGÅRDEN, 2000
- JUL I STALLET, 2001
- MIRABELL, 2002 ¹⁵⁴

Ústřední knih.Pef UK

2592061482

¹⁵⁴ <http://kirjasto.sci.fi/alindgr.htm>